

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı

EBEVEYNLERİN COVID-19 KORKULARININ
ÇOCUKLARININ OYNAMA EĞİLİMİ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hakan SADAY

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

İSTANBUL-2022

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI : Hakan SADAY
SOYADI

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Ebeveynlerin Covid-19 Korkularının Çocuklarının Oynama Eğilimi Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne

ANABİLİM DALI : Psikoloji

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 26.05.2022

SAYFA SAYISI : 100

TEZ : Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

DANIŞMANLARI

DİZİN TERİMLERİ : Covid-19 Korkusu, Ebeveyn, Oynama Eğilimi, Çocuk

TÜRKÇE ÖZET : Bu araştırma, 29-61 ay arası çocuğu olan ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocuklarının oynama eğilimi arasındaki ilişki incelenecektir. Ayrıca, bu çalışmaya katılan ebeveynlerin, medeni durum, ekonomik durum, eğitim durumu gibi sosyodemografik özellikleri ile araştırmaya katkı sağlanması hedeflenmektedir.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. Yök Ulusal Tez Merkezine

Hakan SADAY

**T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

**EBEVEYNLERİN COVID-19 KORKULARININ
ÇOCUKLARININ OYNAMA EĞİLİMİ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hakan SADAY

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ

İSTANBUL-2022

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hakan SADAY

./ ./2022

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hakan SADAY'ın “Ebeveynlerin Covid-19 Korkusunun Çocuklarının Oynama Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Psikoloji bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Esra SAVAŞ
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Aman Sado ELEMO

Onay

Yukarıdaki İmzaların, Adı Geçen Öğretim Üyelerine Ait Olduğunu

Onaylarım.

.... / / 2022

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Koronavirüs (COVID-19), yeni keşfedilmiş bir koronavirüsün sebep olduğu bulaşıcı bir hastalıktır. COVID-19'a yakalanan birçok kişi, orta düzeyde semptomlar göstermekte ve tedaviye gerek duymadan iyileşmektedir (WHO, 2019). Salgın haline dönüşen yeni tip koronavirüs bireylerin kaygılanmasına ve korkmasına sebebiyet vermektedir. Bireyler kendi savunma biçimlerine göre tepkiler vermektedirler. Ancak bu noktada çocuklar tepki oluşturmak için ebeveynlerini izlemekte ve rol model almaktadırlar (Oruç vd., 2011). Çocuklar günlük yaşantılarının her anında oyun ile iç içedirler. Oyun oynama eğilimi ise çocukların sosyal çevreleri içinde çok çeşitli ortamlarda ve durumlarda ortaya koydukları, o ortamı etkileşim kurarak daha eğlenceli bir hale getirmek için ortaya çıkan içsel bir yatkınlıktır (Bodrova ve Leong, 2003; Trevas, Grammatikopoulos, Tsigilis ve Zachopoulou, 2003). Covid-19 sürecinde oyun oynamak ve oyun oynama eğilimine sahip olmak çocukların içsel dinamiklerini oyun aracılığı ile dışarıya vurmalarına yardımcı olacaktır. Oyun oynama eğilimi yüksek olan çocukların duygu düzenleme, sosyal problem çözme ve akran ilişkileri gibi beceriler açısından iyi oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Christian, 2011). Bu dönemde ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocuklarının oyun oynama eğilimlerine etkisini inceleyerek alana katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Araştırmada ebeveynlerin Covid-19'a karşı geliştirdikleri korkunun çocuklarının oynama eğilimi üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Ebeveynlerin yaş, medeni durum, ekonomik durum, eğitim durumu gibi sosyodemografik özellikleri ile araştırmanın şekillendirilmesi hedeflenmektedir. Yapılan araştırma hem alanda çalışan uzmanlara hem de konu ile ilgili ileri de yapılacak olan çalışmalara ışık tutmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın modeli ilişkisel tarama modelidir. Bu modele göre araştırmanın amacına uygun olarak yapılabilmesi için zaman ve kişi açısından ulaşılabilen en kolay şekilde örneklem grubuna ulaşmayı basit rastgele örneklem yöntemini kullanarak ulaşmayı hedefler. Çalışma evreni İstanbul yaşayan 29-61 aylık çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 397 Anne/babadan meydana gelmektedir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin covid-19 korkularıyla çocuklarının oynama eğilimi arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Covid-19 Korkusu, Ebeveyn, Oynama Eğilimi, Çocuk

ABSTRACT

Coronavirus (COVID-19) is an infectious disease caused by a newly discovered coronavirus. Many people who contract COVID-19 show moderate symptoms and recover without treatment (WHO, 2019). The new type of coronavirus, which has turned into an epidemic, causes individuals to worry and fear. Individuals react according to their own defense styles. However, at this point, children follow their parents and take role models to create a reaction (Oruç et al., 2011). Children are intertwined with play in every moment of their daily lives. The tendency to play is an internal predisposition that children display in a wide variety of environments and situations in their social environment, which emerges to make that environment more fun by interacting (Bodrova & Leong, 2003; Trevlas, Grammatikopoulos, Tsigilis & Zachopoulou, 2003). Playing games and having a tendency to play during the Covid-19 process will help children express their inner dynamics through play. It has been concluded that children with a high tendency to play are good in terms of skills such as emotion regulation, social problem solving and peer relations (Christian, 2011). In this period, it is aimed to contribute to the field by examining the effect of parents' fear of covid-19 on their children's tendency to play.

In the study, it was aimed to examine the effects of parents' fear of Covid-19 on their children's tendency to play. It is aimed to shape the research with the sociodemographic characteristics of the parents such as age, marital status, economic status, educational status. The research aims to shed light on both the experts working in the field and the future studies on the subject.

The model of the research is the relational screening model. According to this model, it aims to reach the sample group in the easiest way possible in terms of time and person, using the simple random sampling method so that the research can be carried out in accordance with its purpose. The population of the study consists of parents with a 29-61 month old child living in Istanbul. The sample of the study consists of 397 mothers/fathers. As a result of the research, a weak and positive relationship was found between parents' fear of covid-19 and their children's tendency to play.

Key Words: Fear of Covid-19, Parent, Tendency to Play, Child

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
EKLER LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Hipotezleri.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Koronavirüsler	4
2.1.1COVID-19 Tanı Kriterleri ve Temaslı Kavramı Tanım	5
2.1.2COVID-19 Salgını İle İlgili Genel Bilgiler.....	7
2.1.3 Etiyolojisi ve Oluşumuna İlişkin Bazı Hipotezler	8

2.1.4 Epidemiyolojisi	9
2.1.5 COVID-19 Virüsü İnkübasyon Süresi	10
2.1.6 COVID-19 Korkusu	11
2.1.7 COVID-19'a Karşı Önlem ve Korunma	13
2.1. COVID-19 Pandemisinde Karantina Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri...	14
2.2 Oyun Kavramı.....	16
2.2.1 Psikanalitik Oyun Kuramı	19
2.2.1.1 Donald Winnicott.....	20
2.3 Oyun Oynama Eğilimi	22
2.3.1 Oyun Oynama Eğilimi Teorileri	24
2.3.1.1 Lieberman'ın Oynama Eğilimi Teorisi	24
2.3.1.2 Barnett'in Oynama Eğilimi Teorisi.....	24
2.3.1.3 Bundy'nin Oynama Eğilimi Teorisi.....	25
2.3.1.4 Cooper'ın Oynama Eğilimi Teorisi.....	26
2.3.2 Oynama Eğiliminin Önemi	26
2.3.2 Oynama Eğilimini Etkileyen Faktörler	27
2.3.3 Oynama Eğilimi İle İlgili Araştırmalar	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

3.1.Araştırmanın Modeli	35
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	35
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	37

3.3.2. COVID-19 Korkusu Ölçeği	37
3.3.3. Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği.....	37
3.4. Veri Analizi.....	38

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	41
----------------------	-----------

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM.....	49
SONUÇLAR	55
ÖNERİLER	57
KAYNAKLAR	60
EKLER.....	75

KISALTMALAR

ÇOEÖ : Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği

SARS-CoV : Akut Solunum Sendromu Koronavirüsü

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

WHO : World Health Organization

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3 1. Örneklem Büyüklüğü Tablosu	49
Tablo 3 2. Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	53
Tablo 3 3. Korelasyon Analizlerinde Referans Alınan Değerler	53
Tablo 4 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	41
Tablo 4 2. Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin İlişkisi	41
Tablo 4 3 Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin İlişkileri.	42
Tablo 4 4. Ebeveynlerin Covid-19 Korkusunun Çocukların Fiziksel Kendiliğindeliğini Yordamasına İlişkin Bulgular	42
Tablo 4 5. Ebeveynlerin Covid-19 Korkusunun Çocukların Zevki Dışavurumunu Yordamasına İlişkin Bulgular	43
Tablo 4 6. Ebeveyn Rolüne Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması	43
Tablo 4 7. Medeni Duruma Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması	44
Tablo 4 8. Eğitim Durumuna Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması	44
Tablo 4 9. Gelir Durumuna Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması	46

EKLER LİSTESİ

EK-A: Covid-19 Korkusu Ölçeği

EK-B: Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği

EK-C: Demografik Bilgi Formu

EK-Ç: Etik Kurul Onay Formu

EK-D: Özgeçmiş

EK-E: Ölçek İzinleri

EK F: Bilgilendirici Onam Formu

ÖNSÖZ

Araştırmamda bana bilgisiyle yol gösteren, destekleyen, yüreklendiren danışman hocam Dr. Esra SAVAŞ'a başta olmak üzere;
Kardeşim Kayhan, dostum Odie'ye;
Zor gün arkadaşlarım Mustafa Siyah, Naciye Yıldız'a
Çocuk Bedenime Dokunma Ailesine,
Varlığıyla bana güç veren manevi ablam, hocam, Dr. Tuğba Kosova'ya;
Yaşamıma anlam katan tüm çocuklara;
Son olarak sonsuz acımın ve sevgimin öznesi ANNEM NEJLA'ya

Teşekkürler

GİRİŞ

İnsan var olduğundan beri oyun da var olmuştur bu sebeple günümüz uygarlıkları oyunun önemini anlama ve bu faaliyeti değerlendirme çabası içerisinde (Poyraz, 2003). Oyun, çocukluk döneminin doğal, anlaşılır ve kabul edilebilir bir unsur olarak her zaman varlığını sürdürmüştür (Sevinç, 2009). İnsan yaşantısında önemli bir yeri olan oyun, çocuk gelişimi için de büyük önem arz etmekte ve çocuğun gelişimi ile doğru orantılı ilerleme seyretmektedir (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2000). Oyun çocuğu yaşama hazırlarken aynı zamanda onun eğlence aracı konumundadır, oyun çocuğun tamamlayıcı yanısıdır, çocuk oyunda düşünür, plan yapar, bunları dile getirir. Oyun, çocuğun tüm yönlerden gelişimi için gerekli fizyolojik etkenlerden olan uyku ve beslenmenin yanında, ruhsal bir etken olarak gerekli kabul edilmektedir, bu ihtiyaçların giderilmesi ne kadar lüzumlu ise oyun da bunlar kadar önemli ve lüzumludur (Aral ve ark., 2000; Çalışandemir, 2014; Oktay, 1999).

Çocuk oyun sayesinde zorluklarla baş edebilme, uyum ve yaratıcılık becerilerini edinir. Oyun çocuk için bir keşfetme aracıdır (Yavuzer, 2000). Çocuklar oyun oynarken çevreleri ile iletişime geçer, düşünür ve yeteneklerini sınar, özgüven kazanır, paylaşmayı öğrenir, taklit yeteneği artar, empati ve hoşgörü duygusu gelişir, insanlarla bir arada yaşamayı ve kurallara uymayı öğrenir, rekabet etmeyi öğrenir, kendilik değeri artar, karar verme becerisi gelişir, mutluluk ve heyecan duyar, esnek ve doğaçlama hareket eder, dış dünya ve kişilerle iletişimi artar, fazla fiziksel enerjisini harcar, insanlar arasındaki ilişkileri öğrenir, çatışmaları ve anlaşmazlıkların nedenlerini ve sonuçlarını öğrenir (Duman, 2010; Kandır, 2000; Sevinç, 2009). Okul öncesi dönemde oyun, çocuğun kendini tanıması ve bu doğrultuda duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi için en etkili ve uygun dil olarak kabul edilmektedir (Kandır & Tezel Şahin, 2011). Okul öncesi eğitim kurumları çocuklarının oyun ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayan yerlerdir, okul öncesi eğitimde oyun çocuğun hem eğitiminde hem de gelişiminde önemli rol oynar (Erşan, 2011). Oyun süreci doğal bir öğrenme ortamı oluşturduğundan, çocuk eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Okul ortamında ve evde oyun etkin şekilde kullanılarak, çocuğun bütün gelişim alanlarına aktif katkı sağlanabilir (Kılınç, 2016; Ulutaş, 2011).

Oynama eğilimi; neşe, mizahın dışavurumu, oyun kurucu tutum, enerjik olma, kolayca gülümseme, rahatlık, yaratıcılık, meraklı olma, açık sözlü olma, yeniliklere açık olma ve konuşkanlık gibi kişisel özelliklerden oluşan bireysel bir eğilimdir (Keleş & Yurt, 2016). Her çocuğun birbirlerinden farklı oynama eğilimlerine sahip olmaları

gibi bireyler de birbirinden farklı öğrenme stillerine sahiptir. Bireyler; aileleri, yetişme ortamları, çevreleri, yaşam şartları içinde buldukları kültür, inanç, değer yargıları ve aldıkları eğitimler doğrultusunda yetişmektedir. Bu özellikler bireysel farklılıkları oluşturmaktadır yani her birey kendine özgüdür (Karafilik & Kuyucu, 2010).

Yeni tip koronavirüs hastalığı (COVID-19) ilk olarak 2019 yılının sonunda ortaya çıkan, birkaç ay içinde tüm dünyaya hızla yayılan ve Mart 2020'de WHO tarafından dünya çapında salgın ilan edilen bir hastalıktır. Üst solunum yolu enfeksiyonu gibi hafif tablolarla başlayıp solunum yetmezliğinin eşlik ettiği ve ölümlerle sonuçlanabilen ağır viral pnömonilere varan geniş spektrumda olduğu bilinen bir hastalık türüdür (Tezer ve Demirdağ, 2020; Zhou ve ark. 2020). Türkiye'de ilk vaka Mart 2020 itibari ile görülmüş olup bu hastalığı kontrol altına almak ve yayılmasını önlemek için okullarda eğitime geçici süre ile ara verilmesi başta olmak üzere gönüllü karantina ve izolasyon gibi birtakım önlemler günden güne artırılarak devam etmiştir (Erdem, 2020). Alınan önlemler dâhilinde 0-20 yaş arasında bulunan çocuk ve gençler için sokağa çıkma yasağı da bulunmakta, bu durum özellikle fiziksel aktivite, hareket ve oyun oynama isteklerinin en fazla ve yoğun olduğu 36-72 ay arasındaki çocukların evde-dışarıya çıkmadan- aileleriyle daha fazla zaman geçirmelerine neden olmuştur. Dolayısı ile bu süreçte çocukların fiziksel aktivite ve hareket alanlarının kısıtlanması ile aileler evde alternatif çözümler üretmek zorunda kalmıştır. Çünkü çocukların fizik aktivite ve hareketlere düzenli katılımı çocukların ideal gelişimleri açısından çok önemlidir (Gallahue ve Donnely, 2003).

Araştırma Covid-19'un neden olduğu pandemide ebeveynlerin korkularının çocuklarının oynama eğilimi üzerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma ebeveynlerin demografik özellikleri (cinsiyet, eğitim durumu, gelir durumu ve medeni halleri) açısından değerlendirildiğinde anlamlı ilişki kurulacağı hipotezi üzerine ebeveynlerden kimlik bilgileri istenmeden bu sorulara özel hazırlanan demografik bilgi formu doldurulması istenmiştir. Araştırmanın diğer hipotezleri ebeveynlerin covid-19 korkularının oynama eğilimi ölçeğinin alt boyutlarıyla anlamlı sonuçlar bulacağı yönünde şekillenmiştir. Araştırmanın soruları şu şekildedir; 1. Ebeveyn rollerine göre covid-19 korkusu çocukların oynama eğiliminde farklılık göstermekte midir? 2. Eğitim durumuna göre ebeveynlerin covid-19 korkusu çocukların oynama eğiliminde anlamlı bir farklılık göstermekte midir?3. Gelir durumlarına göre ebeveynlerin covid-19 korkusu çocukların oynama eğiliminde anlamlı bir farklılık göstermekte midir?4. Medeni hallerine göre ebeveynlerin covid-19 korkusunun

çocuklarının oynama eğilimi arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir? 5. Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu bilişsel kendiliğindeliğinde anlamlı farklılık göstermekte midir? 6. Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu sosyal kendiliğindeliğinde anlamlı farklılık göstermekte midir? 7 Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu zevkin dışavurumunda anlamlı farklılık göstermekte midir? 8- Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu mizah anlayışında anlamlı farklılık göstermekte midir? 9- Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu fiziksel kendiliğindeliğinde anlamlı farklılık göstermekte midir?

Oynama eğilimi üzerine daha önce ebeveynlerin covid-19 korkularının çocuklarının oynama eğilimi üzerine etkilerinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmaması ve bu ilişkinin incelenmesi önümüzdeki dönemlerde olası yaşanabilecek pandemi dönemlerinde çocukların, ebeveynlerinin korkusuyla ilişkili oynama eğilimlerinin nasıl etkilendiğini anlamak öncelikle yaşadıklarını oyun yoluyla aktarmaya çalışan tüm çocukları anlamaya katkıda bulunmak, çocuk alanında çalışan tüm paydaşlara ve ailelere önerilerde bulunabilmek adına önem arz etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

1.1. Araştırmanın Hipotezleri

Demeografik bilgilerine göre (ebeveyn rolü, eğitim durumu, gelir düzeyi medeni hali) Ebeveynlerin covid-19 korkusun çocuklarının oynama eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- ***H1₀*** Ebeveyn rollerinine göre;
 - a) Ebeveylere covid-19 korkusu anlamlı farklılık göstermektedir.
 - b) Çocukları oynama eğilimi anlamlı farklılık göstermektedir.
- ***H1₁*** Eğitim durumuna göre;
 - a) Ebeveynlerin covid-19 korkusu anlamlı farklılık göstermektedir.
 - b) Çocukların oynama eğilimi anlamlı farklılık göstermektedir.
- ***H1₂***. Gelir durumlarına göre;
 - a) Ebeveynlerin covid-19 korkusunun anlamlı farklılık göstermektedir.
 - b) Çocukların oynama eğilimi anlamlı farklılık göstermektedir.
- ***H1₃*** Medeni hallerine göre;
 - a) Ebeveynlerin covid-19 korkusu anlamlı farklılık göstermektedir.
 - b) Çocuklarının oynama eğilimi anlamlı farklılık göstermektedir.

Ebeveynlerin covid-19 korkularının oynama eğiliminin alt boyutları (bilişsel kendiliğindenlik, sosyal kendiliğindenlik, zevkin dışavurumu, mizah anlayışı, fiziksel kendiliğindenlik) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- ***H2₀***: Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu bilişsel kendiliğindeliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- ***H2₁***: Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu sosyal kendiliğindeliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- ***H2₂***: Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu zevkin dışavurumu arasında anlamlı bir ilişki vardır

- **H2₃**: Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu mizah anlayışı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- **H2₄**: Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların oynama eğiliminin alt boyutu fiziksel kendiliğindedeliğinde arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada ebeveynlerin Covid-19'a karşı geliştirdikleri korkunun çocuklarının oynama eğilimi üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Yapılan araştırma hem alanda çalışan uzmanlara hem de konu ile ilgili ileri de yapılacak olan araştırmalara ışık tutmayı hedeflemektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Covid-19 süreci bireylerin yaşam kalitesini sosyal çekilme, seyahat, eğitim, ekonomi gibi alanlarda etkilemiştir. COVID-19 çıkmasının ardından devletler süreci kontrol altına alabilmek adına karantina/sosyal izolasyon sürecine başvurmuşlardır. Kelime anlamına baktığımızda sosyal izolasyon bireyin toplumdan tam ya da kısmi temas yoksunluğu durumu şeklinde adlandırılabilir (Gierueld, 2006). Koronavirüs bireyin fiziksel sağlığını etkilediği gibi ruhsal sağlığı üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bireyler salgın sonrasında, salgınla ilişkili olarak kaygı ve panik bozukluk gibi ruh sağlığını olumsuz etkileyen bozukluklara sahip olabilir ve bu süreçte ruh sağlığı süreci de medikal sağlık süreci gibi olumsuz etkilenmektedir. Yapılan eski araştırmalar bulaşıcı hastalıkların toplumda korku ve kaygı gibi bozukluklara neden olduğunu göstermektedir (Lau & diğ., 2005). COVID-19'un etkilediği bireylerin kapsamı düşünüldüğünde çocukların bilişsel, sosyal, fiziksel ve dil gelişim düzeyleri nedeniyle diğer gelişim dönemlerindeki bireylere göre COVID-19 salgını gibi kriz durumlarından ve bu kriz yaşantılarının yansımalarından daha fazla zarar görebilme ihtimalleri vardır (Lieberman, Chu, Van Horn ve Harris, 2011). Sosyal destek kaynağına en çok ihtiyaç duyulan dönemlerinden biri olan COVID-19 gibi kriz durumlarında çocuklar arkadaşlarını görmeye, onlarla oyun oynamaya ve iletişim kurmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Çocukların oyunları da konum ve mekândan bağımsız olarak buldukları her yerde olabilir çünkü oyun bir zorunluluk ya da başka bir şey değil çocuğun yaşamının bir parçasıdır (Kaya, Karakaş, Paçacı ve Erzeybek, 2017). Pandemi sürecinde ebeveynlerin covid-19 korkularının çocuklarının oynama

eğilimlerinde değişiklik olup olmadığı bu tezin araştırma konusu olacaktır. Pandemi dönemi ve süreci hala belirli bir süre konuşulmaya araştırmalar yapılmaya devam edeceği için bu alanda çalışmak isteyen veya bilgi sahibi olmak isteyen insanlar için yardımcı olunmak istenmektedir. Bu araştırma ileride yapılacak çalışmalara ışık tutacağı için önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- 1.Mevcut araştırmanın katılımcılarının soruları doğru biçimde cevaplayacakları düşünölmektedir.
- 2.Mevcut araştırmada örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- 3.Çocuklar için oynama eğilimi ölçeğinin, ebeveynler tarafından doldurulmasının anlamlı olacağı varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmada katılımcılara uygulanan ölçeklerin zamanlamasında covid-19 için aşının bulunması, sosyal izolasyon başta olmak üzere pandemi kurallarının gevşetilmesi, covid-19 korkusunun azaldığı bir dönemde oynama eğilimine etkileri incelenmiştir.
2. Mevcut araştırma İstanbul ilinde yaşayan 397 anne/baba ile sınırlıdır.
- 3.Mevcut araştırma elde edilen veriler kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen veriler ile sınırlıdır.
4. Mevcut araştırma yerli ve yabancı ulaşılabilen kaynaklar ile sınırlıdır.
5. Mevcut araştırma pandemi sürecine denk geldiği için elektronik ortamda gerçekleşmiştir.
6. Mevcut araştırmada çocuklar için oynama eğilimi ölçeği ebeveynler tarafından doldurulmuştur. Eğitimci görüşlerine yer verilmemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Koronavirüsler

Ciddi Akut Solunum Sendromu Koronavirüsü (SARS-CoV) 16 Kasım 2002’de ilk kez görüldüğünde 26 ülkeye yayıldığı rapor edilmiştir. 31 Temmuz 2003’e kadar da 8096 vaka ve 811 ölüm bildirilmiştir. SARS’a karşı aşı geliştirilmiş olmamasına rağmen, sekiz aylık kadar bir zaman sonra hastalığa rastlanmamıştır (Kartoğlu, 2020). 2012 yılının Nisan ayındaysa bu sefer başka yeni bir tip Koronavirüsün neden olduğu Ortadoğu Solunum Sendromu (Middle East Respiratory Syndrome- MERS) hastalığı tanımlanmıştır. Görülen vakaların büyük bir çoğunluğuna Arabistan yarımadasında rastlanmış, 27 ülkeden 2499 vaka ve 861 bildirilmiştir. Hastalık ciddi bir akciğer hasarına neden olduğundan dolayı ölüm oranlarının SARS’la karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu görülmüştür. MERS günümüze değin düşük bir hızda devam etmiştir. Birden fazla doku ve organı etkileyebildiği görülmüştür (Buzgan, 2020). Aradan 17 yıl geçtikten sonra bu sefer de 31 Aralık 2019 tarihinde Çinli yetkililer, Çin’in Wuhan kentinden Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Çin ülke ofisine sebebi anlaşılamayan zatürre vakalarının tespit edildiği rapor edilmiştir. 31 Aralık 2019 ve 3 Ocak 2020 tarihleri arasında total olarak 44 vaka bildirilmiştir (Kartoğlu, 2020). Çin Ulusal Sağlık Komitesi, bildirilen vakalardaki sorumlu ajanın yeni bir tip Koronavirüs olduğunu duyurmuştur. Bundan kısa bir süre sonra Çin hükümeti, belirlenmiş tanı kitlerini geliştirmelerinde kullanabilmeleri adına yeni SARS-CoV-2 virüsünün genetik dizilimini diğer ülkelerle paylaşmıştır. Yeni SARS-CoV-2 virüsünün genetik dizilimi SARSCoV’un genetik dizilimiyle yaklaşık olarak %86 oranında benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır (Kartoğlu, 2020).

Uluslararası Sağlık Tüzükleri gereğince 30 Ocak 2020’deki bir toplantıda, DSÖ aracılığıyla salgın duyurulmuştur, bu süreçte salgın 18 ülkeye yayılmış ve 4 ülke de hastalığın insandan insana bulaştığını raporlamıştır (13). DSÖ, Koronavirüs’ü 11 Şubat 2020 tarihinde COVID-19 (Corona Virus Disease) olarak adlandırmıştır. Bundan kısa bir süre sonra 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19’u pandemi olarak ilan etmiştir. Aynı zamanda 11 Mart 2020 tarihinde Türkiye’deki ilk COVID-19 vakası duyurulmuştur (Erçetin ve ark., 2020; Budak ve Korkmaz, 2020). Fakat daha virüs

Türkiye’de görülmeden önce Sağlık Bakanlığı DSÖ’nün tavsiyelerini dikkate alarak gerekli bütün enfeksiyon kontrol tedbirlerini uygulamaya koyduğunu bildirmiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından pandemi ilan edilmeden önce 10 Ocak 2020 tarihinde oluşturulan Bilim Kurulu, Dünya çapındaki görülen vakaları ve tedavideki gelişmeleri izlediğini belirtmiştir (Erçetin ve ark., 2020). Türkiye sağlık bakanı hafatalık olarka bu kurula başkanlık edip gelişmeleri kamuoyuyla paylaşmıştır.

2.1.1 COVID-19 Tanı Kriterleri ve Temaslı Kavramı Tanım

Coronaviridae ailesine mensup olan koronavirüsü tek zincirli ve zarflı bir RNA virüsüdür. Alfa, beta, gama, delta olmak üzere dört sınıfı bulunmaktadır. Evcil ve yabani hayvanlar arasında bulunan domuz, kedi, köpek, yarasa, kemirgen hayvanlar ve kuşlarda bulunabilmektedir. Koronavirüsler aslında yaygın olarak bulunan ve üst solunum yolu enfeksiyonlarına sebep olabilen çok geniş bir aileye sahiptir. Bunlar arasında mutasyona uğrayabilmekte ve sağlık üzerindeki etkileri değişebilmektedir. Koronavirüs kaynaklı enfeksiyonlar hafif, orta ve ağır şiddette seyredilmektedir. İnsanlarda bulunabilen koronavirüs alfa ve beta sınıfında yer alan koronavirüslerdir. 21. yy.’da küresel salgınlara ve can kayıplarına sebep olan koronavirüs salgının ilki 2003 yılının Şubat ayında Çin’de ortaya çıkan ve ağır akut solunum yetmezliğine sebep olan SARS-koronavirüsü (SARS-CoV)’dür (Sars-koronavirüsüne genel bakış). İkincisi ise 2012 yılının Nisan ayında Ürdün Zaqra’da ortaya çıktığı tespit edilen Orta Doğu Solunum Sendromu olarak adlandırılan MERS-koronavirüsü (MERS-CoV)’dür. Son olarak 2019 yılının Aralık ayında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıktığı düşünülen yeni tip koronavirüsü COVID-19 tüm dünyaya yayılan ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından küresel salgın ilan edilmesine sebep olan bir koronavirüs türüdür. Koronavirüs ailesinin beta sınıfında yer alan başlangıçtaki adıyla 2019-NCoV sonradan değişen adıyla COVID-19’un ortaya çıkışıyla alakalı kesin bir bilgi bulunmamakla beraber ilk olarak Wuhan’da yaşayan 49 yaşındaki bir erkekte görüldüğü söylenmektedir. İnsanların yaşamış olduğu üst solunum yolu enfeksiyonlarının yaklaşık %30 koronavirüslerden kaynaklanmaktadır. İnsanlarda yaygın olarak gözlemlenen ve tespit edilen koronavirüs çeşitleri HCoV-229E, HCoV-OC43, HCoV-NL63 ve HKU1’dir (Yücel ve ark., 2019).

Koronavirüsün hayvanlardan insanlara temas yoluyla bulaştığı bilinmektedir. İnsandan insana bulaşması da yine aynı şekilde yakın temas gerektirmektedir. Koronavirüs dış ortamda faaliyetine uzun süre devam edemeyen bir virüs çeşididir.

İnsandan insana bulaşması ise öksürme, hapşırma, konuşma gibi eylemler esnasında ortama saçılan solunum salgıları ile bulaşabilmektedir. Ayrıca hasta bireyin temas ettiği yüzeylere dokunma veya tokalaşma, sarılma gibi eylemler sonrasında ellerin ağız, burun ve gözlere temas halinde bulaşabilmektedir. Koronavirüs vakalarında gözlenen bazı semptomlar bulunmaktadır. Bunlar;

- Ateş
- Titreme
- Öksürük, boğaz yanması
- Solunum yüzeyselleşmesi, nefes darlığı
- Kas ağrısı
- İshal
- Bulantı, kusma

Şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2 (SARS-CoV-2) enfeksiyonu olan hastalar, asemptomatik ile kritik hastalığa kadar çeşitli klinik belirtiler yaşayabilir. İki çeşit sınıflama kullanılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Ulusal Sağlık Enstitüsü (NIH) hastalığı şiddetini beş dereceye ayırmıştır.

Şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2 (SARS-CoV-2) enfeksiyonu olan hastalar, asemptomatik ile kritik hastalığa kadar çeşitli klinik belirtiler yaşayabilir. İki çeşit sınıflama kullanılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Ulusal Sağlık Enstitüsü (NIH) hastalığı şiddetini beş dereceye ayırmıştır.

➤ Asemptomatik veya presemptomatik enfeksiyon: Virolojik bir test (bir nükleik asit amplifikasyon testi veya bir antijen testi) kullanarak SARS-CoV-2 pozitifliği tespit edilmesi ancak herhangi bir hastalık semptomu olmaması

➤ Hafif hastalık: Nefes darlığı veya anormal göğüs görüntülemesi olmaksızın herhangi bir belirti ve semptomun (örn. Ateş, öksürük, boğaz ağrısı, halsizlik, baş ağrısı, kas ağrısı) olması

➤ Orta hastalık: Klinik değerlendirme veya görüntüleme ile alt solunum yolu hastalığı kanıtı olması veya deniz seviyesinde oda havasında oksijen saturasyonu (SaO₂) > yüzde 93

➤ Ciddi(şiddetli) hastalık: Dakikada solunum frekansı > 30 nefes olması, deniz seviyesinde oda havasında SaO₂ ≤ yüzde 93 olması, arteriyel kısmi oksijen basıncının solunan oksijen fraksiyonuna oranı (PaO₂ /FiO₂) yüzde 50.

➤ Kritik hastalık: Solunum yetmezliği, septik şok ve / veya çoklu organ disfonksiyonu olması (Panel, 2019).

2.1.2 COVID-19 Salgını İle İlgili Genel Bilgiler

Salgınlar sadece tıbbi veya fiziksel olaylar değildir. Aynı zamanda psikososyal ve psikiyatrik etkileri de vardır (Banerjee, 2020; Bao ve ark., 2020a). Bu etkileri ile toplumu büyük ölçüde etkileyebilir (Bandelow ve Michaelis, 2015; Zhang ve ark., 2020). COVID-19 salgınından duygusal olarak etkilenmiş kişi sayısı enfekte olup fiziksel olarak etkilenen kişi sayısından daha fazladır. Buna rağmen kişilerin pandemi ile ilgili başa çıkma stratejileri arasında en az yaygın olan strateji ruh sağlığı alanında yardım arayışı olduğu görülmüştür (Taylor ve ark., 2020a). Aynı zamanda DSÖ (2020)'nün açıklamasına göre COVID-19 salgınının ruh sağlığı üzerindeki etkisine dair bilgiler fiziksel sağlık üzerindeki etkisine dair bilgilerden daha azdır.

Hükümetler başlangıçta el hijyeni gibi öneriler de bulunsa da zamanla virüsün yayılımını azaltmak için daha geniş kapsamlı önlemler olarak sosyal mesafeye dair bir politika benimseyip insanların evde kalmasını ve başkalarıyla temastan kaçınmasını önermiştir (Silva ve ark., 2021). Aynı zamanda uluslararası ölçekte sınırlar kapatılmış, ekonomiler daraltılmış ve milyarlarca insan kendi evlerinde karantina altına alınmış veya izole edilmiştir (Banerjee, 2020). Bulaşı azaltmak için alınan bu önlemlerden karantina uygulaması ve sosyal mesafe gibi önlemlerin duygusal yakınlığı azaltma, belirsizlik durumu yaratma ve özgürlüğü kısıtlama gibi çeşitli durumlara yol açarak kişilerin ruh sağlığını olumsuz etkilediği ileri sürülmüştür (Holmes ve ark., 2020; Zhu ve ark., 2021). Daha önce yaşanan Ağır Akut Solunum Yolu Yetersizliği Sendromu (SARS) salgını sırasında da benzer durum görülmüş olup karantinada kalan kişilerin akut stres bozukluğu semptomları geliştirdiği bulunmuştur (Bai ve ark., 2004). Öte yandan Birleşmiş Milletler'de yapılan bir araştırmaya göre insanlar sosyal mesafe ve karantina uygulamasından sıkılıp daha isteksiz hale geldikçe evde kalma kurallarına daha az uyduğu bulunmuştur. Bu duruma Karantina Tükenmişliği Fenomeni adı verilmiştir (Zhao ve ark., 2020). Bu sebeplerle birçok açıdan karantina uygulamasının

olası psikolojik etkilerinin dikkatlice değerlendirilmesi önerilmektedir (Rubin ve Wssely, 2020).

COVID-19 salgınının ilerleyen süreçlerde genel nüfusun ruh sağlığı üzerinde nasıl etkisi olacağı tam olarak bilinmese de (Xiang ve ark., 2020) salgın yaşantılarının kişilerde depresyon, kaygı, stres seviyelerini yükselttiği ve travmatik etkiler oluşturduğu bilinmektedir (Bandelow ve Michaelis, 2015; Zhang ve ark., 2020). Önceki salgın yaşantılarının psikolojik etkilerini araştıran çalışmalarda da benzer bulgular görülmüştür. Örneğin SARS salgınındaki toplu izolasyon sonrasında katılımcıların yaklaşık yarısının psikolojik semptomlar geliştirdiği bulunmuştur (Mihashi ve ark., 2009). Aynı zamanda SARS virüsünden iyileşen kişilerin %35'i orta ile şiddetli düzeyde depresyon ve/veya kaygı bildirirken (Cheng ve ark., 2004); H1N1 salgınında karantinaya alınan yetişkinlerin %25'i travma sonrası stres bozukluğu semptomları bildirmiştir (Sprang ve Silman, 2013). Aynı şekilde COVID-19 salgınının da kişilerin ruh sağlığını olumsuz düzeyde etkilediği ve küresel anlamda yoğun kaygı ve panik duygularına sebebiyet verdiği görülmektedir (DSÖ, 2020).

2.1.3 Etiyolojisi ve Oluşumuna İlişkin Bazı Hipotezler

Koronavirüsler (CoV) doğada bulunan insan ve hayvanlarda hastalık oluşturabilen geniş bir virüs ailesini oluşturur. Orthocoronavirinae alt ailesine ait tek zincirli, pozitif polariteli, zar ıve segmentsiz RNA virüsleridir. α (Alfa), β (Beta), γ (Gama) ve δ (Delta) olmak üzere 4 ana cinsten oluşmaktadır. α ve β cinsleri memelileri enfekte edebilirken insanlarda solunum yolu enfeksiyonlarından ve hayvanlarda enteritlerden sorumludur. γ ve δ cinsleri kuşları enfekte etme eğilimi gösterir (Zu ve ark., 2019).

Daha önce insana duyarlı 6 tip koronavirüs (HCoV) tanımlanmıştır (Yin ve Wunderink, 2018). Wuhan'da görülen pnömoni vakalarından alınan bronkoalveoler lavaj örneklerinde yeni cins koronavirüsün ilk tam genomu tespit edilmiş ve üç farklı suş tanımlanmıştır. İzole edilen yeni tip koronavirüs ailenin yedinci üyesidir. Uluslararası Virüs Taksonomisi Komitesi Koronavirüs Çalışma Grubu, bu virüsün Ciddi Akut Solunum Sendromu Koronavirüs-2 (SARS-CoV-2) olarak adlandırılmasını önermektedir (Gorbalenya ve ark., 2020).

SARS-CoV ile SARS-CoV-2 arasında %79 oranında benzerlik saptanmış iken, MERS-CoV ile %59 benzerdir ve daha az ilişkilidir (Lu ve ark. 2020). Ancak reseptör

bağlayan gen bölgesinin yapısı, SARS-CoV'un yapısına çok benzer ve virüsün, hücre girişi için aynı reseptörü, anjiyotensin dönüştürücü enzim 2'yi (ACE2) kullandığı gösterilmiştir (Lu ve ark., 2019; Zhou ve ark., 2020). İnsanlarda koronavirüsün neden olduğu hastalık spektrumu basit soğuk algınlığından ağır akut solunum sendromuna kadar değişkenlik gösterebilmektedir (Yin ve Wunderink, 2018).

COVID-19 Kaynak: Koronavirüsler zoonotik olup hayvanlardan bulaşarak insanlarda hastalık yapabilirler. Detaylı araştırmalar sonucunda, SARS-CoV'un misk kedilerinden, MERS-CoV'un ise tek hörgüçlü develerden insanlara bulaştığı ortaya çıkmıştır. Henüz insanlara bulaşmamış olan ancak hayvanlarda saptanan birçok koronavirüs mevcuttur (T.C Sağlık Bakanlığı, 2020).

Vahşi hayvanlar ve yarasalar Ebola ve Koronavirüs gibi çeşitli virüslerin doğal konakçıları olarak kabul edilir ve bulaşta çok önemli bir rol oynarlar. Genetik analizler, yarasaların SARS-CoV-2'nin en olası kaynağı olduğunu tahmin ederken, bu yeni virüsün kökenini doğrulamak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir (Malik ve ark., 2020). SARS-CoV-2 ile enfekte olmuş pnömoninin doğrudan yarasalardan mı yoksa bir ara konakçıdan mı bulaştığını tam olarak aydınlatılamamıştır (Yin ve Wunderink, 2018). Pangolin, yılan ve kaplumbağa gibi farklı hayvan türlerinin enfeksiyonda ara konak olabileceğine dair yayınlanmış çalışmalar bulunmaktadır (Lam ve ark., 2019).

Kaynağı tanımlamak ve izole etmek virüsün insanlarda daha fazla hastalığa sebep olmasını önlemek için önemlidir. Virüsün kökenini anlamak, terapötiklerin ve aşıların geliştirilmesine de yardımcı olabilir. Şu anda SARS-CoV2'nin zoonotik kaynağı kesin olarak bilinmemektedir

2.1.4 Epidemiyolojisi

SARS-CoV genel olarak hayvanlarda hastalık meydana getirmektedir. İnsanlarda gözlenen SARS-CoV'un büyük olasılıkla başlangıcını vahşi hayatta tüketim için yakalanan yarasalardan kaynaklandığı ve insanları tesadüfen enfekte ettiği düşünülmektedir. Pek çok nezle virüsüne benzer şekilde SARS-CoV da dayanıklı ve büyük oranda bulaşıcı bir RNA virüsüdür. SARS-CoV insandan insana solunum, vücut sıvıları, kontamine fomitler veya dışkıyla bulaşmaktadır. Virüsten kaynaklı enfeksiyonların yaklaşık olarak %20'sinin sağlık çalışanlarında gözlenmesi virüsün yüksek enfektivitesine işaret etmektedir. Bulaşma konusunda özellikle hasta ile yakın temasta bulunma (hastaya bakım, hastayla beraber yaşama, şüpheli olgunun

sekresyonları ve/veya hastanın vücut sıvıları ile direkt temas kurulması) önemlidir (Madigan ve ark., 2016). SARS-CoV virüsüne ait genom konak hücre içerisine insan ve hayvanlarda bulunan epitel hücreler, lökositler ve tümör hücreleri gibi çeşitli dokularda yer alan ve hücre yüzeyinde bulunan CEACAM1 reseptörlerine (adhezyon molekülü) bağlanarak girmektedir (Yang ve ark., 2004).

2.1.5 COVID-19 Virüsü İnkübasyon Süresi

COVID-19 için inkübasyon süresinin maruziyetten sonraki 14 gün içinde olduğu düşünülür ve çoğu vaka maruziyetten yaklaşık dört ila beş gün sonra gerçekleşir. DSÖ'de 19 Şubatta yayınladığı durum raporunda ortalama inkübasyon süresinin 4-5 gün olduğu ancak 14 güne kadar uzadığını teyit etmiştir (WHO Corona Disease, 2020). Çin'de yapılan başka bir çalışma sonucunda da ortalama inkübasyon süresinin 5.1 gün olduğu (%95 GA, 4.5-8.5) ve semptom geliştirenlerin %97.5'nin ortalama 11.5 gün (%95 GA, 8.2-15.6) boyunca enfeksiyon etkenini barındırdığını göstermiştir (Lauer ve ark., 2020). Daha önce benzer enfeksiyona neden olan SARS-CoV enfeksiyonunun tahmini ortalama kuluçka süresi de 4.6 gündür (% 95 GA, 3.8-5.8 gün) ve hastalık başlangıcının % 95'i 10 gün içinde gerçekleşmiştir (Chiu ve ark., 2003).

COVID-19 için bir bireyin ne kadar süre bulaştırıcı olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Hastalığın başlangıcında örneklerde saptanan viral-RNA miktarındaki artış hastalığın ilk günlerinin bulaştırıcılık açısından riskli olduğunu düşündürmektedir (Zou ve ark., 2020). Hafif semptomları olan 21 hastada yapılan bir araştırmada hastaların 18'inde semptomların başlamasından 10 gün sonra nazofaringeal sürüntü örneklerinde viral-RNA saptanmamıştır. Ancak daha ağır semptomları olan kişilerde daha uzun süre pozitiflik görülmüştür (Liu ve ark., 2020). Hastalığın bağışıklık yanıtı oluşturup oluşturmadığı ve koruyucu etkisi olsa dahi bunun ne kadar süreceği konuları henüz aydınlatılmamıştır ve bu konuda daha çok kanıt ihtiyacı vardır.

2.1.6 COVID-19 Korkusu

COVID-19'un dünya genelinde mevcut yaşam şekillerini değiştirmesi, kontrolünün sağlanamamış olması ve travmatik deneyimler nedeniyle birçok insan üzerinde olumsuz psikolojik etkiler bırakmış olabileceği dūřunılmektedir (Akat ve Karatař, 2020). Psikolojik etkilerin ortaya çıkışında sevilen insanlardan uzak kalmanın, kişisel özgürlüğün kısıtlanmasının, hastalık ile ilgili belirsizlik halinin devam etmesinin ve hastalığa yakalanmanın etkili olduğu görülmektedir (Brooks, Webster, Smith ve ark., 2020). Hastalığa yakalandıktan sonra gerçekleşen olası işlev kayıpları ve yaşanması muhtemel acılar psikolojiyi daha da fazla olumsuz etkileyen faktörler olarak dūřunılmektedir (Bandelow ve Michaelis, 2015). Hastalığa yakalanma riski taşıyan sağlıklı kişilerde, eldeki imkânlarını kaybetme olasılığı, özgürlüğün kısıtlanması ve normal hayat düzenine devam edememesi gibi durumlar psikolojilerini olumsuz etkilemektedir (Kıroğlu, 2020). COVID-19'un insan hayatını tehdit etmesi, ciddi sağlık sorunlarına neden olması ve normal yaşamda kısıtlama uygulamalarına geçilmesi nedeniyle toplumun depresyon ve anksiyete seviyelerindeki artış gözlemlenmektedir (Fardin, 2020; Qiu, Shen, Zhao ve ark., 2020).

Vindegaard ve Benros (2020) COVID-19 ve psikolojik etkileri ile ilgili yapılmış 43 araştırmayı sistematik bir şekilde incelemiş ve maddeler halinde genel sonuçları açıklamıştır;

- 1) COVID-19 hastalığı geçirenlerde yüksek düzeyde travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon görülmektedir.
- 2) Sağlık alışanlarında yüksek düzeyde psikiyatrik belirtiler ve sıklıkla depresyon görülmektedir.
- 3) Önceden psikiyatrik bozukluğu olan kişilerin şikâyetlerinin arttığı görülmektedir.
- 4) Toplumların genel psikolojik iyi oluşlarında azalma, yüksek anksiyete ve uyku problemleri görülmektedir.

COVID-19 nedeniyle gerçekleşen kayıplarda sıkı önlemlerin alınması ve dini ritüellerin kısıtlı yerine getirilmesi ailenin yas süreci olumsuz etkilenmektedir (elik, ve Gündüz, 2020). COVID-19 tanısı almış kişiyle temas ettiği için karantina altına alınan kişilerde, korku, öfke, üzüntü ve suçluluk hissinin karantina süreci boyunca en sık görülen olumsuz duygular olduğu, karantina uygulamalarının stres düzeyini yükselttiği ve duygusal sorunlara yol açabildiği görülmektedir (Brooks, Webster, Smith ve ark., 2020; Naeem, Irfan ve Javed, 2020). Karantina uygulamalarının olumlu sonuçlarını değerlendirirken yakınlarından uzak kalma, yalnızlık, sürece uyum

sağlamaya çalışırken hastalık durumuyla ilgili belirsizlik ve çaresizlik gibi olumsuz ruhsal sonuçlarını da dikkate almak gerekmektedir (Yıldız, Çıkrıkçılı, ve Yüksel, 2020; Erkal, Ses, Aydın ve ark., 2020).

Herhangi bir bulaşıcı hastalığın salgını sırasında, nüfusun psikolojik tepkisi, hastalığın yayılmasını ve salgın sırasında ve sonrasında duygusal sıkıntı ve sosyal engellerin oluşumunu etkilemede hayati bir rol oynadığı düşünülmektedir (Cullen, 2020). COVID-19 salgınının olumsuz etkilerinin uzun süreli devam etmesi durumunda kişileri intihara götürebileceği düşünülmektedir (Xiang ve ark., 2020). COVID-19 psikolojik krizlerin ve kalıcı psikolojik sıkıntıların oluşmasında bir etken hale gelmesinden endişelenilmektedir. (Liu, Gayle, Wilder-Smith ve ark., 2020). Psikoloji bilim topluluğundaki araştırmaların, insanların COVID-19'a nasıl tepki verdiklerini, nasıl başa çıktıklarını, nasıl adapte olduklarını ve nasıl adapte olamayacaklarını anlamada önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir (Arden ve Chilcot, 2020).

Pandemi sürecinde öncelikle odaklanılan konu hastalık yayılımını önlemek yani, fiziksel sağlığı korumaktır. Fakat pandemi süreçleri fiziksel sağlığın yanı sıra ruh sağlığını da etkilemektedir. Salgının fiziksel sağlık açısından yarattığı tehdidin yanı sıra, süreci kontrol altında tutmak için uygulanan yöntemlerin de kişilerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Özellikle bireyin evde kalması, büyük toplantılardan, kalabalık alanlardan ve risk taşıyan bireylerle iletişim kurmaktan kaçınmasını kapsayan sosyal izolasyon, aynı zamanda sosyal varlık olan insanın doğasıyla çeliştiğinden önemli ruh sağlığı sorunlarının gelişimine yol açabilmektedir. İzolasyon ve karantinada görülebilen ruhsal belirtiler korku, endişe, kaygı, panik atakları, sinirlilik hali, huzursuzluk, tetikte olma, çaresizlik hissi, sağlık kaygısı, kas ağrıları, suçluluk hissi, değersizlik hissi, isteksizlik, dikkatini toplamada güçlük, motivasyon kaybı, iştah artma veya iştah kaybı, öfke ve tahammülsüzlük, uykusuzluk, yalnızlık ve tükenmişlik hissi olarak sıralanmaktadır. Sosyal izolasyonun yanı sıra henüz pandeminin kontrol altına alınmamış olması karşısında bireylerin; beden bütünlüğüne dönük her çeşit tehdit karşısında olduğu gibi stres, korku, kaygı tepkilerini göstermelerine neden olmaktadır. Bununla birlikte virüsle enfekte olmuş bireylerde sağlık kaygısı, ölüm korkusu ve damgalanmanın doğuracağı dışlanmışlık hissi kişinin ruh sağlığını etkilemektedir.

2.1.7 COVID-19'a Karşı Önlem ve Korunma

Sağlık kuruluşuna girişlerde ateş, öksürük, nefes darlığı gibi COVID-19 ile ilişkili olabilecek semptomların sorgulanması enfeksiyonun kontrolünde yardımcı olabilir. Gerekli olmadıkça kişilerin sağlık kuruluşlarına başvurmaması sağlanmalı gerekirse bu kişiler için telefonla destek ve bilgi sağlanmalıdır. Sağlık kuruluşlarına başvurmak zorunda kalan ve solunum yolu semptomu olan kişilere tıbbi maske kullanması önerilmelidir. Bu hastalar için ayrı bir bekleme salonu sağlanmalı mümkün değil ise en az 6 metre uzaklık ile diğer hastalardan ayrılmalıdır. Sağlık kuruluşlarında tüm acil olmayan başvurular, elektif tedaviler ve ziyaretler durdurulmalı böylece sağlıklı kişilerin hastane ortamıyla teması en aza indirilmelidir.

Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC), tanı konulmamış solunum yolu enfeksiyonu olan herhangi bir hasta için göz korumasına ek olarak standart temas ve damlacık önlemlerinin kullanılmasını ve hastanın odada izole edilmesini önerir. Bazı kurumlar tüm sağlık çalışanlarının tüm klinik ortamlarda maske takmasını gerektiren uygulamalar oluşturmuştur. Bu stratejiler; asemptomatik veya şüphelenilmemiş kişilerden hastalığın yayılım riskini azaltmaya yardımcı olabilir (Infectious Diseases Society of America, 2020).

COVID-19 esas olarak damlacık yolu ve hasta kişilerin öksürme veya hapşırma yolu ile yüzeylere saçtığı dam lacıklara temas sonrası etkenin mukozalara temas etmesi ile bulaşmaktadır. Bu nedenle COVID-19 şüpheli her vakada standart damlacık ve temas izolasyonu önlemleri alınmalıdır. Sağlık kuruluşlarında standart enfeksiyondan korunma ve kontrol önlemleri uygulanmalıdır. Buna ek olarak uygulanacak temas ve damlacık korunma önlemlerinin uygulanmasına COVID-19'un bulaştırıcılık süresi tam olarak bilinmediği için hastanın sağlık kuruluşunda bulunduğu süre boyunca devam edilmelidir. Kesin/olası COVID-19 vakası ile 1 metreden yakın temas edecek olan personel eldiven, steril olmayan önlük, cerrahi maske, yüz koruyucu ve gözlük kullanmalıdır. Kişisel koruyucu ekipmanlar giyilirken ve çıkartılırken kurallara uygun bir şekilde sırayla giymeye (önlük, maske, gözlük, yüz koruyucusu ve eldiven) ve çıkarmaya (eldiven, gözlük, yüz koruyucu, önlük, maske) dikkat edilmelidir. Ancak aerosolizasyona neden olabilecek işlemler yapacak personelin en az N95/FFP2 maske kullanması gerekmektedir. Hastanın vücut sıvıları ve sekresyonu ile yoğun temas edilecek gerekli durumlarda tulum, bone ve ayak koruyucu gibi ek ekipmanların kullanımına karar verilebilir. Tüm COVID-19 şüpheli hastaların ve o kişiler ile temas eden kişilerin sağlık kurumlarında takibi mümkün olmadığı için evde de korunma

önlemleri uygulaması gerektiği hastalara ve ailesine mutlaka anlatılmalıdır. Hastalığın yayılımında önemli olan temas faktörü açısından hastane, ambulans ve ev ortamında solunum yolu sıvıları ile kontamine olması muhtemel tüm yüzeylerin önerilen temizleyiciler (çamaşır suyu, 500 ppm klor..vs) ile, kontamine olmuş yüzeylerin de gerekli temizleyiciler (çamaşır suyu, 5.000 ppm klor) ile devamlı olarak temizlenmesi gerekmektedir (T.C Sağlık Bakanlığı, 2020).

2.1.8 COVID-19 Pandemisinde Karantina Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Bireylerin sağlıklarını ve küresel ekonomiyi tehdit eden koronavirüs salgını, dünya üzerindeki neredeyse her ülkede bireylerin gündelik yaşamlarının yönlerini değiştirecek şekilde etki bırakmıştır. Kapatılan pekçok kurum ve kuruluşların yanında farklı kademelerdeki eğitim kuruluşları da kapatılmış ve çevrimiçi eğitime geçiş yapılmıştır. Bunun yanında bireyler işlerini evden yapmaya başlamışlardır. Hayatın olağan akışını bozan bu durumlar zamanla bireylerde kaygı ve panik halinde olmalarına sebep olmuştur. Bu durum kimi bireylerde ise depresyon eğilimindeki artışa yol açmıştır (Di Giuseppe vd., 2020).

Çocuklar, yetişkin bireylere göre gelişimlerini, sosyalduygusal ve ruhsal ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayamadıkları için doğal afet ya da pandemi gibi olaylardan önemli bir seviyede etkilenen gruptandırlar (Schonfeld ve Demaria, 2015). Pandemi de diğer afetlerde olduğu gibi çocuklarda yakınlarını kaybetme korkusu oluşturur. Bununla birlikte çocuklar rutinlerinden vazgeçerek sosyal destekten uzaklaşırlar ve daha kırılğan hale gelirler. Araştırmacılar bu durumlara bakıldığın da çocukların rutinlerinin sürdürülmesinin onları önemli ölçüde rahatlattığını vurgulamaktadırlar (Olness, Mandalakas ve Torjesen, 2015).

Çocukların pandemi gibi durumlarda gösterdikleri davranışları inceleyen çalışmalarda; çocuklarda kronolojik yaş gelişimine uygun olmayan isteksizlik, parmak emme, biberon kullanma tuvalet kazaları gibi olumsuz davranışlar gözlemlenmektedir (Imran, Zeshan ve Pervaiz, 2020). Okul çağındaki çocukların yaşadığı problemler ise kardeşlerle problem, korku ve kaygıda artış huzursuzluk, saldırganlık olarak kendini gösterebilir (Imran, Zeshan ve Pervaiz, 2020; Olness, Mandalakas ve Torjesen, 2015).

Ergenlerde de okul çağındaki çocukların verdiği tepkiler gözlenebilir. Bunlara ek olarak isyan, risk alma davranışları, dikkat eksikliği görülebilir (Olness, Mandalakas ve Torjesen, 2015).

Bunlara ek olarak anne babanın bu dönemde stres düzeyi arttığı için aile içi istismar vakalarının da artış göstereceğine işaret etmektedir (Coyne vd., 2020) özel gereksinimli çocukların ise gittiği kurumlar pandemi nedeniyle kapandığı için çocuklarda görülen davranış problemlerinin de artacağı düşünülmektedir. Salgın öncesinde depresyon öyküsü olan çocuklarda çevrelerinde duydukları ölüm ve hastalık haberlerinden etkilenerek anne ve babalarını kaybetme korkuları ve stres bozuklukları gözlenmiştir. (Imran, Zeshan ve Pervaiz, 2020). Salgının bir diğer etkisi ise gebelik döneminde ve yenidoğan döneminde olan olumsuz psikososyal etkilerdir. Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu bir çalışmada gebelerin ve yeni doğum yapmış kadınların başta depresyon olmak üzere çeşitli ruhsal sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir (World Health Organization, 2020). Yayılmış olan çalışmalar gebelik dönemindeki annelerin koronavirüs salgını bebeklerinin ileride yaşayacağı sıkıntıları göz önüne almaları ve gebelik izlemlerinin sürdürülmesi ve ruh sağlığı hizmetlerine ulaşmalarının gereği vurgulanmaktadır. (Zeng vd., 2020).

Psikolojik iyilik hali risk altında olan çocukların özellikleri farklı olsa bile risk altına oldukları bilinmektedir. Bu durumda çocukların özellikle travmada gösterdiği tepkilerini irdeleyen çalışmalar genişlemekle birlikte, evrensel ölçekte yaşanan salgın hastalıklar gibi yaşam olayları esnasında ortaya çıkan tepkileri irdeleyen araştırma sayısı görece sınırlıdır. Yapılan çalışmalarda, salgının özellikle korku ve dehşet gibi daha yoğun duyguların tetikleyicisi olarak insanların hayatları üzerinde doğrudan etkili olabildiği belirtilmektedir. 2009 yılında yaşanan H1N1 salgını esnasında yapılan bir çalışmada, orta veya şiddetli endişe yaşadığını ifade eden grup içinde çoğunlukla çocukların ve nevrotik ve somatoform bozuklukları olan hastaların oluşturduğu bulunmuştur (Page, Seetharaman, Suhail, Wessely, Pereira ve Rubin, 2011).

Salgının başladığı zamanlarda (Şubat 2020) Çin'in Shaanxi Eyaleti'nde yetkili kişiler tarafından yapılmış olan bir ön çalışmada da, 3-18 yaş arası toplam 310 çocuğun (168 kız, 142 erkek) davranışsal ve psikolojik sorunlar yaşayıp yaşamadıkları çevrimiçi anketle değerlendirilmiş, ortaya çıkan sonuçlar çocukların yaygın şekilde dikkat dağınıklığı ve sinirliliğin yanında , sarılmaktan ve salgın hakkında soru sormaktan kaçındıklarını ortaya koymuştur (Jiao vd., 2020). 12-18 yaşları arasında

yaklaşık 8000 öğrenci ile çevrimiçi gerçekleştirilen kesitsel bir çalışmanın verileri ise, Çin'deki lise öğrencileri arasında depresif belirtilerin %43, kaygı belirtilerinin %37 ve depresif belirtilere eşlik eden kaygı belirtilerinin görülme sıklığının %31 olduğunu ve COVID-19 farkındalık düzeyi ile bu belirtilerin varlığı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Zhou vd., 2020). Çin'de 584 ergenle gerçekleştirilen bir başka çalışmada da, ergenlerin %40'ının pandemi sürecinde psikolojik sorun yaşama eğiliminde olduğu belirlenerek yerel yönetimlerin gençlerin ruh sağlığını güçlendirici müdahalelerde bulunması önerilmiştir (Liang vd., 2020). Doğrudan COVID-19 klinik bakımına dahil olan sağlık çalışanları ve çocukları için ise riskin daha fazla olduğu vurgulanmakta, sağlık çalışanlarının çocuklarının ayrılık, enfekte olma ve/veya anne-babalarını kaybetme korkusu ile baş etmeleri beklenmektedir (Holmes vd., 2020). İtalya'da COVID-19 klinik bakımında yer alan sağlık çalışanları ve çocukları ile yapılan bir araştırmanın sonuçları da anne babaları ile çocukların bildirimleri uyumlu olacak şekilde, çocukların yaklaşık üçte birinin travma sonrası stres bozukluğu açısından yüksek risk altında olduğunu göstermektedir (Davico vd., 2020).

2.2 Oyun Kavramı

Oyun kavramı, farklı disiplinler ve teoriler tarafından uzun zamanlar boyunca incelenmiştir (Saracho, 2004). Zimmerman oyunu esnek hareket biçiminde biraz katı yapı sayesinde tanımlamıştır. Zimmerman'a göre oyun hem bu katı yapı içerisinde hemde buna rağmen ortaya çıkmıştır (Zimmerman, 2003). Magill-Evans ve Restal (1994) oyunu çocukların rollere büründüğü, etkileşim içerisinde bulunduğu ve beceri geliştirdikleri bir araç olarak gördüğünü belirtmiştir. Eyüboğlu (1995) ise, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğünde çukur anlamında olan Türkçe "oy" kökeninde çukur açma anlamı olan "oyun" sözünün zaman içinde türetildiğini ve sözcüğün kökü değişerek "biriyle eğlenmek, oynamak, aldatmak" anlamlarına gelerek değişmiş ve bu anlamda genişlemişine uğrayıp bu haliyle kullanılmaya başladığını dile getirmiştir. Verenika ve diğerleri (2003) oyunun çocuğun kendi kendiliğinden doğal yöntemlerle geliştirdiği davranış veya eğlence etkinliği olmadığını, oyunun tanımının davranışsal bakış açısı ile bakıldığında aslında oyunun yeterince açık olmayan bir tanıma sahip olmadığını dile getirmiştir. Piaget (1962) oyunu, zevk amaçlı yapılan, kendiliğinden oluşan, eğlence veren, bir düzenleme içermeyen bir davranış olarak dile getirmiş, oyunu bilimsel gelişim sürecinde parçası olarak belirtmiştir. Ayrıca Vygotsky (1978) de okul öncesi döneminde çocukların bilişsel fonksiyonlarının ve

oyun etkinlikleriyle aralarındaki ilişkiye önem yaparak oyuna farklı bakış açıları kazanılmasını sağlamıştır.

Alanyazın incelendiğinde, oyunun farklı tanımlarda yapılmış olduğu; ama yapılan bu farklı tanımların kapsayıcı olmadığı dikkat çekmiştir. Çelebi (2007)'ye göre, yönleri çok olan oyunun tek bir kavramda tanımını yapmak mümkün değildir. Schwartzman(1978) toplumlarının bütününde çocuk ve genç olan bireylerin oyun oynadığı gözlenmiştir. Çocukların oyunlarının formları ve türleri, oynadıkları oyunun yaşa,sürelele,cinsiyete oyun ortamına ve kültürel bağlamına çevresel faktörlerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir(Sutton-Smith,1997).

Piaget'e Göre Oyun Evreleri

Piaget, 0-7 yaş aralığındaki çocukların oyunlarını incelemiş ve birbirini takip eden üç oyun sistemini kurmuştur. Bunlar sırasıyla; alıştırma oyunu, sembolik oyun ve kurallı oyundur. Bahsedilen oyun evrelerini tanımlayarak oyun gelişiminin temel çerçevesini çizen Piaget, aynı zamanda duyu-devinim, işlem öncesi ve somut işlem zeka dönemlerinin tam olarak oyun dönemine tekabül eden karşılıklarını nitelendirmektedir.

Alıştırma Oyunu: Çocuk , tamamen amaçsız olan tekrardan, önce tesadüf olarak ve daha sonra da bir amaca yönelik olarak eylem ve manipülasyon kombinasyonlarına geçer, bu kombinasyonların gerçekleşmesinden hemen sonra çocuk, yeni amaçlar edinir ve alıştırma oyunları çocuk tarafından belirli yapılara dönüştürülür.

Sembolik Oyun: Çocukalıştırma oyununun son evresinde bazı yapı ve eylem dizilerini sembolik hale getirir ve çevresindeki kişileri, nesnelere ve hayvanları sıklıkla taklit ederek oyunlarını sürdürme davranışı gösterir.

Kurallı Oyun: Oyunlar ortaklaşa oynanmaya başlayabilir ve oyunların sürdürülebilmesi için oyuncular kurallara ihtiyaç duyabilir. İşbirlikçi oyunların tercih edilmeye başlamasıyla taklitler ve temsili sembollerin olduğu sembolik oyunlarkurallı oyunlara dönüşüm gösterebilir. Bu üçüncü ve son oyun dönüşümüdür (Nicolopoulou, 1993).

Smilansky'e Göre Oyun Evreleri

Smilansky, çocuklar üzerinde oyun gelişimi ve oyun üzerine yaptığı çalışmalarda, Piaget 'in araştırmalarından derlediği oyun evrelerini araştırarak daha genişletilmiş bir hale sokmuştur. Peş peşe gelen ve birbirinden bağımsız davranışlar

ve yapılar gösteren dört oyun evresi oluşturmuştur. Her evre kendi içerisinde kombinasyonlar ve karmaşık özellikler bulundurmaktadır. (Smilansky, 1993).

İşlevsel Oyun: Oyunun temel taşı oluşturulan ilk evre olarak kabul edilen bu evrede, çocuk oyun için kullanacağı iletişimde ve psikomotor becerilerinin gelişiminde büyük önem arz eden dil becerilerinin pratiklerini yapıp nesnelere bir amaç doğrultusunda uygun kullanmaya ve çevreyi tanımaya gayret gösterir.

Yapı-İnşa Oyun: Bu evrede çocukların farklı modeller oluşturduğu ve farklı nesnelere kullanarak yeni bir şeyler inşa ettiği bir evredir. Çocuklar nesnelere yeni kullanım biçimleri oluşturmaya çalışırlar ve yeni bir şeye dönüştürürken gözden yaparlar, araştırma halinde olurlar.

Sembolik Oyun: Bu evrede çocuklar Sembolik oyundaki faaliyetleri, gerçek dünyada var olan biçimiyle canlandırmaya çalışırlar ve hayal güçlerinin sahip olduğu gücü kullanırlar. Çocuğun kelime haznesinin artmasıyla ve dil becerisinin gelişmesi, Kullanacağı kelimelerde bireyleri ve nesnelere temsil etmektedir. Bu nedenle sembolik oyun pek çok farklı biçimlerde kendini gösterir.

Kurallı Oyun: Çocuklar kabul edilmiş kurallar eşliğinde ve daha önce bahsedilmiş kurallara sınırlılıkları kabul ederek sorumluluk üstlenmeye ve tabi bir şekilde davranmayı öğrenirler. Sosyal hayatın kavramları ve yeni boyutları gelişim göstermeye başlamıştır.

Parten'e Göre Oyun Evreleri

Parten oyununda belli evrelerin varlığını ve bunun çocukların yaşına bağlı olarak değiştiğini belirtmiştir. Oyun evrelerini oluşturan Parten çocukların sosyal gelişim niteliklerine öncelik tanımıştır. Parten'in oyun evreleri belli bir aşamaya göre gider. Bir önceki aşamada görülen davranışlar sonraki aşamada da görülür. Parten'e göre oyunun evreleri şöyle sıralanır;

Katılımsız Davranış: Çocuk oyun oynamakta olan diğer çocuklara yakın bir ortamda bulunur. Oyunu yalnızca gözlemler, herhangi bir şekilde etkileşimde bulunmaz.

Seyirci Rolünde: Çocuk oyun oynamakta olan diğer çocuklarla aynı ortamdadır ve onları izler. Geçen sürenin ardından oynayan çocuklara sorular yöneltir.

Müdahalelerde bulunmaya çalışır. Oyuna aktif olarak katılım sağlamasa da diğerleriyle iletişim kurmak için çaba harcar.

Yalnız Oyun: Çocuk bu oyun türünde çocuk tercih ettiği herhangi bir oyuncakla oynar. Fakat bu oyunda tamamen yalnızdır ve tek başına oynar. Etrafındaki oyunlarla ilgilenmez ve müdahale etmez.

Paralel Oyun: Çocuk diğer çocukların oynadıkları diğer oyunlar gibi oyunlar oynar. Diğerlerinin yaptıklarını yapmaya çaba harcayabilir. Yada diğer çocukların yaptıklarıyla hiç ilgilenmeyebilir. Diğer çocuklar ile aralarında herhangi bir iletişim gerçekleşmez. Diğer çocuklarla sözlü bir iletişime geçmez.

Birlikte Oyun: Bu evrede çocuklar birlikte oyun oynarlar. Çocuklar genellikle oyunlarında küçük grup olmayı tercih ederler. Yaşlarının getirdiği bir özellik olan benmerkezci çocuklar ortak bir amaç için hareket etmezler. Tüm çocuklar kendi bireysel özelliklerini daha önde tuttukları için bozulmaz ve katı kuralları gözlemezler.

İşbirlikli Oyun: Bu evre diğer evrelere göre çok sayıda çocuk bulundurur ve çocuklar birlikte kurallı oyun oynayarak devam ederler. Çocuklardaki iletişim ve uyum becerileri geliştikçe aralarındaki iş bölümü ve sorumluluk paylaşımları da artar. Çocukların benmerkezci özelliklerinin azalmasıyla birlikte çocuklar oyun kurallarını daha iyi kavramaya başlarlar. Kabullemesi zor olsa da yaşamda diğer bireylerinde söz hakkına sahip olabileceklerini anlamaya başlarlar. Bu evrede oynanan oyunlar genellikle çocukların etrafındaki yetişkinlerin davranışlarına ve gündelik yaşantılarına benzer. Kısada ilerleyen yaşlarına hazırlık yapmalarına imkan sağlar.

2.2.1 Psikanalitik Oyun Kuramı

“Psikanaliz kuramları, yasa bağlı değişimlerin içsel dürtüler ile toplumsal talepler arasında yaşanan ve olgunlaşma süreci tarafından belirlenen ilişkilerin sonucunda ortaya çıktığı varsayımına dayanan gelişim kuramlarıdır” (Bee ve Boyd, 2007: 58). Kuramın kurucusu olarak Sigmund Freud bilinir. Ekolün temsilcileri arasında Erik Erikson, Anna Freud, Donald Winnicott gösterilmektedir.

Kurama göre; çocuk, tekrarlayan davranışları ve oyun sahneleriyle içinde yaşadığı çatışmayı, onu rahatsız eden travmayı oyununa dahil eder ve onunla başa çıkmaya çalışır. Oyunda tekrarlanan bu sahneler çocuğun içinde bulunduğu çatışmayı henüz rahatlatmadığının bir göstergesidir. (Arslan, Ciftci, 2021)

Cocuklar hayatlarındaki kaygı ve strese bağlı durumları oyunlarına alırlar ve içinde

buldukları , çatışmayı rahatlatmaya , çalışırlar. Kurama göre çocukların oyunları gözlemlendiğinde, yaşanan travmatik veya olumsuz süreçleri oyunlarına yansıttıklarını savunur. Bu yansıtma gerçek dünyaya olan bir iletişim kanalı ve iyileşmeye aracı olacak bir yöntemin geliştirilmesine temel oluşturmuştur. Oyunun bir terapi modeli olarak ilk kullana kişi Hermine von Hug-Hellmuth'tur. Viyana'da eğitimci olan Hellmuth baslarda çocukları kendi evinde tedavi etmiş ve , çocukların gucluklerinin büyük olcude ebeveynlerin , cozulmemiş sorunlarından kaynaklandığını görmüştür. Ayrıca , cocugun oyunda rahatlaması için bilincli bir icgoruye sahip olmasının gerekli olmadığını belirtmiştir (Bromfield, 2003).

2.2.1.1 Donald Winnicott

İngiliz psikanalist Donald Winnicott'un psikoloji literatürüne kazandırdığı önemli kavramlardan biri olan "yeterince iyi anne"lik çocuğun tüm istediklerini değil, ihtiyaçlarını karşılayan anneyi ifade etmektedir. Yeterince iyi ebeveynlik kavramı da bu kavramdan gelmektedir. Yeterince iyi ebeveynlik kavramını anlamak ve tanımak çocuk yetiştirme hakkında daha sağlıklı bilgilere sahip olabilmenin önünü açmaktadır.

Yeterince iyi ebeveynler mükemmel ebeveynler olmak için çabalamazlar ve çocuklarından da mükemmel olmalarını beklemezler. Bir çocuğu iyi yetiştirmek için kişi mükemmel bir ebeveyn olmaya çalışmamalı ve bir çocuğun da mükemmel bir birey olmasını beklememelidir. Mükemmellik sıradan insanların ulaşabileceği bir şey değildir. Buna erişme çabaları, başkalarının kusurlarına gösterilen o hoşgörülü tepkiyle çatışır. Oysa bu, bu kişilerin çocuklarındaki de dahil, iyi insan ilişkilerini mümkün kılan yegane şeydir (Bettelheim, 1999). Ebeveynlikte mükemmelliğin ya da ona yakın bir şeyin mümkün olduğu inancı, suçlama eğilimini teşvik eder. Mükemmelliği arayan ebeveynler, bir şeyler doğru gitmediğinde kendilerini ya da eşlerini ya da çocuklarını suçlarlar. Suçlama hiçbir zaman işe yaramaz. Ve aile içindeki suçlama bir tür zehirdir. Yeterince iyi ebeveynler çocuklarının sadece ihtiyaç duyduğu ve istediği yardımı onlara sunarlar, ihtiyaç duyduklarından ya da istediğinden daha fazlasını değil. Çocukların doğasında, kendileri için yapabilecekleri kadar çok şey yapmak vardır. Çocuklar yetişkinliğe doğru sürekli böyle ilerlerler. Yeterince iyi ebeveynler bunu sezgisel olarak anlar ve bu yüzden çocuklarına risk alma ve kendileri

için yapabileceklerini yapma özgürlüğünü tanır. Yeterince iyi ebeveynler çocuklarının hatalar yapmasına ve başarısız olmasına izin verir, çünkü hataların ve başarısızlıkların öğrenmenin kaçınılmaz bileşenleri olduğunu bilirler. Ebeveynlik tarzlarına güvenen ebeveynler, daha sakin ve sabırlı ve daha az kaygılı olurlar. Bu yüzden de çocuklarına, kendine bu kadar güvenmeyen ebeveynlere göre daha büyük bir güvenlik kaynağı sağlarlar. Bettelheim: “Çocuğun sallantılı güvenliği, gayet iyi bildiği bir şekilde kendi kendini koruma becerilerine değil, başkalarının iyi niyetine bağlıdır. Bu duyguyu, ebeveynlerinin ona verdiği güvenlik duygu- sundan ödünç alır. Yeterince iyi bir ebeveyn olmak aynı zamanda kendimizi olduğumuz gibi kabul etmemizi ve buna güvenmemizi de gerektirir.”

İyi ebeveynler, ev kurarlar, birbirleriyle dayanışır, böylelikle, çocuk bakımının temel payına zemin hazırlarlar, her çocuğun yavaş yavaş kendiliğini ve dünyayı bulabildiği bir ortamı ve ikisi arasındaki ilişkisini sürdürürler (Winnicott, 1998). Bunları yaparken amaçları çocuğun ulaşmak istediği ya da ihtiyaç duyduğu şeye ulaşması- na yardım etmektir, dünyaya harika ebeveynler olduklarını kanıtlamak ya da kendilerini eleştirilerden korumak değil. Yeterince iyi ebeveynlere sahip olmak bir çocuğun bu dünyadaki en büyük zenginliğidir. Çünkü o daha güvenli, daha istikrarlı, daha fazla sağlıklı ilişkiler kurabilir.

Ebeveynlerin kaygı düzeylerinin yüksek olmasının, aşırı koruyucu tutum sergilemelerinin ve ebeveyn-çocuk arasındaki bağlanma ilişkisinin, çocukta fiziksel rahatsızlıkları tetikleyebileceği ve somatik belirtilerin ortaya çıkmasına yol açabileceği de yine araştırmalarca bildirilmektedir (Fritz ve Campo, 2002; Kaufman ve ark., 1997).

Winnicott'a göre bebekler sürekli olarak bir kaygının (unthinkable anxiety) içindedir ve bunu ancak annenin tutma/kapsama (holding) işleviyle sağlıklı olarak düzenleyebilir.(Winnicott 1971).

Winnicott, oyuna "oznellik ve nesnellik arasında yaratılan bir ara deneyim alanı olarak yaklaşımıştır. Oyun zevk veren ve yaratıcı becerileri geliştiren, bununla birlikte egonun travmatik olarak ezilmesinin neden olduğu kaygının asamalı olarak özumsenmesine katkıda bulunan bir araçtır (Lee, 2009). Winnicott çocuğun oyun için

zorlanmaması, hayatın olağan akışında kendi içsel motivasyonu ile ortaya çıkması doğal süreçlerinde gözlemlenmesi gerektiğini savunmuştur.

Oynama eğiliminin de her çocuğun kendine özgü bir eğilimi olduğunu bilgisiyse, Winnicott'ın, ebeveyn ve çocuk ilişkisinin, çocuğun oyununa ve gelişimine vurgu yaptığı kavramlar ebeveynlerin covid-19 korkularının çocuklarının oynama eğilimi üzerindeki etkilerinin incelenmesi araştırmasında temel oluşturmuştur.

2.3 Oyun Oynama Eğilimi

Oyun içsel ve dışsal tecrübeyi içeren aynı zamanda içsel ve dışsal dengeyi sağlayan bir araçtır. bu şekilde bir araç olduğunun iki göstergesi bulunmaktadır. Birinci gösterge gözlenebilir bir performans içeren oyun etkinliklerinde ortaya çıkan göstergedir. İkinci gösterge ise faaliyetin bir oyuna ait olup yada olmadığının Belirlenmesinin göstergesi olarak oyun oynama eğilimidir. Bu sebeple, oyunu hem iç tecrübeyi içeren bir yapı bütünü hem de dış performansı olarak görmek önemlidir (Chan, Chen, Feng, Lee ve Chen, 2016: 44). Çocukların oyun oynama eğilimi literatür bir şekilde incelendiğinde dikkat çekmektedir. Lieberman (1964: 1) çalışmasında gözleme beş dakikalık bir yer verir. Buna göre, 5 yaşındaki Diane, Susanna ve Edie evde oyun oynarken Susanna "Ne hayal edebiliriz?" diye arkadaşlarına soru sorar. Diane "Uyuyalım ve rüya görelim" der. Fakat Susanna "Hayalet hakkında mı cadı hakkında mı?" diye soru sormaya devam eder. Diğerleri bu fikirden hoşlanmazlar. Susanna diğerlerine gerçek bir cadı gördüğünü söyleyince çocuklar; odanın ortasında ritim tutma ya ,dans etmeye 'hareketli konuşmalara ve duvarları dinlemeye başlarlar, diğer bir söyleyişle salonun ortasında bir cadı varmışcasına hareket ederler. Oynadıkları oyunun bitiminde odanın köşesine tekrar giderek şimdi ne hayal edebiliriz diyerekten farklı bir oyuna başlarlar. Oyun için hayal arkadaşlarını da içeren bir şekilde mekansal olarak bu gerçekçi durumun dışına çıkılması, gerçekçi dayanaklar kullanması, fiziksel coşku hareketleri göstermesine, rüyanın içeriğini hayal etmesi, hayali orjinal yere ve etkinliğe geri dönmesi ve geliştirmesi. Doğal bir tutum olarak bütün bunlar sosyal, fiziksel ve bilişsel hareketliliğin söz nedeni olduğunu göstermektedir. Susanna'nın ortaya çıkan davranışları bir oyun durumundaki rol yapabilme şeklidir. Bu da onun oyun stili ve oyun kalitesidir. Bu nedenle davranış oyun oynama eğilimi olarak tanımlanmıştır (Lieberman, 1977: 4).

Oyun oynama eğiliminde tanımlamaya çalışan psikanalitik literatürde birçok yazar bulunmaktadır. Moran (1987), oyun oynama kavramını anlatmak zor olsada, kavramın üç özelliğten oluştuğunu ileri sürmektedir. Bunlar, kaygısızlık, birinin ciddi olmadığı bilgisinin saklanması ve gerçeğe bağlılıkta zevk odaklı bir esneklik şeklindedir. Winnicott (1991) ise oyun oynama eğilimi belleğininin, en önemli işareti sağlıklı bir gelişimin olduğunu ortaya sürmektedir (Akhtar, 2010: 71-73).

Barnett (1982, 1990, 1991) oyun oynama eğiliminin ölçülmesine ve tanımlanmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Barnett (1998: 99)'a göre birden fazla yazar, oyun oynama eğilimi kavramını "espirili, neşeli, nüktedan, komik, enerjik, eğlenceli tutum, güler yüzlü, iyi huylu, yaratıcılık, etkileşime geçen, açıklık, iletişimsel ve merak" gibi özelliklere zenginleşte bulunan eğlenceli bir kişilik özelliği biçiminde tanımlamıştır.

Oyun oynama eğilimi, nitelikleri ve kişilik belirleyicileri ile bağlantılı olan, çocukların oynaması gereken bireysel tarzı ifade etmektedir. Cornelli Sanderson (2010)'a göre yeni kavram olmasa da 'önemsiz incelemeye layık olmayan bir konu' olarak kabul edilmektedir. Oyun oynama eğiliminin oyun alanında aşırı fazla araştırma yapılmasına göre oyun oynama eğilimi sınırlı bir şekilde araştırmaya, tanımlanması ve ölçülmesi zor olmakta birlikte konu edinmiştir. Oyun kavramına uygun olarak oyun oynama eğilimi kullanılsada bu iki terim arasında anlam farkı bulunmaktadır (Rantzou, 2013: 1733). Burghardt (2005: 66)'e göre oyun oynamak bir eğilimin gerçekleşmesi veta dışadönük şekilde ifade edilmesidir. Oyun oynama eğilimi oysa açık olma, özel bir yaklaşıma, algılama, keşfetme ve hareket dürtüsünü ortaya çıkarmaktadır. İnsan gelişiminde oyunun uzun zamandır hayati bir rol oynadığı bilinmektedir.

Oyun oynamanın çocuklar için önemi çocuğun farklı düşünebilme yeteneğini geliştirebilme ve eleştirel düşünme kapasitesi dahil olmak üzere uzun zamandır vurgulanmaktadır. Araştırmalar ve teori çocukların oyunu bir kişilik özelliği olarak ele almaktadır. Oyun bunun yanı sıra, çocuğun bireysel ve belirli bir şekilde etkileşime girme eğilimi ya da eğlenceli aktivitelere eğilimi olarak da ifade edilmektedir.

2.3.1 Oyun Oynama Eğilimi Teorileri

Oyun oynama eğilimi kavramı Lieberman (1964) çocukların oyunlarına ilişkin gözlemlerini aktarıp oyun oynama eğilimi kavramını tanımlamasıyla ortaya çıkmaktadır. Lieberman'dan sonra birçok araştırmacı onun oyun literatüründen faydalanarak oyun oynama eğilimini çeşitli şekillerde tanımlamışlar ve kendi oyun oynama eğilimi teorilerini açıklamışlardır. Lieberman'ın oyun oynama eğilimi teorisi, Barnett'in oyun oynama eğilimi teorisi ve Bundy'nin oyun oynama eğilimi teorisi bulunmaktadır.

2.3.1.1 Lieberman'ın Oynama Eğilimi Teorisi

Oynama eğilimi hakkında ilk olarak Lieberman, oyun esnasında çocukların göstermiş oldukları davranış ve aktivitelerin tamamı olduğunu belirtmiştir, oynama eğilimi içinde beş alt boyut belirtmiştir; fiziksel kendiliğindenlik, sosyal kendiliğindenlik, bilişsel kendiliğindenlik, zevkin dışavurumu ve mizah duygusu (Lieberman'dan aktaran Barnett, 1984; Bundy, Muys, Rodger, 2006). Fiziksel kendiliğindenlik, çocuğun fiziksel hareketlerini (koşma, atlama ve atlama gibi) ifade eder. Bu fiziksel hareketler, coşku, ritmik hareket ve motor koordinasyonla ilişkilendirilir. Sosyal kendiliğindenlik, çocuğun esnek bir şekilde etkileşime girme sıklığını yansıtır, grup oyununa girip çıkabilmesi gibi faaliyetleri içerir. Bilişsel kendiliğindenlik çocuğun dramatik oyundaki yaratıcılık kapasitesini ifade eder. Zevkin dışı vurumu çocuğun oyun sırasındaki neşesini özgürce ifade etme sıklığı ve yoğunluğu olarak tanımlanır, oyun sırasında genellikle gülerken, kahkahayla ve hatta şarkı söyleyerek yansıtılır. Mizah duygusu hem kendiyle hem de kendisiyle ilgili olaylarla alay etme yeteneği olarak tanımlanır (Lieberman'dan aktaran Cornelli Sanderson, 2010).

2.3.1.2 Barnett'in Oynama Eğilimi Teorisi

Barnett oynama eğiliminin tanımına ve ölçülmesine önemli katkıda bulunmuştur ve eğlenceli kişilik kavramını belirtmiştir. Barnett'e göre eğlenceli kişilik neşeli, komik, esprili, enerjik, iyi huylu, kolayca gülen, diğer insanlara katılmaktan hoşlanan, hayal gücü yüksek, meraklı, yeniliklere ve iletişime açık özellikler sergiler.

(Barnett'ten aktaran Rentzou, 2013). Barnett (2007) oynama eğilimini bir durumu mizah ve eğlence ile çerçevelemek olarak tanımlamıştır.

2.3.1.3 Bundy'nin Oynama Eğilimi Teorisi

Lieberman'ın (1977) oyun oynama eğilimi teorisi ve Barnett'in (1991) bu konudaki çalışmalarının üzerine inşa edilen Bundy(1997)'nin modeli; oyun oynama eğilimini, zorlukların üstesinden gelmek, problem çözmek için yaratıcılık ve esnekliğin kullanıldığı bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Bundy (1991) oyunu; içsel motivasyon, iç kontrol ve gerçeği askıya alma özgürlüğünü kapsayan çevre ile yapılan bir işlem olarak tanımlayan Neumann (1971)'in oyun tanımına diğer unsurlara ilave olarak 'çerçeveleme' kavramını eklemiştir. Bir diğer ifadeyle daha önce karakterize edilen bir oyun oynama eğilimi ölçüsü olarak tanımlanmış eğilim kriterlerini içsel motivasyon, iç kontrol, gerçeği askıya alma özgürlüğü ve çereveleme vasıtasıyla etkili bir şekilde dönüştürmüştür. İçsel motivasyon çocuğun dış beklentilere uygun olarak değişmeden oynama motivasyonu; iç kontrol ise çocuğun oyun eyleminde kim, ne, nerede sorularının cevaplama yeteneği; gerçeği askıya alma özgürlüğü çocuğun edebi olmayan hayali unsurları oyuna sokma kabiliyeti; çerçeveleme ise sosyal ipuçları iletme ve yorumla becerisi olarak ifade edilmektedir. Bundy'nin modelinde içsel motivasyon doğası gereği eğlenceli olduğu varsayılmaktadır ve sonuç bazlı değil süreç bazlıdır. İç kontrol boyutunu ise esneklik ve spontanlık kavramlarını harmanlamıştır. Gerçeği askıya alma özgürlüğü çocuğun edebi olmayan temsili oyun kapasitesinden kaynaklanmaktadır. Bundy bu kavramı özellikle meslek terapistlerinin çocukları az ya da çok eğlenceli olarak tanımlayabilmeleri için formüle etmeye çalışmıştır. Bateson oyun kavramı ile oyuncunun ipuçları okuma ve ipucu verme başkaları ile etkileşime girme yeteneği olarak çerçeveleme kavramını geniş bir şekilde tanımlamıştır (Muys, Rodger ve Bundy, 2006: 160-161). Bundy'nin geliştirdiği Oyun Oynama Eğilimi Testi (Test of Playfulness-ToP), oyun oynama eğilimi özelliklerini objektif olarak ölçmek için tasarlanmış gözlemsel bir değerlendirmedir. Testte yer alan test maddeleri içsel motivasyon, iç kontrol, gerçeği askıya alma özgürlüğü ve çerçeveleme olmak üzere dört oynama eğilimi unsurunu yansıtacak şekilde oluşturulmuş ve çocukların oyun gözlemlerinden elde edilmiştir.

2.3.1.4 Cooper'ın Oynama Eğilimi Teorisi

Oyun eğilimi çocuğun oyuna olan yaklaşımını ifade eder. (Cooper, 2000). Cooper (2000), fiziksel, sosyal ve kültürel faktörleri oyun eğilimini etkilenebileceğinden bahsetmiştir. Çocuğun oyun becerileri, ailevi ortamı ve oyun tercihleri bu faktörler arasında sıralanabilir. Çocuğun mevcut olan oyun materyalleri , fiziksel ortamı oyun aktivitesini sınırlar ya da teşvik eder. Çevredeki yetişkinlerin kültürel tutumları, inançları, ebeveyn tutumları da oynama eğilimini etkiler.Oyun becerilerini geliştiren bir diğer unsur ise fiziksel ve sosyal ortamdır. (Cooper, 2000).

2.3.2 Oynama Eğiliminin Önemi

Lieberman oyun oynama eğilimini literatüre kazandıran ilk düşünürlerdendir. Lieberman (1965: 219-220), oyun oynama eğilimini sosyal kendiliğindenlik, bilişsel kendiliğindenlik, zevkin belirginliği, fiziksel kendiliğindenlik ve mizah anlayışı olarak beş faktör aracılığı ile kavramsallaştırılabileceğini ve tanımlanabileceğini söylemektedir. Bu özellikler aynı zamanda erken çocukluk döneminde olan çocuklara bütüncül olarak davranış boyutu oluşturduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte ilerleyen dönemlerde çocuklardaki düşünme becerilerinin oyun oynama eğilimi yüksek olan çocuklarda daha yüksek, düşük olan çocuklarda ise daha düşük olduğunu vurgulamaktadır.

Farklı gelişim alanlarıyla ilgili olduğu için oynama eğilimi önemli bir özelliktir. (Barnett ve Kleiber, 1982).Oyuna yatkınlık olarak tanımlanan bu eğilim oyunun bütünlüğünde olan bir parçadır ve çocuğun gelişimiyle doğrudan ilgilidir. Çocuğun özgürce ve zevkli bir şekilde etkileşime geçme isteğini oynama eğilimi olarak ifade edebiliriz. (Cornelli Sanderson, 2010).Oyun sırasında iletişim kurmaya çalışan çocuk bireysellik kazanır, hayal kırıklıklarıyla baş etmeyi sağlar oyunculuk ve yaratıcılık yetenekleri , özgüveni gelişir. (Barnett, 1991). Küçük çocuklar için önemli bir özellik olan oynama eğilimi onların problemlerle başa çıkma becerilerini artırır. (Ruckser-Scherb, 2010; Saunders, Sayer ve Goodale, 1999). Aynı zamanda okul öncesi çağında olan çocukların sözel zekalarını ve yaratıcılıklarını destekler. (Myck-Wayne, 2010). Saunders vd. (1999), okul öncesi döneminde olan çocuklarla yapmış oldukları çalışmada oynama eğilimi ve baş etme becerilerinin pozitif ilişkili olduğunu saptamışlardır.

2.3.2 Oynama Eğilimini Etkileyen Faktörler

Çocuğun ailesinin özellikleriyle yakından ilişkili olan oynama eğilimi aynı zamanda çocuğun cinsiyeti , yaşı , çocuğun kardeş sayısı ile da ilişkilidir. (Barnett, 1991; Cooper, 2000; Cornelli Sanderson, 2010; Trevlas, Matsouka ve Zachopoulou, 2003).

Cinsiyet faktörünün oynama eğilimini etkilemesini araştıran çalışmalarda Zachopoulou ve arkadaşları (2004) erkek çocukların kız çocuklara göre daha çok fiziksel kendiliğindenlik ve mizah seviyesine sahip olduğu kanısına varmıştır. Barnett (1991) erkeklerin fiziksel kendiliğindenlik ve zevkin dışavurumu konusunda daha yüksek puan alırken kızların ise bilişsel kendiliğindenlik konusunda daha yüksek puanlar aldığı sonucuna ulaşmıştır. Saunders, Sayers ve Goodale (1999) kız çocukların genel oynama eğilimi puanlarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yaşın oynama eğilimine etkisini inceleyen çalışmalarda sosyal kendiliğindenlik ve bilişsel kendiliğindenlik puanlarının yaşla birlikte arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Barnett, 1991b). Cornelli Sanderson (2010) yaş ve oynama eğilimi arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna ters olarak Saunders vd. (1999) yaşça küçük çocukların oynama eğiliminin daha yüksek olduğunu, bunda yaş ile birlikte artan kurallı oyunların oynama eğilimini olumsuz yönde etkilemesinin rol oynadığını söylemiştir.

Barnett (1991b) en büyük çocukların daha sonra doğmuş çocuklardan, daha iyi mizah duygusu ve hayal gücü gösterdiğini söylemiştir, en büyük çocukların sosyal kendiliğindenlik açısından daha ileri bir gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Bunun yanında kardeş sayısının oynama eğilimi üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kişisel ve aile özelliklerinin yanı sıra, sosyal ve kültürel faktörler de oynama eğilimini etkiler. Kültürel değerler ve inançlar, oyunculuk gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen ana faktörlerden biridir. Gelişmiş ülkelerde ebeveynler ve öğretmenler çocukların eğitiminde oyunu kullanmaya büyük önem verir (Cooper, 2000; Cornelli Sanderson, 2010). Youell (2008) oyun ve öğrenmenin arasındaki ilişkiye dikkat çeker. Yetişkinlerin, çocukların en iyi şekilde öğrenmeleri için onlara etkili oyun ortamları hazırlamaları gerektiğini vurgular. Rigby ve Gaik (2007) araştırmalarının sonucuna göre çocukların oynama eğiliminin ev ortamında okul

ortamına göre daha yüksek olduğunu söylemiştir. Bakım ve eğitim kalitesi oynama eğilimini etkiler (Cornelli Sanderson, 2010).

Durumsal ve bireysel özellikleri temsil eden cinsiyet, yaş, doğum sırası, aile tipi ve motivasyon faktörlerinin oyun oynama eğilimi üzerinde etkili olup olmadığı birçok araştırmada incelenmiştir. Çocukların cinsiyetlerinin oyunlar üzerindeki etkili olduğu kabul edilmektedir. Üstelik cinsiyet farklılıklarının oyuncak seçimi ve oyun etkinlikleri üzerindeki etkisi çok eski dönemlerden beri incelenmektedir (Barnett, 1991b: 373). Araştırmalar, erkek çocukların kız çocuklara göre daha yüksek oyun oynama eğilimine sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Halverson ve Waldrop, 1973; Tauber, 1979; DiPietro, 1981; Barnett, 1991b; Zachopoulou, Trevlas ve Tsikriki, 2004; Tae-Hyung, Tae-Hyun ve Jae-Shin, 2014). Aksine bazı araştırmaların sonuçlarına göre kız çocuklar erkek çocuklara göre daha yüksek oyun oynama eğilimine sahiptir (Cornelli Sanderson, 2010; Saunders, Sayer ve Goodale, 1999). Diğer taraftan, Shin (2004) ve Tyler (1996)'e göre kızlar ve erkeklerin oyun oynama eğilimleri puanları arasında herhangi bir farklılık yoktur.

Oyun oynama eğilimini etkileyen bir diğer faktör olan yaş ile ilgili yapılan bazı çalışmalarda oynama eğiliminin yaş ile birlikte artış gösterdiği sonucuna varılmıştır (Barnett, 1991b; Cornelli Sanderson, 2010; Lieberman, 1965). Diğer taraftan, Saunders vd. (1999)'a göre, yaş oyun oynama eğilimi üzerinde yıllar itibariyle negatif yönde etki göstermektedir. Bir diğer ifadeyle yaş arttıkça oyun oynama eğilimi azalmaktadır.

Connolly, Doyle ve Ceschin (1983)'e göre, okul öncesi dönem çocuklarının daha küçük yaştaki çocuklardan daha fazla sosyal fantezi içeren oyunlar oynamaktadır. Bu durum, daha büyük çocukların benlik ve görsel algılarının küçük çocuklara nazaran daha yüksek olduğu varsayımıyla açıklanmaktadır. Ayrıca, hem kız hem erkek çocuklar olgunlaştıkça oyunda spesifik olmayan roller üstlenmekle birlikte daha karmaşık oyun tercih etmektedirler. Bir diğer ifadeyle oyun oynama eğilimi arttıkça bu spesifik olmayan ve görsel hafızaya dayalı roller sayesinde esnek oyun temaları ortaya çıkmaktadır.

Doğum sırası aile yapısının kritik bir yönü olarak kabul edilse de sadece birkaç araştırma okul öncesi dönemdeki çocukların doğum sırası ile oyun oynama eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Barnett, 1991b: 376). Örneğin, Anderson (1981) ilk doğan çocukların daha sonra doğan çocuklara göre daha düşük oyun oynama eğilimine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte; Udwin ve Shmukler (1981), ise

doğum sırasının oyun oynama eğilimi üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını belirtmektedir.

Barnett ve Kleiber (1984)'e göre, doğum sırası yalnızca erkekler için oyun oynama eğilimi üzerinde etkilidir. Daha sonra doğan erkek çocuklar ilk doğan ya da tek çocuklardan oyun oynama eğilimi alt faktörlerinin hepsinde daha yüksek puanlara sahiptirler. Bununla birlikte yazara göre, daha fazla kız kardeşe sahip olan erkek çocuklar daha eğlenceli iken, daha az kız kardeşe sahip olan çocuklar daha oyunbazdır. Miller ve Maruyama (1976)'a göre tek ve ilk doğan çocuklar, bilişsel kendiliğindenlik ve mizah anlayışı alt boyutlarında daha yüksek puanlara sahipken daha sonra doğan çocuklar ilk doğanlar kadar yalnız kalmadığı gerçeğinden hareketle, sosyal kendiliğindenlik alt boyutunda daha yüksek puanlara sahiptir. Yazara göre bu sonuç sonra doğan çocukların daha popüler, daha yakın arkadaşlara sahip, daha büyük sosyal becerileri olması ile ilgilidir.

Barnett (1991b)' e göre daha geniş bir aileye sahip erkek çocuklar zevkin belirginliği, sosyal kendiliğindenlik ve fiziksel kendiliğindenlik ve mizah anlayışı alt boyutlarında daha yüksek puan almaktadır. Buna karşın, daha fazla kardeşi olan kız çocuklar ise erkek çocuklardan daha az oyunbazdır. Daha az sayıda kardeşe sahip olan çocukların oyun oynama eğilimi üzerinde cinsiyete ilişkin çok düşük düzeyde fark gözlemlenmiştir. Rentzou (2013)'e göre, geniş aileye sahip çocuklar hem oyun oynama eğilimi hem de tüm alt boyutlarında daha yüksek puanlara sahiptir

2.3.3 Oynama Eğilimi ile İlgili Araştırmalar

Özdenk (2007) oyunun, çocukların psikomotor becerileri olan büyük ve küçük kas becerileri üzerine etkisini incelemek için yaptığı çalışmada, 6 yaş grubu 46 çocuk incelenmiştir. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. Deney grubuna her biri 1 saat olmak üzere toplam 30 seans oyun oynatılmış ve çalışma neticesinde; oyunların deney grubunun denge, top tutma, top atma, sıçrama, yerden top alma ve koşu becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Erkek çocukların koşu becerileri dışında diğer becerilerinin oyun yoluyla geliştirilebileceği kız çocuklarının ise denge ve çabukluk becerileri dışındaki diğer becerilerini oyun yoluyla geliştirilebileceği saptanmıştır.

Barnett ve Kleiber (1984) tarafından yapılan oynama eğilimi ve erken oyun ortamı ile ilgili araştırmada, ev ortamının ve ebeveyn özelliklerinin küçük çocuklarda oynama

eğilim düzeylerine etkisini belirlemek için, 106 okul öncesi dönemdeki çocuğa ait ailenin doğum sırası ve kardeş büyüklüğü, her iki ebeveynin yaş ve mesleği ile ebeveyn yetiştirme etkileşiminin derecesi ve türü de dahil olmak üzere çeşitli değişkenler toplanmıştır. Bu değişkenler oynama eğiliminin beş boyutu ile ilişkilendirilmiş; sonuçlar çocuğun oynama eğilimi özelliği ile ev ortamı özellikleri arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca çalışma sonucunda erkek ve kız çocuklarda oynama eğilimi düzeylerinin farklı olduğu; cinsiyet değişkeninin ev ortamı ile oyunculuk özelliği arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu belirlenmiştir.

Barnett ve Kleiber (1982), yaptıkları çalışmada önceki araştırmaların küçük çocukların oyunları ile farklı düşünme yetenekleri arasında bir ilişki olduğunu gösterdiğini, ancak zeka faktörleri ve okul öncesi dönem çocuklarında oldukça yaygın görülen cinsiyet farklılıklarını dikkate almadığını belirtmiştir; çalışmalarında zeka faktörleri olarak bilişsel yetenekler ve cinsiyet ile erken çocukluk döneminde oyun oynama arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yaptıkları çalışmada 92 adet okul öncesi çocuk üzerinde oynama eğiliminin beş alt boyutunu değerlendiren sözel zeka ve farklı düşünme yeteneği testleri uygulamışlardır. Çalışma sonucunda zeka faktörleri ve cinsiyet ile oynama eğilimi arasındaki ilişkide anlamlı bir ilişki olduğu saptanmış; zeka faktörleri ve oyun oynama arasındaki ilişkide erkekler ile kız çocukları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir.

Panagiotaki, Trouli, Linardakis ve Grammatikopoulos (2014) çalışmalarında dramatik oyunun 3-6 yaş arası çocukların oyun oynama eğilimindeki gelişimini incelemeyi amaçlamaktadırlar. Çalışmanın örneklem gurubu 3-6 yaşları aralığında 29 haftada boyunca en az bir kez dramatik oyun gruplarına katılan 67 çocuktan oluşmaktadır. Çocukların veri setininin toplanması amacıyla Barnett (1990)'in Oyun Oynama Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre ön test ve son test puanları arasında istatistik olarak anlamlı farklılıklar mevcuttur. Dramatik oyun, okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel, sosyal ve bilişsel kendiliğindenliklerini, mizak anlayışlarını ve zevkin belirginliğini pozitif yönde etkilemektedir.

Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı (2012) yaptıkları çalışmada okul öncesine devam eden 6 yaş grubu 88 çocuğun annelerinin oyun alanları ve çocuk oyunlarına ilişkin algılarını belirlemeyi hedefleyerek, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup, annelere açık uçlu sorular sorulmuştur. Çocuğun oyun arkadaşlığını kimin yaptığını, annelerin çocuklarıyla oyun oynama konusunda yaşadıkları sıkıntıların, çocukların okul dışındaki günlük rutin etkinliklerinin, annelerin oyun etkinliklerini nasıl

anlamlandırdığının ve çocuğun nerede oyun oynadığının gibi sorular araştırmada yer almıştır. Çalışmada oyunlarını en çok arkadaşlarıyla ve anne-babalarıyla oynadıkları, çocukların okul dışı zamanlarının çoğunu oyun oynayarak ve televizyon izleyerek geçirdikleri ve ev içerisinde en çok kendi odaları ve salonda oyun oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Keleş ve Yurt (2017) ise yaptıkları çalışmalarında okul öncesi dönem çocukların oyun oynama eğilimlerini belirlemek amacıyla geliştirilen Çocuklar için Oynama Eğilimi Ölçeği'nin (ÇOEÖ) geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olup olmadığını belirlemek ve çeşitli değişkenlerin (cinsiyet, kardeş sayısı ve doğum sırası) çocukların oyun oynama eğilimi üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik aşamasında 196 çocuk, karşılaştırılmalı analiz kısmında ise 600 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarında ÇOEÖ'nün geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır. Bir diğer amaç için sonuçlar şu şekildedir. Cinsiyet, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenlerinin toplam oyun oynama eğilimi puanları arasında anlamlı etkisinin olmadığı saptanmıştır. Cinsiyetin sosyal kendiliğindenlik boyutunda, kardeş sayısının ise sosyal kendiliğindenlik, zevkin belirginliği ve mizah anlayışı boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Rentzou (2013) çalışmasında Yunan okul öncesi çocuklarının oyun oynama eğilimini incelemekle birlikte kişisel ve demografik faktörlerin çocukların oyun oynama eğilimleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre örnekleme yer alan çocuklar nispeten orta düzeyde bir oyun oynama eğilimi sergilemektedir. Bunun yanı sıra çocuklar, oyun süreçleri boyunca diğer oynama eğilimi bileşenlerine göre daha fazla bilişsel kendiliğindenlik göstermektedir. Dolayısıyla korelasyon analizi sonuçlarına göre oyun oynama eğilimi bileşenleri birbirini yordamaktadır. Ayrıca bazı kişisel ve demografik faktörlerin oyun oynama eğilimi üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Bundy (1993) araştırmasında oyun ve boş zamanla ilgili güncel bakış açıları tartışılmış ve oyun ile boş zamanın bir meşgale olarak kabul edilip edilmediği üzerinde durulmuştur. Sonrasında ise (a) geçerli ve güvenilir oyun ölçütleri geliştirilmeli, (b) oyun unsurlarının dahil edilmesi için oyuna yapılan müdahaleler incelenmeli ve (c) oyun ve boş zamanın tanıtılması için mesleki terapi müdahalesinin açıkça bir hedefi olmalı önermelerinde buldukları görülmüştür. Oyun ve boş zamandan daha çok

oyun oynama eğiliminin bir ihtiyaç olduğunu öne sürdükleri ve bu değerlendirme için örnek bir model önerdikleri saptanmıştır.

Rigby ve Gaik (2007) çalışmalarında 4-8 yaş arası selebral palsili 16 çocuğun oyun oynama eğilimine ilişkin durağanlığını ev, çevre ve okul olmak üzere üç farklı ortamda incelemek için oyun oynama eğilimi testi kullanmışlardır. Örneklem grubundan elde edilen videodaki oyun bölümleri oyun oynama eğilimi testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, çocukların üç farklı ortamdaki oyun oynama eğiliminde %5 düzeyinde önemli bir farklılık mevcuttur. En eğlenceli ortam ev ortamı iken en az eğlenceli ortamın okul olduğu tespit edilmiştir. Oyun oynama eğilimindeki bu değişkenlik oyun oynama eğilimi davranışlarının dış etkenlerden etkilendiğini göstermektedir.

Chiarello, Hungtington ve Bundy (2006), ebeveyn ilişkileri ile motor davranışlarını karşılaştırmayı amaçladıkları çalışmada; anne-çocuk ve baba-çocuk oyunlarındaki motor eğlenceleri süresince çocuğun oyun oynama eğilimini karşılaştırmaktadır. Araştırmada 7 ile 36 ay arası 20 çocuğun aileleri ile oynadıkları oyun seansları video kayda alınmıştır. Ebeveynlerin etkili iletişimini ve çocukların oyun oynama eğilimlerini ölçmek için Anne Davranış Değerlendirme Ölçeği ve Oyun Oynama Eğilimi testi kullanılmıştır. Sonuçlar çocukların anne ve babaları ile oynarken benzer motor davranışlar ve oyun oynama eğilimi derecesine sahip olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin her ikisinin de benzer davranış göstermekte olup oyun seanslarında babaların annelere göre daha fazla çocuğu kucakta tutma davranışı gösterdiğini ve annelerin ise babalara göre daha fazla duyarlı davrandıkları ortaya çıkmaktadır.

Saunders, Sayer ve Goodale (1999) okul öncesi dönem çocuklarının etkili oyun ve başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçladıkları çalışmalarında örneklem grubunu öğretmenleri tarafından rastgele seçilen 36-63 ay arası 19 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların oyun davranışları araştırmacılar, baş etme becerileri ise öğretmenler tarafından derecelendirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Oyun Oynama Eğilimi Testi ve Başa Çıkma Envanteri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, örneklem grubunda yer alan çocukların oyun oynama eğilimi düzeyleri ile başa çıkma stratejileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda kızlar erkeklere göre daha yüksek oyun oynama eğilimi ve başa çıkma beceri derecelerine sahip olduğu ve küçük çocukların (36-47 ay) büyük çocuklara (47-57) göre daha oyuncu oldukları belirtilmiştir.

Trevlas, Grammatikopoulos, Tsigilis ve Zachopoulou (2003) çalışmalarında Oyun Oynama Eğilim Ölçeğinin altyapısını incelemişlerdir. İlgili ölçek deney ve kontrol grubu olmak üzere rastgele iki gruba ayrılan 4-6 yaş arası 602 çocuğa uygulanmıştır. Örneklem, deney grubunda 279, kontrol grubunda 323 çocuk bulunmaktadır. Tek faktörlü bir model kabul edildi ve desteklendi. Modele göre, 5 değişken çocukların oyun oynama eğilimini ölçen bir faktöre bağlıydı. Araştırma bulgularına göre, önerilen model deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmacılar, Çocuklar İçin Oyun Oynama Eğilimi Ölçeği'nin erken çocukluk dönemindeki çocuklar için geçerli ve güvenilir olduğunu belirtmektedirler.

Harkness ve Bundy (2001) yaptıkları çalışmada, fiziksel engeli olan ancak bilinen bilişsel sınırları olmayan çocuklar için Oyun Oynama Eğilimi Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliğini incelemenin yanı sıra test puanlarını normal gelişim gösteren akranları ile karşılaştırmışlardır. Ayrıca gruplar arasında test maddelerine ilişkin farklılıklar da incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2-12 yaş arası 50 çocuk oluşturmaktadır. Veriler 15 dakikalık oyun oturumlarına ilişkin video gözlemleri ile elde edilmiştir. Oyun oynama eğilimi 24 maddede değerlendirilmiştir. İncelenen iki grubun ortalama oyun oynama eğilimi skoru farklılık göstermemiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; fiziksel engellilik oyun oynama eğiliminin azalmasına neden olan bir faktör olarak görülmemektedir. Bununla birlikte fiziksel engelli çocuklarda Oyun Oynama Eğilimi Ölçeğinin geçerliliğinin test edilmesi ve oynama eğilimi kalıplarındaki potansiyel farklılıkların izlenmesi için daha detaylı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Dodd ve Wilson (1998) yaptıkları çalışmada, 18-24 ay arasındaki 40 çocuğun anne dışında bir yetişkin oyun arkadaşı ile gösterdiği oyun oynama eğilimini incelemiştir. Çalışmanın amacı, yetişkin etkileşimi yöntemlerini ve sonuçlarını çocukların oyunbaz davranışları açısından incelemektir. Çalışmada oyun davranışları video kasetlerle gözlemlenmiş ve kodlanmıştır. Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin oyun oynama eğilimi algıları Çocuk Davranışları Envanteri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, örnekleme yer alan çocukların, yetişkinlerin desteklediği oyunlardan ziyade yetişkinlerin yönlendirdiği oyunlarda daha çok eğlenceli olduklarını göstermektedir. Dodd ve Wilson, yetişkin yönlendirmeli oyunların çocukların gelişimlerine katkıda bulunup bulunmadığını belirlemenin zor olduğunu

ifade ederken çocukların yaşı göz önüne alındığında yetişkin yönlendirmeli oyunların faydalı olabileceğini belirtmektedirler.

Bundy, Nelson, Metzger ve Bingaman (2001) tarafından yapılan araştırma Oyun Oynama Eğilimi Geçerlik ve Güvenirlik çalışmasıdır. Çalışmada aynı zamanda Oyun Oynama Eğilimi Testi'nin ve Çevresel Destekleme Testi ile olan ilişkisini de incelemişlerdir. Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın 1. bölümüne, 22-118 ay arası 68'i normal 9'u dezavantajlı toplam 77 çocuk katılmış ve Oyun Oynama Eğilimi Testi geçerlilik güvenirlilik incelenmiştir. 2. bölümüne, 15-118 ay arası 108'i normal 16'sı dezavantajlı toplam 124 çocuk katılmış ve Oyun Oynama Eğilimi Testi revize edilmiştir. 3. bölümde ise, bölüm 1 ve 2'den 15-118 ay arası 80'i normal 9'u dezavantajlı toplam 89 çocuk dahil edilmiş ve Oyun Oynama Eğilimi ve Çevresel Destekleme Testleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Oyun Oynama Eğilimi Testi yapılan revize sonrası geçerli ve güvenilir bulunurken Çevresel Destekleme Testi ile arasında anlamı bir farklılık bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Araştırmada Ebeveynlerin Covid-19 Korkularının Çocuklarının Oynama Eğilimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu modele göre araştırmanın amacına uygun olarak yapılabilmesi için zaman ve kişi açısından ulaşılabilen en kolay şekilde örneklem grubuna ulaşmayı hedefler.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evreni İstanbul'da ikamet eden anne/babalardan oluşmaktadır. Örneklem sayısı aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır.

Araştırmada;

N: Evren birim sayısı, n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X'in gözlenme oranı, Q (1-P): X'in gözlenmeme oranı

Z_{α} : $\alpha= 0.05, 0.01, 0.001$ için 1.96, 2.58 ve 3.28 değerleri

d= Örneklem hatası

σ = Evren standart sapması

$t_{\alpha, sd}$ = sd serbestlik dereceli t dağılımı kritik değerleridir (sd=n-1). $t_{\alpha, sd}$ kritik değerleri

sd= n-1 → 5000 olduğunda Z_{α} değerlerine eşit alınabilir.

Evren varyansı biliniyorsa ve sadece 1.tür hata dikkate alınarak örneklem büyüklüğü;

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z_{\alpha}^2}{(N-1) \cdot d^2} \quad (1)$$

Evren standart sapması (σ) bilinmiyorsa Z_{α} yerine t dağılımının kritik değerleri olan $t_{\alpha, sd}$ değerleri alınarak örneklem büyüklüğü;

$$n = \frac{Z_{\alpha}^2 \cdot s^2}{(N-1) \cdot d^2} \quad (2)$$

Eğer evren varyansı bilinmiyorsa σ yerine s , Z_{α} ve Z_{β} değerleri yerine $t_{\alpha/sd}$ değerleri kullanılır.

Tablo 3 1 Örneklem Büyüklüğü Tablosu

Evren Büyük- lüğü	± 0.03 örnekleme hatası (d)			± 0.05 örnekleme hatası (d)			± 0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
	100	92	87	90	80	71	77	49	38
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Örneklem Büyüklüğü Tablosu Kaynak: Yazıcıoğlu, Yahşi & Erdoğan, Samiye: SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Detay, 2004

Araştırmanın örnekleme basit rastgele örneklem yöntemidir. İstatistiksel hesaplamalar sonucunda İstanbul'da 20-50 yaş arasındaki 29-61 ay arasında en az 1 çocuğu olan 397 anne/babalardan olarak belirlemiştir. Veri toplama süreci kişilere çalışma açıklanarak, gönüllü olur formu imzalandıktan sonra ölçeklerin verilmesi ile yapılmıştır. Ulaşılan kişiler İstanbul'da yaşayan kişilerdir ve kartopu modeli ile veriler toplanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmamızda sosyodemografik verileri belirlemek amacıyla çalışmacı tarafından hazırlanmış olan Demografik Bilgi Formu, Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgi formu ile katılımcılara cinsiyetleri, eğitim durumu, medeni hali gelir durumu gibi araştırmanın alt problemlerine cevap bulması için hazırlanan sorular yöneltilmiştir. Ortalama 50 sn sürmektedir.

3.3.2. Covid-19 Korkusu Ölçeği

Ahorsu ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilmiş ve iç tutarlılık ve ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği ($\alpha = .82$ ve ICC = .72) kabul edilebilir düzeydedir. COVID-19 Korkusu Ölçeği (The Fear of COVID-19 Scale)'nu Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını Satıcı ve arkadaşları (2020) yapmıştır. 7 sorudan oluşan ölçeğin bütün maddeleri pozitif puanlanmaktadır. Sorularda 5'li Likert ölçeklendirme kullanılarak 1-5 arası (1-Kesinlikle katılmıyorum...5-Kesinlikle katılıyorum) puanlanmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Ölçekten 7-35 arası puan alınmaktadır. Yüksek puan almak COVID pandemi korku düzeyinin 'yüksek' olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha değeri ($\alpha=.82$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin herhangi bir kesme puanı bulunmamaktadır. Ortalama 2-3 dk sürmektedir. Ölçek 29-61 ay aralığında en az 1 çocuk sahibi 397 anne/baba tarafından doldurulmuştur.

3.3.3. Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği

"Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği" Barnet (1990) tarafından 29-61 aylık çocukların oyun sırasındaki oynama eğilimlerini ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik analizi çalışması Keleş ve Yurt (2016) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın ilk adımı olan geçerlik ve güvenilirlik analizi 196 çocuğun ölçeği doldurularak gerçekleştirilmiştir. Bu ölçek yapılan çalışma sonucunda geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmasından sonra ölçek

doldurma işlemi tekrarlanmış ve gönüllü öğretmenler bir karşılaştırma çalışması için 600 çocuğun ölçeğini doldurmuştur. Bu çalışmada “Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 23 maddeden ve 5 alt boyuttan (fiziksel kendiliğindenlik, sosyal kendiliğindenlik, bilişsel kendiliğindenlik, zevkin dışavurumu ve mizah anlayışı) oluşmaktadır. Fiziksel kendiliğindenliğin alt boyutu, enerji harcaması, fiziksel zorluk ve risk içeren öğelerden oluşmaktadır. Sosyal kendiliğindenliğin alt boyutu, işbirliği ve rekabet temelinde etkileşimi içeren, lider ya da takipçi özelliklerini yansıtan ve bu etkileşimler sırasında rahatlık ya da eksiklik duygularını içeren öğelerden oluşmaktadır. Bilişsel kendiliğindenliğin alt boyutu, küçük kas hareketlerini, hayali konulardaki rolleri ve rolleri ve oyun becerisinin kullanımını içeren öğelerden oluşmaktadır. Zevkin dışavurumunun alt boyutu, birkaç tek veya çoklu oyunda duyuşsal kendiliğindenlik ve heyecanın netliğini içeren öğelerden oluşmaktadır. Son olarak, mizah anlayışının alt boyutu, sözelleştirmenin ve yapaylığın kullanılmasını içeren maddelerine dayanmaktadır. Alt boyutların ölçekte karşılık gelen maddeleri aşağıdaki gibidir. Fiziksel Kendiliğindenlik: 2, 4, 6, 13. ; Sosyal Kendiliğindenlik: 9, 11, 12, 14, 17. ; Bilişsel Kendiliğindenlik: 15, 16*, 20, 23. ; Zevkin Dışavurumu: 1, 3, 5, 8, 22*. ; Mizah Anlayışı: 7, 10, 18, 19, 21. (* TERS MADDE olduğunu göstermektedir.) Ölçekten en az 23 puan en çok 115 puan alınabilmektedir. Ölçeğin bir kesme puanı bulunmamaktadır. Ölçekten yüksek puan alan çocuklar için oynama eğilimi “yüksek” az alan çocuklar için oynama eğilim puanı “düşük” olarak yorumlanmaktadır. Ortalama 7-8 dakika sürmektedir.

3.4. Veri Analizi

Analizlerden başlamadan önce, Google Anket ortamında toplanılan veriler SPSS 25 programına aktarılmış ve bu işlem sonrasında analizlere başlanmıştır. Analizin başlamadan ilk adım olan normal dağılım varsayımı kontrol edilmiştir. Bu süreçte normal dağılım için ölçek ve alt ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri kontrol edilmiştir. George ve Mallery (2010) çalışması referans alınarak, bu değerlerin -2 +2 referans aralığında olması normal dağılımı sağlamaktadır.

Analizler yapılırken verilerin en doğru şekilde yorumlanabilmesi için farklı istatistik yöntemlerinden yararlanılmıştır. Kullanılan yöntem ve açıkları;

- **Peorsan korelasyon testi (tablo 4.3)** : İki sayısal ölçüm arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını, varsa bu ilişkinin yönünü ve şiddetinin ne olduğunu belirlemek için kullanılan bir istatistiksel yöntemdir. Verilerin normal dağılıma sahip olması durumunda Pearson korelasyon katsayısı, verilerin normal dağılmadığı durumda ise Spearman Rank korelasyon katsayısı tercih edilir. Bir korelasyon katsayısının yorumlanabilmesi için p değerinin 0.05 den daha küçük olması gerekir.
- **Basit Doğrusal Regresyon Analizi; Stepwise Yöntemi (tablo 4.4- tablo4.5):** Basit doğrusal regresyon; bağımsız değişken (X)ile bağımlı değişken (Y)deki değişimi açıklamayı, bağımsız değişkendeki bir birimlik değişimin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlar. Temel amaç, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi ifade eden doğrusal fonksiyonu bulmaktır.

Stepwise yöntemi; regresyon analizinde değişkenler arasındaki korelasyon sebebi ile, tek başına anlamlı olan bir değişken bir başka değişken ile birlikte anlamsız hale gelebiliyor. Benzer şekilde birlikte anlamsız bulunan değişken kümesinden bir ya da birkaç değişkeni çıkardığımızda geriye kalan değişkenler anlamlı hale gelebiliyor.

- **T testi (tablo 4.6 - 4.7)** : iki bağımsız grup arasında ortalamalara bakarak istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için kullanılır.
- **Tek Yönlü Varyans Analizi –ANOVA- (tablo 4.8 – tablo 4.9)** : tek başına üç veya daha fazla grubun aritmetik ortalamalarını kümülatif olarak karşılaştırır; bu karşılaştırmalardan en az birisi anlamlı olduğunda ANOVA sonucu da anlamlı bulunur.
- **Games-Howell testi (tablo 4.8 – tablo 4.9)** : eşit olmayan varyanslar ve eşit olmayan örnek boyutları için tasarlanmıştır ve q istatistik dağılımını temel alır.
- **Tukey testi (tablo 4.8)** : En az üç grup arasında, seçilen sayısal değişkenin ortalamalarını karşılaştırmak gibi istatistiksel bir amaç

olması gerektiğinde kullanılır. Testin kullanılabilmesi için, sayısal verilerin gruplara göre normal dağılıma sahip olması, sayısal verilerin varyanslarının gruplar arasında homojen dağılması, ANOVA testi sonucunda gruplar arası anlamlı farkın bulunması gereklidir.

- **Levene Testi (tablo 4.8- tablo 4.9)** : SPSS Levenes Testi, iki veya daha fazla grup için hesaplanan bir değişken için varyansların eşitliğini değerlendirmek için kullanılan bir hipotez testidir. Normalde, veri gruplarındaki ortak bir değişken, örnek: ortalama, için yapılan t-testi veya ANOVA testlerinde veri gruplarının varyansının aynı olduğu kabul edilir.

Tablo 3 2. Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Çarpıklık	Basıklık
Covid- 19 Korkusu Ölçeği	0.862	-0.062
Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği	-0.985	0.778
Fiziksel Kendiliğindenlik	-1.391	1.473
Bilişsel Kendiliğindenlik	-0.308	-0.452
Sosyal Kendiliğindenlik	-0.626	-0.583
Zevkin Dışavurumu	-1.294	1.203
Mizah Anlayışı	-0.643	-0.311

Değerleri incelediğimizde, ölçek ve alt boyutlarına ait basıklık ve çarpıklık değerleri referans aralığındadır. Pearson Korelasyon analizi kullanılarak Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Ölçeğinin birbirleriyle ilişkisine, Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Ölçeğinin demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine, Basit Regresyon Analizi kullanılarak yordayıcılığa bakılmaktadır. Referans alınacak p değeri 0.05 ve güven aralığı değeri %95'tir.

Tablo 3.3 Korelasyon Analizlerinde Referans Alınan Değerler

<i>Korelasyon Katsayısı</i>	<i>Seviye</i>
0.00 – 0.30	Düşük
0.31 – 0.70	Orta
0.71 – 1.00	Yüksek

Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 4 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
29-61 Ay Aralığında Çocuğunuz Varmı	Evlet	397	100.0
Çocuk Sayısı	1	201	50.6
	2	149	37.5
	3	47	11.8
	Total	397	100.0
Ebeveyn Rolünüz	Anne	337	84.9
	Baba	60	15.1
	Total	397	100.0
Medeni Haliniz	Evli	364	91.7
	Boşanmış	33	8.3
	Total	397	100.0
Eğitim Durumunuz	Lise	107	27.0
	Lisans	220	55.4
	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	17.6
	Total	397	100.0
Gelir Düzeyiniz	Düşük (0-4250tl)	66	16.6
	Orta (4250- 15000tl)	275	69.3
	Yüksek (15000tl- Üzeri)	56	14.1
	Total	397	100.0

Bulguları incelediğimizde, katılımcıların %100'ünün 29-61 ay arasında çocuğı var, %50.6'sının 1 çocuğı, %37.5'inin 2 çocuğı, %11.8'inin 3 çocuğı var, %84.9'u anne, %15.1'i baba, %91.7'si evli, %8.3'ü boşanmış, %27'si lise mezunu, %55.4'ü lisans mezunu, %17.6'sı yüksek lisans ve üstü mezun, %16.6'sının gelir düzeyi düşük, %69.3'ünün gelir düzeyi orta, %14.1'inin gelir düzeyi yüksektir.

Tablo 4 2 Covid-19 Korkusu Ölçeğı, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin İlişkisi

	n	Min	Maks	\bar{X}	Ss.
Covid19KorkusuÖlçeğı	397	7	34	16.44	7.00
Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğı	397	23	113	80.84	19.21
Fiziksel Kendiliğindenlik	397	4	20	16.20	4.02
Bilişsel Kendiliğindenlik	397	4	20	12.79	3.52
Sosyal Kendiliğindenlik	397	5	25	16.69	5.65
Zevkin Dışavurumu	397	5	25	18.47	4.70
Mizah Anlayışı	397	5	25	16.70	5.10

Covid-19 Korkusu Ölçeğı ortalaması ($\bar{X}=16.44$, $SS=7.00$), Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğı ortalaması ($\bar{X}=80.84$, $SS=19.21$), Fiziksel Kendiliğindenlik

alt ölçek ortalaması ($\bar{X}=16.20$, $SS=4.02$), Bilişsel Kendiliğindenlik alt ölçek ortalaması ($\bar{X}=12.79$, $SS=3.52$), Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçek ortalaması ($\bar{X}=16.69$, $SS=5.65$), Zevkin Dışavurumu alt ölçek ortalaması ($\bar{X}=18.47$, $SS=4.70$), Mizah Anlayışı alt ölçek ortalaması ($\bar{X}=16.70$, $SS=5.10$) olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3. Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin İlişkileri.

	1	2	3	4	5	6	7
1-Covid-19 Korkusu Ölçeği	1						
2-Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği	.232**	1					
3-Fiziksel Kendiliğindenlik	.359**	.813**	1				
4-Bilişsel Kendiliğindenlik	.116*	.855**	.588**	1			
5-Sosyal Kendiliğindenlik	0.002	.847**	.493**	.713**	1		
6-Zevkin Dışavurumu	.479**	.774**	.843**	.526**	.426**	1	
7-Mizah Anlayışı	0.067	.885**	.548**	.793**	.812**	.496**	1

** $p<0.01$ * $p<0.05$ Kullanılan test: Pearson Korelasyon Testi

Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği ($r=.232$, $p<0.01$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Fiziksel Kendiliğindenlik ($r=.359$, $p<0.01$) arasında orta düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Bilişsel Kendiliğindenlik ($r=.116$, $p<0.05$) arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Zevkin Dışavurumu ($r=.479$, $p<0.01$) arasında orta düzey ve pozitif ilişki vardır.

Tablo 4 4. Ebeveynlerin Covid-19 Korkusunun Çocukların Fiziksel Kendiliğindeliğini Yordamasına İlişkin Bulgular

	<i>B</i>	<i>SH</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
(Sabit)	12.81	0.48		26.61	0.000
Covid-19 Korkusu Ölçeği	0.21	0.03	0.36	7.63	0.000
<i>R=.36</i> <i>R²=.13</i>					
<i>F=58.27</i> <i>p=0.000*</i>					

* $p<0.05$ Kullanılan test: Basit Doğrusal Regresyon Analizi; Stepwise Yöntemi

Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların fiziksel kendiliğindeliğini yordadığı tespit edilmiştir ($R=.36$, $R^2=.13$, $p<0.05$). Kurulan regresyon modelinde olan bağımsız değişkeninin çocukların fiziksel kendiliğindeliğindeki değişimin %13'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Sonuçları kontrol ettiğimizde, ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların fiziksel kendiliğindeliğine pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir ($\beta=.36$, $p<0.05$).

Tablo 4 5. Ebeveynlerin Covid-19 Korkusunun Çocukların Zevki Dışavurumunu Yordamasına İlişkin Bulgular

	<i>B</i>	<i>SH</i>	<i>β</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
(Sabit)	13.19	0.53		24.91	0.000*
Covid-19 Korkusu Ölçeği	0.32	0.03	0.48	10.85	0.000*

R=.48 *R*²=.23
F=117.73 *p*=0.000*

**p*<0.05 Kullanılan test: Basit Doğrusal Regresyon Analizi; Stepwise Yöntemi

Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların zevkin dışavurumunu yordadığı tespit edilmiştir (*R*=.48, *R*²=.23, *p*<0.05). Kurulan regresyon modelinde olan bağımsız değişkeninin çocukların zevkin dışavurumundaki değişimin %23'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Sonuçları kontrol ettğimizde, ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların zevkin dışavurumuna pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir (*β*=.48, *p*<0.05).

Tablo 4 6. Ebeveyn Rolüne Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması

		<i>n</i>	\bar{X}	<i>Ss.</i>	<i>t</i>	<i>Sd.</i>	<i>p</i>
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Anne	337	16.50	6.79	0.39	74.476	0.694
	Baba	60	16.07	8.10			
Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği	Anne	337	82.38	18.14	3.30	73.078	0.001*
	Baba	60	72.20	23.24			
Fiziksel Kendiliğindenlik	Anne	337	16.53	3.64	3.04	68.940	0.003*
	Baba	60	14.33	5.51			
Bilişsel Kendiliğindenlik	Anne	337	12.91	3.46	1.72	395	0.086
	Baba	60	12.07	3.76			
Sosyal Kendiliğindenlik	Anne	337	16.95	5.43	1.95	74.061	0.055
	Baba	60	15.20	6.57			
Zevkin Dışavurumu	Anne	337	19.03	4.23	4.68	70.377	0.000*
	Baba	60	15.33	5.85			
Mizah Anlayışı	Anne	337	16.96	4.94	2.38	395	0.018*
	Baba	60	15.27	5.73			

**p*<0.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları ebeveyn rolüne göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir(*p*>0.05).

Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden (*t*(73.078)=3.30, *Sd.*=73.078, *p*<0.05), Fiziksel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden (*t*(68.940)=3.04, *Sd.*=68.940, *p*<0.05), Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden (*t*(70.377)=4.68, *Sd.*=70.377, *p*<0.05), Mizah Anlayışı alt ölçeğinden (*t*(395)=2.38, *Sd.*=395, *p*<0.05) aldıkları puanlar durumu elde edilen puanları ebeveyn rolüne göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuçları değerlendirdiğimizde, annelerin babalara göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Tablo 4 7. Medeni Duruma Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması

		n	\bar{X}	Ss.	t	Sd.	p
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Evli	364	16.22	6.80	-1.72	35.673	0.094
	Boşanmış	33	18.88	8.65			
Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği	Evli	364	80.49	18.78	-1.22	395	0.222
	Boşanmış	33	84.76	23.35			
Fiziksel Kendiliğindenlik	Evli	364	16.17	3.98	-0.39	395	0.700
	Boşanmış	33	16.45	4.50			
Bilişsel Kendiliğindenlik	Evli	364	12.68	3.43	-1.60	35.836	0.118
	Boşanmış	33	13.91	4.27			
Sosyal Kendiliğindenlik	Evli	364	16.59	5.59	-1.10	395	0.270
	Boşanmış	33	17.73	6.21			
Zevkin Dışavurumu	Evli	364	18.42	4.68	-0.75	395	0.454
	Boşanmış	33	19.06	4.91			
Mizah Anlayışı	Evli	364	16.62	5.03	-1.07	395	0.287
	Boşanmış	33	17.61	5.78			

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği, Fiziksel Kendiliğindenlik, Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik, Zevkin Dışavurumu, Mizah Anlayışı alt ölçeğinden elde edilen puanları medeni durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Tablo 4 8. Eğitim Durumuna Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması

		n	\bar{X}	Ss.	Var.		Sd.	K.O	F	p
					K.	K.T				
Covid-19 Korkusu Ölçeği	Lise	107	19.79	7.32	G.Arası	1679.99	2	840.00	18.69	0.000*
	Lisans	220	15.38	5.96	G.İçi	17709.75	394	44.95		
	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	14.63	7.86	Total	19389.74	396			
	Total	397	16.44	7.00						
Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği	Lise	107	76.82	20.18	G.Arası	4495.65	2	2247.82	6.26	0.002*
	Lisans	220	80.80	18.47	G.İçi	141570.67	394	359.32		
	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	87.13	18.54	Total	146066.32	396			
	Total	397	80.84	19.21						
Fiziksel Kendiliğindenlik	Lise	107	15.62	4.06	G.Arası	66.48	2	33.24	2.07	0.127
	Lisans	220	16.27	4.12	G.İçi	6320.20	394	16.04		
	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	16.84	3.51	Total	6386.68	396			
	Total	397	16.20	4.02						
Bilişsel Kendiliğindenlik	Lise	107	12.21	3.31	G.Arası	132.89	2	66.45	5.49	0.004*
	Lisans	220	12.69	3.41	G.İçi	4769.91	394	12.11		
	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	13.96	3.92	Total	4902.80	396			
	Total	397	12.79	3.52						
Sosyal Kendiliğindenlik	Lise	107	15.02	6.18	G.Arası	536.98	2	268.49	8.75	0.000*
	Lisans	220	16.93	5.17	G.İçi	12086.28	394	30.68		

	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	18.49	5.63	Total	12623.27	396			
	Total	397	16.69	5.65						
Zevkin Dışavurumu	Lise	107	18.44	4.64	G.Arası	170.00	2	85.00	3.91	0.021*
	Lisans	220	18.05	4.81	G.İçi	8560.97	394	21.73		
	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	19.84	4.20	Total	8730.97	396			
	Total	397	18.47	4.70						
Mizah Anlayışı	Lise	107	15.53	5.80	G.Arası	269.35	2	134.67	5.30	0.005*
	Lisans	220	16.85	4.53	G.İçi	10019.98	394	25.43		
	Yüksek Lisans Ve Üstü	70	18.00	5.33	Total	10289.33	396			
	Total	397	16.70	5.10						

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Fiziksel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Covid-19 Korkusu Ölçeğinden ($F(2.394)=18.69$, $p < 0.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, lise mezunu olanların lisans, yüksek lisans ve üstü mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden ($F(2.394)=6.26$, $p < 0.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağıldığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Tukey bulguları incelediğinde, yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bilişsel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden ($F(2.394)=5.49$, $p < 0.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağıldığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Tukey bulguları incelediğinde, yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçeğinden ($F(2.394)=8.75$, $p < 0.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit

edilmiştir ($p>0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, lisans, yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden ($F(2.394)=3.91$, $p<0.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p>0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, yüksek lisans ve üstü mezun olanların lisans mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Mizah Anlayışı alt ölçeğinden ($F(2.394)=5.30$, $p<0.05$) elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p>0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 9. Gelir Durumuna Göre Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinin Karşılaştırılması

		n	\bar{X}	Ss.	Var. K.	K.T	Sd.	K.O	F	p
Covid19KorkusuÖlçeği	Düşük (0-4250tl)	66	14.97	7.61	G.Arası	175.60	2	87.80	1.80	0.167
	Orta (4250-15000tl)	275	16.68	6.74	G.İçi	19214.14	394	48.77		
	Yüksek (15000tl-Üzeri)	56	17.00	7.39	Total	19389.74	396			
	Total	397	16.44	7.00						
Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği	Düşük (0-4250tl)	66	73.12	25.68	G.Arası	5628.81	2	2814.41	7.90	0.000*
	Orta (4250-15000tl)	275	81.64	16.92	G.İçi	140437.51	394	356.44		
	Yüksek (15000tl-Üzeri)	56	86.05	18.66	Total	146066.32	396			
	Total	397	80.84	19.21						
Fiziksel Kendiliğindenlik	Düşük (0-4250tl)	66	15.35	5.77	G.Arası	57.35	2	28.68	1.79	0.169
	Orta (4250-15000tl)	275	16.38	3.31	G.İçi	6329.32	394	16.06		
	Yüksek (15000tl-Üzeri)	56	16.29	4.59	Total	6386.68	396			
	Total	397	16.20	4.02						
Bilişsel Kendiliğindenlik	Düşük (0-4250tl)	66	11.30	4.25	G.Arası	320.11	2	160.06	13.76	0.000*
	Orta (4250-15000tl)	275	12.78	3.26	G.İçi	4582.69	394	11.63		

	Yüksek (15000tl-Üzeri)	56	14.55	3.00	Total	4902.80	396			
	Total	397	12.79	3.52						
Sosyal Kendiliğindenlik	Düşük (0-4250tl)	66	14.47	7.03	G.Arası	400.52	2	200.26	6.46	0.002*
	Orta (4250-15000tl)	275	17.05	5.35	G.İçi	12222.75	394	31.02		
	Yüksek (15000tl-Üzeri)	56	17.54	4.61	Total	12623.27	396			
	Total	397	16.69	5.65						
Zevkin Dışavurumu	Düşük (0-4250tl)	66	17.45	6.02	G.Arası	82.28	2	41.14	1.87	0.155
	Orta (4250-15000tl)	275	18.68	4.13	G.İçi	8648.70	394	21.95		
	Yüksek (15000tl-Üzeri)	56	18.64	5.43	Total	8730.97	396			
	Total	397	18.47	4.70						
Mizah Anlayışı	Düşük (0-4250tl)	66	14.55	6.78	G.Arası	612.37	2	306.18	12.47	0.000*
	Orta (4250-15000tl)	275	16.74	4.58	G.İçi	9676.96	394	24.56		
	Yüksek (15000tl-Üzeri)	56	19.04	4.16	Total	10289.33	396			
	Total	397	16.70	5.10						

* $p < 0.05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Fiziksel Kendiliğindenlik, Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden elde edilen puanları gelir durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden ($F(2.394)=7.90$, $p < 0.05$) elde edilen puanları gelir durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, yüksek ve orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bilişsel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden ($F(2.394)=13.76$, $p < 0.05$) elde edilen puanları gelir durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, yüksek geliri olanların orta ve düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu, orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçeğinden ($F(2.394)=6.46$, $p < 0.05$) elde edilen puanları gelir durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit

edilmiştir ($p>0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, yüksek ve orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Mizah Anlayışı alt ölçeğinden ($F(2.394)=12.47, p<0.05$) elde edilen puanları gelir durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Grup varyanslarının homojen dağılmadığı Levene's testi ile tespit edilmiştir ($p>0.05$). Games-Howell testi bulguları incelediğinde, yüksek geliri olanların orta ve düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu, orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin Covid-19'a karşı geliştirdikleri korkunun çocuklarının oynama eğilimi üzerindeki etkilerini incelemek ve çeşitli demografik değişkenler dâhilinde etkisini araştırmaktır. Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular alanyazında yapılan diğer çalışmalar ile ilişkilendirilmiş ve tartışılıp yorumlanmıştır. Yapılan araştırma hem alanda çalışan uzmanlara hem de konu ile ilgili ileride yapılacak olan çalışmalara ışık tutmayı hedeflemektedir.

Araştırmada kullanılan çocuklar için oynama eğilimi ölçeği ile ilgili literatüre taraması yapıldığında ebeveyn görüşlerine dayalı olarak yapılmış çalışmalar görülmektedir. Çocuklar için oynama eğilimi ölçeğini araştırma grubundaki 36-72 aylık 157 çocuğun ebeveynleri tarafından doldurulmuştur. Araştırma Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisinde yayımlanmıştır. (Yalçinkaya G., ve Özen, G., 2022). Dede, Ö. (2022) yaptığı çalışmada babaların evde oyuna katılımı ile çocukların oyun eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi araştırmıştır. Katılımcılar okul öncesi dönemde çocuğu olan 200 babadan oluşmaktadır. Çocuklar için oynama eğilimi ölçeğinin çocukların eğitimcilerine uygulanan örnekleri de literatür araştırmalarında görülmektedir. Mutlu, E. (2021), 36-72 aylık çocukların mizaç tipi ile doğal oyun oynama eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi adı araştırmasında ve Macun, B., ve Güvendi, Ö. F. (2019) Ekev Akademi Dergisinde yayımlanan okul öncesi dönem çocuklarının oynama eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi araştırmasında ölçek formlarının doldurulmasında öğretmen görüşlerinden faydalanılmıştır.

Korku kavramı bireyi tehdit eden, kişiyi tedirgin hissettiren ve hoş olmayan bir durum olarak tanımlanmaktadır (de Hoog ve ark. 2008). Pandemi olduğu gibi birçok salgın hastalık kişide korku yaratabilir. Özellikle bu korku, bazı bireylerin COVID-19 hastası olmamasına rağmen kendisini hasta gibi görüp intihar etmesine yol açabilmektedir (Goyal ve ark. 2020; Mamun ve Griffiths, 2020). COVID-19 sürecinde insanların bunun ne zaman biteceğini bilmemesi, hasta olacakmış ya da yakınına kaybedecekmiş gibi belirsizlikler bireylerde korkuya neden olmuştur. Ayrıca COVID-19 ile ilgili doğruluk düzeyi sorgulanan ve kafa karıştırıcı bilgilerin olması insanların

daha fazla kaygı duymalarına neden olmuştur (Egunjobi, 2020). COVID-19 pandemisinin fizyolojik olduğu kadar aynı zamanda psikolojik etkilerinin oldukça fazla olduğu vurgulanmakta ve bu yüzden bu gibi korkuları değerlendirmenin önemli olduğu belirtilmektedir (Pakpour ve Griffiths, 2020).

Benzer şekilde bir pandemide oluşan korku, sağlıklı bireylerin anksiyete ve stres seviyelerini arttırmakta ve önceden psikiyatrik bozuklukları olanların semptomlarını yoğunlaştırmaktadır (Shigemura ve ark. 2020). Anksiyete, tansiyon, endişe ve artan kan basıncı, terleme, baş dönmesi veya hızlı ve zayıf bir kalp atışı gibi fiziksel değişiklikler hissidir (Major ve ark. 2000). Salgın durumlarında, kültür, ırk, din, konum, sosyal statü ve ekonomik durumdan bağımsız olarak COVID-19 hastalığına yakalanma düşüncesi (Egunjobi, 2020), bu hastalığın belirsizliği, ölüm istatistiklerinin anlık olarak iletilmesi, geleceğe ilişkin endişeler (Banerjee, 2020), önlemlerin yeterli olup olmadığı (Moghanibashi-Mansourieh, 2020) gibi durumlar kaygıya neden olabilecek durumlar olabilmektedir.

Çocuklar, yetişkin bireylere göre gelişimlerini, sosyalduygusal ve ruhsal ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayamadıkları için doğal afet ya da pandemi gibi olaylardan önemli bir seviyede etkilenen gruplardandır (Schonfeld ve Demaria, 2015). Pandemi de diğer afetlerde olduğu gibi çocuklarda yakınlarını kaybetme korkusu oluşturur. Bununla birlikte çocuklar rutinlerinden vazgeçerek sosyal destekten uzaklaşırlar ve daha kırılgan hale gelirler. Araştırmacılar bu durumlara bakıldığında çocukların rutinlerinin sürdürülmesinin onları önemli ölçüde rahatlattığını vurgulamaktadırlar (Olness, Mandalakas ve Torjesen, 2015).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde çocukların en yüksek oynama eğilimi alt boyutunun zevkin dışavurumu olduğu, en düşük puana sahip alt boyutun ise bilişsel kendiliğindelik olduğu görülmüştür. Bilişsel kendiliğindenlik alt boyutunda çocukların herhangi bir oyun icat etmesi, yaratıcılıklarını kullanması, oyun içerisinde farklı nesnelere kullanarak sembolik oyun oluşturması kapsamaktadır (Barnett, 1990). Sosyal kendiliğindenlik alt boyutunda çocuklar oyun başlatma isteğine sahip, paylaşım yapan ve işbirliği içerisinde oyunu sürdüren, liderlik vasfı gösteren özelliklere sahiptir. Mizah anlayışı alt boyutuna göre bu özellikleri gösteren çocuklar sosyallik ve dil becerisi gerektiren espri yeteneğine sahip bireylerdir (Barnett,1990). Covid-19 ile pandemide büyüyen çocuklar sosyal etkileşim uzak kalmakta ve yeterince iletişim haline geçememektedirler. Pandeminin çocuklarının

sosyalleşmesini etkilediği ve bilişsel kendiliğindenlik oynama eğilimini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Bilişsel kendiliğindenlik alt boyutu yaş ile doğru orantılıdır ve yaş arttıkça bilişsel beceriler de artmaktadır (Erden ve Akman, 2001). Okul öncesi dönemdeki çocukların yaşları ilerledikçe dil becerileri, ince ve kaba motor becerileri, sosyal becerileri ve bilişsel becerileri de artmaktadır (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Bizim çalışmamızdaki çocuklar 29-61 aylık aralıktadır fakat çocukların çoğunluğunun kaç yaşında olduğu bilinmemektedir. Çocuklarının yaşlarının da bilişsel kendiliğindenlik alt boyutunu etkilediği düşünülmektedir. Günal (2019) tarafından yapılan çalışmada çocukların oynama eğilimlerinin yüksek ve orta düzeyde çıktığı en yüksek alt boyutun ise fiziksel kendiliğindenlik olduğu ifade edilmiştir. Okul öncesi yaş grubundan bulunan çocukların çoğunluğunun gelişimsel açıdan sürekli bir hareket hali gereksinimi duydukları ifade edilmektedir (Duman, 2013). Macun ve Güvendi (2019) tarafından yapılan çalışmada çocukların oynama eğilimlerinin tüm alt boyutlarda orta düzeyde çıktığı belirtilmiştir.

Ülkemizde covid-19 virüsü ile vakaların artmasıyla beraber bazı önlemler alınmış ve virüsün yayılmasını önlemek amacıyla 0-20 yaş arasındaki çocuk ve ergenlere dışarı çıkma yasağı getirilmiştir. Okul öncesi dönemde bulunan çocukları da kapsayan bu süreçle beraber çocuklar aileleri ile beraber evde vakit geçirmek durumundadır. Evde geçirilen süre zarfında aileler çocuklarının gelişimini desteklemek amacıyla ev aktivitelerine ve evde oyunlara önem vermeye başlamışlardır (Kanık, 2020). Araştırma sonucuna göre Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Fiziksel Kendiliğindenlik arasında orta düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Bilişsel Kendiliğindenlik arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Zevkin Dışavurumu arasında orta düzey ve pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Satıcı ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilen Covid-19 korkusu ölçeğinden yüksek puan almak COVID pandemi korku düzeyinin ‘yüksek’ olduğunu göstermektedir. Park gibi açık alanlarda veya okulda çocukların rahatlıkla hareket etme imkânına sahip olması ve akranlarıyla iletişim kurabilecekleri ortamlar içinde bulunmaları oynama eğilimlerini olumlu düzeyde etkilemektedir (Macun ve Güvendi, 2019). Lannoy ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmaya göre pandemi nedeniyle kısıtlamalar dolayısıyla çocukların ve gençlerin yeterince sosyal ortamlarda vakit geçirememeleri, oyun oynama imkânlarının kısıtlanması sebebiyle

psikolojik, fizyolojik, duygusal ve sosyal açıdan çocukların gelişimleri olumsuz etkilenmiştir.

Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların fiziksel kendiliğindeliğini yordadığı tespit edilmiştir. Sonuçları kontrol ettiğimizde, ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların fiziksel kendiliğindeliğine pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların zevkin dışavurumunu yordadığı tespit edilmiştir. Sonuçları kontrol ettiğimizde, ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların zevkin dışavurumuna pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir. Covid-19 Korkusu Ölçeği, Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları ebeveyn rolüne göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden, Fiziksel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden, Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden, Mizah Anlayışı alt ölçeğinden aldıkları puanları ebeveyn rolüne göre kıyasladığımızda annelerin babalara göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Araştırmaya 337 anne, 60 baba olmak üzere toplamda 397 kişi katılmıştır. Annelerin sayısının babalardan daha fazla olmasının çalışma sonuçlarını etkilediği düşünülebilir.

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği, Fiziksel Kendiliğindenlik, Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik, Zevkin Dışavurumu, Mizah Anlayışı alt ölçeğinden elde edilen puanları medeni durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Fiziksel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Covid-19 Korkusu Ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda lise mezunu olanların lisans, yüksek lisans ve üstü mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. alanyazında yapılan bir çalışmada katılımcıların cinsiyeti, eğitim durumu ve medeni durumunun covid-19 korkusu üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı, bütün katılımcıların covid-19 korkusunu yoğun bir şekilde yaşadıkları tespit edilmiştir (Türkmen, 2021). Bulut ve Duman (2021)'a göre lise mezunu olan bireylerin lisans ve lisansüstü mezunu olan kişilere daha fazla covid-19 kaygısı yaşadıkları belirtilmiştir

Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların oynama eğilimi artmaktadır. Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik, Zevkin Dışavurumu, Mizah Anlayışı alt boyutlarında da ebeveynin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarının oynama eğilimleri arttığı tespit edilmiştir. Fiziksel kendiliğindenlik alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Günal (2019) tarafından yapılan çalışmada da ebeveynlerin eğitimi düzeyi arttıkça çocukların oynama eğilimlerinin arttığı belirtilmiştir. Craig ve Pepler (2007) yaptıkları çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının oynama eğilimlerinin daha fazla olduğu ve daha fazla oyuna katılım gösterdikleri sonucunu tespit etmişlerdir. Yapılan diğer çalışmalarda anne eğitim düzeyi yüksek olan çocukların dil gelişimlerinin olumlu etkilendiği, dil becerilerinin geliştiği ifade edilmiştir (Dereli ve Koçak, 2005; Yıldırım ve Koçak, 2016). Ebeveynlerin çocukları ile etkileşim kurması, çocukların sosyal duygusal ve bilişsel becerilerini olumlu düzeyde etkilemekte, çocukların yaratıcı fikirler üreten, bağımsız, işbirliği ve dayanışma kuran uyumlu bireyler haline getirmektedir (Kandır ve Alpan, 2008). Ailelerin eğitim düzeyi arttıkça olumlu ebeveyn tutumları gösterme düzeylerinin arttığı ve çocuklarının gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005; Demiriz ve Öğretir, 2007; Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Alpoğuz, 2017). Aşık Öztürk (2018) yaptığı çalışmasında babaların eğitim düzeyleri arttıkça çocukların oynama eğilimlerinin de arttığını belirtmiştir. Kale ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmada ilkokul birince sınıfa giden öğrencilerin ailelerin eğitim düzeyleri ve çocukların duygu düzenleme becerileri incelenmiş, babaların eğitim düzeyi arttıkça çocukların duygularını ifade etme ve bilişsel becerilerinin arttığı saptanmıştır. Eskicumalı ve Eroğlu (2001) tarafından yapılan çalışmaya göre eğitim düzeyi yüksak olan ailelerin çocuklarının sosyal becerilerinin ve iletişim düzeylerinin eğitim düzeyi düşük ailelere göre daha iyi olduğu, eğitim düzeyi yüksek ailelerin çocuklarıyla nasıl iletişim kuracaklarına daha hâkim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne ve babanın eğitim düzeyinin artması ile çocukların oynama eğiliminin artmasında ailenin eğitim düzeyine bağlı olarak çocuk ve çocuk gelişimi ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olması, çocuklara doğru yaklaşımlarda bulunması ve kaliteli zamanı nasıl geçireceklerini bilmesi gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Fiziksel Kendiliğindenlik, Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden elde edilen puanları gelir durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği,

Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik, Mizah Anlayışı alt boyutlarından elde edilen puanlar gelir durumuna göre incelendiğinde gelir düzeyi arttıkça oynama eğiliminin de arttığı tespit edilmiştir. Günal (2019) tarafından yapılan çalışmada ailelerin gelir düzeyi arttıkça çocuklarının oynama eğilimlerinin ve alt boyutlarının da arttığı tespit edilmiştir. Camgöz (2010) tarafından yapılan çalışmada düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının oyun oynama eğilimlerinin daha düşük olduğu, daha az etkileşime girdikleri ve oyun kopukluğuna sahip oldukları görülmüştür. Yapılan başka bir çalışmada birinci sınıf öğrencilerinin geçmiş yaşantısında okul öncesi alıp almadıkları ve dil gelişimine etkileri incelenmiş, çalışma sonucunda okul öncesi eğitim alan ve sosyoekonomik düzeyi daha yüksek olan çocuklarının dil gelişimlerinin daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Taner ve Başal, 2005). Ailenin gelir düzeyi yüksek olduğundan çocukların temel ihtiyaçlarına gidermesinin daha kolay olduğu, daha fazla sosyal ortama girebildiği ve daha fazla oyun davranışı gösterdiği çalışmalar mevcuttur (İpek ve Bilgin, 2007; Sarier, 2015; Yıldırım ve Koçak, 2016). Gelir düzeyi iyi olan aileler çocuklarını sosyal aktivitelere katılmasında teşvik etmekte, imkân sağlamakta ve eğitim ve öğretim için gerekli materyal ve teknolojiye daha kolay ulaşabilmekte, çocukların psikolojik ve fizyolojik açıdan gelişiminiolumlu yönde etkileyecek imkânları sunabilmektedirler (Eskicumalı ve Eroğlu, 2001). Ekonomik düzeyi iyi olan aileler ayrıca çocuklarına yeterli besin kaynaklarını daha kolay sunabilmekte, aktivite ya da eğlence ortamları sağlayabilmekte, sosyalleşebileceği maddi koşul gerektiren gereksinimlerini gidermekte imkân sağlamaktadırlar, bu durumun da çocukların oynama eğilimlerini arttırmada etkili olacağı söylenebilir.

SONUÇLAR

Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Fiziksel Kendiliğindenlik arasında orta düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Bilişsel Kendiliğindenlik arasında zayıf düzey ve pozitif ilişki, Covid-19 Korkusu Ölçeği ile Zevkin Dışavurumu arasında orta düzey ve pozitif ilişki vardır.

Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların fiziksel kendiliğindeliliğini yordadığı tespit edilmiştir. Sonuçları kontrol ettiğimizde, ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların fiziksel kendiliğindeliliğine pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların zevkin dışavurumunu yordadığı tespit edilmiştir. Sonuçları kontrol ettiğimizde, ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocukların zevkin dışavurumuna pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları ebeveyn rolüne göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden, Fiziksel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden, Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden, Mizah Anlayışı alt ölçeğinden aldıkları puanları ebeveyn rolüne göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuçları değerlendirdiğimizde, annelerin babalara göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeği, Fiziksel Kendiliğindenlik, Bilişsel Kendiliğindenlik, Sosyal Kendiliğindenlik, Zevkin Dışavurumu, Mizah Anlayışı alt ölçeğinden elde edilen puanları medeni durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Fiziksel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Covid-19 Korkusu Ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda lise mezunu olanların lisans, yüksek lisans ve üstü mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bilişsel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise ve lisans mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda lisans, yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda yüksek lisans ve üstü mezun olanların lisans mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Mizah Anlayışı alt ölçeğinden elde edilen puanları eğitim durumuna göre kıyasladığımızda yüksek lisans ve üstü mezun olanların lise mezunu olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Covid-19 Korkusu Ölçeği, Fiziksel Kendiliğindenlik, Zevkin Dışavurumu alt ölçeğinden elde edilen puanları gelir durumuna göre kıyasladığımızda ortalamalar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Çocuklar İçin Oynama Eğilimi Ölçeğinden elde edilen puanları gelir durumuna göre incelediğinde yüksek ve orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bilişsel Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları gelir durumuna göre incelediğinde, yüksek geliri olanların orta ve düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu, orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Kendiliğindenlik alt ölçeğinden elde edilen puanları gelir durumuna göre incelediğinde, yüksek ve orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Mizah Anlayışı alt ölçeğinden elde edilen puanları gelir durumuna göre incelediğinde, yüksek geliri olanların orta ve düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu, orta geliri olanların düşük geliri olanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Pandemi döneminde çocukların sosyal, duygusal, fiziki ve oyun gereksinimlerinin karşılanabilmesi için ebeveynlerin çocuklar için uygun oyun alanları oluşturmaları oldukça önem arz etmektedir. Pandemi sürecinde birçok bireyin önlem amaçlı eve kapanması insanların sosyal ihtiyaçlarını fizyolojik ve psikolojik dayanıklılık halini olumsuz etkilediği söylenebilir. Aileler için çocukların oyun ihtiyaçlarını karşılayacağı düzenlemeler ve aktiviteler önerilebilir. Pandemi sürecinde birçok çocuk kısıtlamalar nedeniyle sosyalleşmekten geri kalmış ve evde aileleriyle vakit geçirmişlerdir. Kimi ailelerde oyun oynama davranışı sürdürülürken kimi ailelerde teknolojiye maruz kalma düzeyi artmıştır. Drouin ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmaya göre covid-19 sürecinde 0-5 yaş arası çocuklarda teknoloji kullanımı ve maruz kalma düzeyinin arttığını belirtmişlerdir. Okul öncesi dönemdeki çocukların yoğun bir şekilde teknolojiye maruz kalmaları gelişimlerini olumsuz yönde etkilediğini düşündürmektedir. Ebeveynlerin bu süreçte çocuklarının teknolojik cihazlara maruz kalmalarını kontrol altına almaları gerekmektedir.

Yapılan bu araştırmanın zayıf yönleri ele alındığında örneklem sayısının 397 kişi ile kısıtlı olması ve kadın erkek olarak eşit dağılım göstermemesidir. Bu durumun sonuçları etkilediği düşündürmektedir. Babaların çoğunlukla çalışıyor olması, babalara bilimsel çalışma için ulaşım sağlamanın daha zor olması sebebiyle anne katılımcı sayısının daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Gelecek araştırmalarda daha fazla örneklem grubunun olması literatüre yeni katkılar sağlayacaktır. Yapılacak gelecek çalışmalarda oynama eğilimi ile ilişkili çocukların yaşlarının ve cinsiyetlerinin de ele alınması önerilebilir. Böylelikle kız ve erkek çocuklarının hangi alanlarda daha çok oynama eğilimine sahip olduğu, hangi yaş grubunun hangi oyun davranışları gösterdiği ve gelişime nasıl bir katkısı olduğu görülebilir.

Yapılan araştırmada kullanılan çocuklar için oynama eğilimi ölçeğinin sadece ebeveynler tarafından doldurulması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Aynı zamanda yapılan araştırmada bu durumun sonuçları etkilediği düşünülmektedir. Gelecek araştırmalarda ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocuklarının oynama eğilimlerine etkisinin eğitimci görüşlerine göre de araştırılması önerilmektedir.

Araştırma covid-19'a bağlı pandemi döneminde covid19 karşı aşılardan geliştirilmiş olması, covid-19'a bağlı vefat sayılarının düşmesi, tüm dünyada ve

Ülkemizde pandemi kısıtlamalarının azaltılması/kaldırılması dolaylı ve doğrudan covid19'a karşı korku düzeyinin azaldığı bir dönemde katılımcılara covid-19 korkusu lçeğinin kullanılması araştırmaya etki ettiği düşünülmektedir. Bu alanda çalışma yapmak isteyen uzmanların pandeminin etkilerinin azalmadığı bir dönemde yapılması önerilmektedir. Bu bağlamda pandemi sürecinin farklı dönemlerinde ön test son test yapılarak ebeveynlerin covid-19 korkusunun çocuklarının oynama eğilimine etkileri üzerine olgu çalışması yapılabilir.

Yapılacak gelecek çalışmalarda deney grubu oluşturularak ön test ve son test yapılıp farklı değişkenler, terapi ekolleri ya da eğitim ile oynama eğilimlerinin etkisi incelenebilir. Belirli bir süre aralıkla psikoeğitim verilen ailelerin çocuklarının oyun oynama eğilimleri ile herhangi bir eğitim verilmeyen ailelerin çocuklarının oyun oynama eğilimleri incelenebilir. Yine gelecek çalışmalarda covid-19 korkusu ya da covid-19 kaynaklı başka psikolojik durumlar ele alınarak çocuklarla ve ailelerle ilgili çalışmalar yapılabilir.

Ailelere, ocuklarla işbirliği içinde olmaları, sosyalleşebilecekleri ve etkileşim kurabilecekleri uygun alanları oluşturması önerilmektedir. Oyun, özellikle okul öncesi dönemde çocukların her açıdan gelişimi için büyük önem arz etmektedir (zer ve zer, 2004). Oyun sayesinde çocuklar dünyaya, insanlara ve kendilerine karşı bakış açısı geliştirir, sosyal hayata uyarlarlar (Sevinç, 2004). Çocuğun kişilik gelişiminin önemli bir parçası olan oyun, hem eğlence hem eğitim kaynağıdır. ocuk oyun yoluyla tüm duygularını açığa çıkarabilmekte, çevresiyle ilişki kurabilmektedir (Özdenk, 2007).

Ailelerin pandemi sürecinde kaygı ve korkularını kontrol altına alabilmek için doğru haber, internet, kitap gibi kaynakları kullanmaları önerilir. Gerçekliği yansıtmayan haber kaynaklarının kullanılması ve sürekli maruz kalmak bireyde kaygı ve korkuyu tetikleyebilir.

Ailelerin çocuklarıyla evde aktif oyun kurmaları ve imkan dahilinde sosyalleşebileceği ortamlar yaratmasının çocukların gelişimine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Babaların ocukların oyun oynama süreçlerine daha çok katılması, baba ocuk arasındaki ilişkinin oyun yoluyla çocuğa aktarılmasının çocukların oynama eğilimine olumlu katkı sağlayacağı düşülmekte ayrıca babaların çocukların oyun gelişimi hakkında çeşitli bilgilendirici kaynaktan faydanmaları önerilmekte böylelikle çocuklarıyla oyun oynama becerileri konusunda kendilerine katkı sağlayarak

çocuklarının oynama eğilimlerine dolaylı olarak olumlu etki yapacağı düşünülmektedir.

Pandemi sürecinde ebeveynlerin covid-19 korkularının çocuklarının oynama eğilimleri arasındaki pozitif ilişkisi düşünüldüğünde; pandemi sürecinde çocuk ruh sağlığını korumaya yönelik önleyici ve kapsayıcı kararlar alınması önerilir. Çocukların oynama eğilimlerinin artması ancak 0-20 yaş grubuna ekstra kısıtlayıcı önlemlerin kontrollü olarak esnetilmesi, çocuklara oyun ve sosyalleşme alanlarının sağlanması önerilir.

Temel ihtiyaçlar dışındaki tüm mağazaların kapalı olması, açık olan market ve dükkanlarda ise temel ihtiyaç olmadığı gerekçesiyle oyuncak satışının yasaklanması çocukların oynama eğilimlerinin arttığı bir dönemde bu tür uygulamalar yerine çocuk merkezli ve ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde düzenlenmesi önerilir. Pandemi dönemi dışında da kentsel imar planlarında çocuk oyun alanlarının artırılması, kış dönemlerinde kapalı oyun merkezlerinin inşa edilmesi önerilir. Yerel ve merkezi yönetimlerce alınabilecek kararlarla ailelerin, çocuklarını gelişimsel olarak destekleyebilecekleri yaygın öğretim kurumlarında kurs, atölye gibi çalışmaların yaygınlaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akat, M., & Karataş, K. (2020). Psychological effects of COVID-19 pandemic on society and its reflections on education.[COVID-19 pandemisinin toplum üzerindeki psikolojik etkileri ve eğitime yansımaları.] *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 1-13.
- Akhtar, S. (2010). Normal and pathological playfulness. [Normal ve patolojik oyunculuk] M. C. Akhtar (Eds.), *Play and playfulness [oyunve oyunculuk]* (pp.69-84). UK: Jason Aranson.
- Alpoğuz, D. U. (2014). Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve türkçe dersi akademik başarılarına etkisi. yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Arden, M. A. & Chilcot, J. (2020). Health psychology and the coronavirus (COVID-19) global pandemic: a call for research.[Sağlık psikolojisi ve koronavirüs (COVID-19) küresel salgını: bir araştırma çağrısı.] *Br J Health Psychol*, 25(2), 231–232.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(85), 35-41
- Aşık Öztürk, M. (2018). Okul öncesi eğitim kurumlarında grup ortamlarındaki oyunun değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Bai, Y. , Lin, C.C. , Lin, C.Y. , Chen, J.Y. , Chue, C.M. ve Chou, P. (2004). Survey of stress reactions among health care workers involved with the SARS outbreak.[SARS salgınına karışan sağlık çalışanları arasında stres tepkileri araştırması.] *Psychiatric Services*, 55(9), 1055–1057. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.55.9.1055>
- Bandelow B, Michaelis S. (2015) Epidemiology of anxiety disorders in The 21st century. [21. yüzyılda anksiyete bozukluklarının epidemiyolojisi.] *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 17(3), 327-335. <https://doi.org/10.31887/DCNS.2015.17.3/bbandelow>
- Banerjee, D. D. (2020). The other side of COVID-19: Impact on obsessive compulsive disorder (OCD) and hoarding.[COVID-19'un diğer yüzü: Obsesif kompulsif bozukluk (OKB) ve istifleme üzerindeki etkisi.] *Psychiatry Research*, 288, 112966. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112966>
- Barnett, L. A. & Magnuson, C. D. (2013). The playful advantage: how playfulness enhances coping with stress.[Eğlenceli avantaj: Oynaklığın stresle başa çıkmayı nasıl geliştirdiği.] *An Interdisciplinary Journal*, 35(2), 129-144.
- Barnett, L. A. (1990). Playfulness: definition, design and measurement. [Oynaklık: tanım, tasarım ve ölçüm] *Play & Culture*, 3, 319-336.

- Barnett, L. A. (1990). Playfulness: Definition, design, and measurement. [Oynaklık: tanım, tasarım ve ölçüm] *Play and Culture*, 3(4), 319-336.
- Barnett, L. A. (1991). The playful child: measurement of a disposition to play.[Oynak çocuk: oynama eğiliminin ölçümü] *Play and Culture*, 4(1), 51-74.
- Barnett, L. A. (1991a). The playful child: measurement of a disposition of play. [Oynak çocuk: oynama eğiliminin ölçümü] *Play & Culture*, 4, 51-74.
- Barnett, L. A. (1991b). Characterizing playfulness: correlates with individual attributes and personality traits.[Oyuncululuğu karakterize etmek: bireysel nitelikler ve kişilik özellikleri ile ilişkisi] *Play & Culture*, 4, 371-393.
- Barnett, L. A. (2007). The nature of playfulness in young adults. [Genç yetişkinlerde oyuncululuğun doğası]. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 949-958. doi: 10.1016/j.paid.2007.02.018
- Barnett, L. A., & Kleiber, D. A. (1984). Playfulness and the early play environment. [Oynaklık ve erken oyun ortamı.] *Journal of Genetic Psychology*, 144(2), 153-164.
- Batu B. (2020). Yüzme Sporcularının Yeni Tip Korona Virüse (Covid-19) yakalanma kaygısının incelenmesi (tez). Kars: Kafkas Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Bronson, M. R. & Bundy, A. C. (2001). A correlational study of a test of playfulness and a test of environmental supportiveness for play.[Oyunculuk testi ve oyun için çevresel destek testinin korelasyonel bir çalışması.]*The Occupational Therapy Journal of Research*, 21(4), 241-259.
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., et al. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence.[Karantinanın psikolojik etkisi ve nasıl azaltılacağı: kanıtların hızlı bir şekilde gözden geçirilmesi.] *The lancet*, 395(10227), 912-920.
- Budak F, Korkmaz Ş. (2020). COVID-19 Pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*;(1):62-79.
- Bulut, Ç., & Duman, S. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde gençlik ve spor il müdürlükleri çalışanlarının iş motivasyonları ve kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 178-195.
- Bundy, A. C., Nelson, L., Metzger, M. & Bingaman, K. (2001). Validity and reliability of a test of playfulness. [Oyunculuk testinin geçerliliği ve güvenilirliği.] *The Occupational Therapy Journal of Research*, 21(4), 276-292.
- Buzgan T. Tıbbi Yönüyle Kovid-19 Pandemisi. Demir İ (Editör). Kovid-19 ve sonrası: disiplinlerarası bir yaklaşım. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi; 2020. s. 10-23

- Camgöz, A. (2010). Ankara örneklemin de penn etkileşimli akran oyunu ölçeğinin 60–72 aylık düşük sosyoekonomik düzeydeki çocukların ebeveyn ve öğretmenlerine uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Chan, P. C., Chen, C. T., Feng, H., Lee, Y. C., & Chen, K. L. (2016). Theory of mind deficit is associated with pretend play performance, but not playfulness, in children with autism spectrum disorder.[Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda zihin kuramı eksikliği, rol yapma performansı ile ilişkilendirilmesi, oyun oynamayla ilişkilendirilmesi] *Hong Kong Journal of Occupational Therapy*, 28, 43 – 52.
- Chang, C. P. (2013). Relationships between playfulness and creativity among students gifted in mathematics and science.[Matematik ve fen alanında üstün yetenekli öğrenciler arasında yaratıcılık ve oyun oynamayla ilişkiler.] *Creative Education*, 4 (2), 101-109.
- Cheng, S. K., Wong, C. W., Tsang, J. ve Wong, K. C. (2004). Psychological distress and negative appraisals in survivors of severe acute respiratory syndrome (SARS). [Şiddetli akut solunum sendromundan (SARS) kurtulanlarda psikolojik sıkıntı ve olumsuz değerlendirmeler.] *Psychological Medicine*, 34(7), 1187–1195. <https://doi.org/10.1017/s0033291704002272>
- Chiarello, L. A., Huntington, A., & Bundy A. (2006). A comparison of motor behaviors, interaction, and playfulness during mother- child and father-child play with children with motor delay. [Motor gecikmesi olan çocuklarla anne-çocuk ve baba-çocuk oyunlarında motor davranışların, etkileşimin ve oyunculuğun karşılaştırılması.] *Physical ve Occupational Therapy in Pediatrics*, 26(1/2), 129-151. doi: 10.1300/J006v26n01_09
- Chiu WK, Cheung PC, Ng KL, Ip PL, Sugunan VK, Luk DC, et al. Severe acute respiratory syndrome in children: experience in a regional hospital in Hong Kong. [Çocuklarda şiddetli akut solunum sendromu: Hong Kong'da bir bölgesel hastanede deneyim.] *Pediatr Crit Care Med*. 2003;4(3):279-83.
- Connolly, J., Doyle, A-B., & Ceschin, F. (1983). Forms and functions of social fantasy play in preschoolers. M. B. Liss (Eds). *Social and cognitive skills: Sex roles and children's play*. [Okul öncesi dönemde sosyal fantezi oyununun biçimleri ve işlevleri. M. B. Liss (Eds). *Sosyal ve bilişsel beceriler: cinsiyet rolleri ve çocuk oyunları*.] (71-92). New York: Academic Press.
- Cooper, R. J. (2000). The impact of child abuse on children's play: A conceptual model[Çocuk istismarının çocukların oyununa etkisi: kavramsal bir model.] *Occupational Therapy International*, 7(4), 259–276.
- Cornelli, S. R. (2010). Towards a new measure of playfulness: The capacity to fully and freely engage in play. [Oyunculuğun yeni bir ölçüsüne doğru: oyuna tamamen ve özgürce katılma kapasitesi.] Chicago, IL: Loyola University Chicago. Retrieved September 5, 2012, from http://ecommons.luc.edu/luc_diss/232

- Coyne, L.W., Gould, E.R., Grimaldi, M. et al. (2020). First things first: parent psychological flexibility and self-compassion during COVID-19.[Her şeyden önce: COVID-19 sırasında ebeveyn psikolojik esnekliği ve öz-anlayış] *Behavior Analysis in Practice*. <https://doi.org/10.1007/s40617-020-00435-w>
- Craig, W. M., ve Pepler, D. J. (2007). Understanding bullying: From research to practice. [Zorbalığı anlamak: araştırmadan uygulamaya.] *Journal of Canadian Psychology*, 48(2), 83 – 96.
- Çalışandemir, F. (2014). Oyunun önemi. H.G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış* içinde (s. 17-30). Ankara: Pegem.
- Çelebi, D. B. (2007). *Türkiye ve Azerbaycan'daki çocuk oyunları ve oyuncaklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Davico, C., Ghiggia, A., Marcotulli, D., Ricci, F., Amianto, F. & Vitiello, B. (2020). Psychological impact of the COVID-19 pandemic on adults and their children in Italy. [COVID-19 pandemisinin İtalya'daki yetişkinler ve çocukları üzerindeki psikolojik etkisi.] *Preprints with The Lancet*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3576933>
- De Hoog, N., Stroebe, W., & de Wit, J. B. (2008). The processing of fear-arousing communications: How biased processing leads to persuasion. *Social Influence*, [Korku uyandıran iletişimlerin işlenmesi: Önyargılı işlemenin iknaya nasıl yol açtığı. Sosyal etkisi] 3(2), 84-113.
- Dede, Ö. (2022). Babaların evde oyuna katılımı ile çocukların oyun eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Demiriz, S. & Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Dereli, E. & Koçak, N. (2005). Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin bakım tarzı ve anne baba eğitim düzeyi açısından incelenmesi (Konya ili örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 246-253.
- Di Giuseppe, M., Miniati, M., Miccoli, M., Ciacchini, R., Orrù, G., Lo Sterzo, R., Di Silvestre, A., Conversano, C. (2020). Defensive responses to stressful life events associated with cancer diagnosis.[Kanser teşhisi ile ilişkili stresli yaşam olaylarına karşı savunma tepkileri] *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, 8(1). doi: 10.6092/2282-1619/mjcp-2384
- Dodd, A. T., & Wilson, J. T. (1998). The playfulness of toddlers in adult-directed, adult-assisted and exploratory play contexts.[Yetişkinlerin yönettiği, yetişkinlerin yardım ettiği ve keşfedici oyun bağlamlarında küçük çocukların oyunculuğu] Paper presented at the annual meeting of the association for the study of play, [Oyun Çalışmaları Derneği'nin Yıllık Toplantısında sunulan bildiri] 24th, St. Petersburg, FL.

- Duman, G. (2013). Okul öncesi dönemde hareket gelişimi ve önemi. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*,
https://www.academia.edu/7612724/Hareket_Geli%C%9Fimi sayfasından erişilmiştir.
- Egunjobi, J. P. (2020). The Perception of Covid-19 as a Fear Factor in the Preparation for the Pandemic Aftermath.
- Erbay, F. , Durmuşoğlu Saltalı N. “Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı”, *Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Kırşehir, 2012.
- Erçetin, Ş. Ş., Potas, N., (2020). Açıkalmı NŞ, Sarınc Ulaşlı S, Çevik MS, Görgülü D Covid19 pandemisinin yaşam kalitesine etkisi: 30 Mart-5 Nisan 2020 (İstanbul, Ankara, Konya İlleri örneği). Ankara: Uluslararası Bilim Derneği 2020.
- Erden, M. & Akman, Y. (2001). Eğitim psikolojisi gelişim, öğrenme, öğretme. *Ankara: Arkadaş*.
- Erşan, Ş. (2011). Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ilgi köşelerinde serbest oyun etkinlikleri ile ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eskicumalı, A. & Eroğlu, E. (2001). Ailenin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri ile çocukların problem çözme yetenekleri arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 160-182.
- Eyüboğlu, Z. İ. (1995). Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü, *Sosyal Yayınları*, İstanbul.
- Fardin, M. A. (2020). COVID-19 and anxiety: A review of psychological impacts of infectious disease outbreaks. *Archives of clinical infectious diseases*, [COVID-19 ve kaygı: Bulaşıcı hastalık salgınlarının psikolojik etkilerinin gözden geçirilmesi. *Klinik bulaşıcı hastalık arşivleri*] 15(1), 15-17.
- Goyal, K., Chauhan, P., Chhikara, K., Gupta, P., & Singh, M. P. (2020). Fear of COVID 2019: first suicidal case in India.[COVID 2019 korkusu: Hindistan'da ilk intihar vakası.] *Asian Journal of Psychiatry*, 49, e101989. doi: 10.1016/j.ajp.2020.101989
- Halverson, C. F., & Waldrop, M. F. (1973). The relations of mechanically recorded activity level to varieties of preschool play behavior.[Mekanik olarak kaydedilen aktivite düzeyinin okul öncesi oyun davranışı çeşitleriyle ilişkisi.] *Society for Research in Child Development*, 44, 678- 681.
- Holmes, E. A. , O'Connor, R. C. , Perry, V. H. , Tracey, I. , Wessely, S. , Arseneault, L. , ... Bullmore, E. (2020). Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pandemic: A call for action for mental health science. [COVID-19 pandemisi için multidisipliner araştırma öncelikleri: Akıl sağlığı bilimi için bir eylem çağrısı] *Lancet Psychiatry* , 7(6), 547– 560.

- Hou, S., Zhang, L., Wang, L. et al. (2020). Prevalence and socio-demographic correlates of psychological health problems in Chinese adolescents during the outbreak of COVID-19. [COVID-19 salgını sırasında Çinli ergenlerde psikolojik sağlık sorunlarının yaygınlığı ve sosyo-demografik korelasyonları.] *European Child & Adolescent Psychiatry*. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01541-4>
- Imran, N., Zeshan, M., & Pervaiz, Z. (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. [COVID-19 Pandemisinde çocuklar ve ergenler için ruh sağlığı konuları.] *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 36 (COVID19-S4). <https://doi.org/10.12669/pjms.36.COVID19-S4.2759>
- İpek, N., & Bilgin, A. (2007). İlköğretim çağı çocuklarında kelime dağarcığı gelişimi. *İlköğretim Online*, 6(3), 344-365.
- Jiao, W. Y., Wang, L. N., Liu, J., Fang, S. F., Jiao, F. Y., Pettoello-Mantovani, M., & Somekh, E. (2020). Behavioral and emotional disorders in children during the COVID-19 epidemic. [COVID-19 salgını sırasında çocuklarda davranışsal ve duygusal bozukluklar.] *The Journal of Pediatrics*. doi.org/10.1016/j.jpeds.2020.03.013
- Kale, Ü., Çağdaş, A. & Tepeli, K. (2013). Anne-baba eğitim düzeyinin ilköğretim 1.sınıf öğrencilerin duyguları ifade etme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 254-262.
- Kandır, A. (2000). Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncaklar. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi *Mesleki Eğitim Dergisi*, 2(4), 77-80.
- Kandır, Y. & Alpan, U. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Kanık, Z.H. (2020) COVID-19 Pandemisinde Ev Tabanlı Fiziksel Aktivite. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, Özel Sayı,46-51
- Karafilik, A. & Kuyucu, E. (2010), Öğrenmenin ilkeleri 1: Öğrenci yol haritası, *Ankara: Yükseliş*.
- Karoğlu, H. & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(43), 231-254.
- Kartoğlu ÜH. COVID-19; Kısa tarihsel süreç analizi ve çıkış (Uluslararası Perspektif). Üner S, Okyay P (Editörler). Türkiye Sağlık Raporu. Ankara: *Hipokrat Yayınevi*; 2020. s.625.
- Keleş, S. & Yurt, Ö. (2016). An investigation of playfulness of pre-school children in Turkey. [Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarının oyunculuğu üzerine bir araştırma.] *Early Child Development and Care*, 187(8),1372-1387.
- Keleş, S., & Yurt, Ö. (2017). An investigation of playfulness of pre-school children in Turkey,[Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarının oyunculuğu üzerine bir

araştırma.] *Early Child Development and Care*, 187:8, 1372-1387. doi: 10.1080/03004430.2016.1169531

Kılınç, N. (2016). 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.

Kıroğlu F. (2020) Covid-19 Pandemi Ortamında Çalışma Koşulları ve Genel Sorunlar. *Meyad Akademi Dergisi*. 1(1), 9-90.

Lam, TT-Y, Shum, MH-H, Zhu, H-C, Tong, Y-G, Ni, X-B, Liao, Y-S, et al. Identification of 2019-nCoV related coronaviruses in Malayan pangolins in southern China. [Güney Çin'deki Malaya pangolinlerinde 2019-nCoV ile ilgili koronavirüslerin tanımlanması] bioRxiv. 2020:2020.02.13.945485

Lannoy, L., Rhodes, R.E., Moore, S.A., Faulkner, G., Tremblay, M.S. (2020) Regional differences in access to the outdoors and outdoor play of Canadian children and youth during the COVID-19 outbreak. [COVID-19 salgını sırasında Kanadalı çocukların ve gençlerin açık havada ve dışarıda oyunlarına erişimdeki bölgesel farklılıklar.] *Canadian Journal of Public Health*. 111, 988–994.

Lauer, S.A., Grantz, K.H., Bi, Q., Jones, F.K., Zheng, Q., Meredith, H.R., et al. - e Incubation period of coronavirus disease 2019 (COVID-19) from publicly reported confirmed cases: estimation and application. [Kamuya açık olarak bildirilen teyit edilmiş vakalardan 2019 koronavirüs hastalığının (COVID-19) kuluçka süresi: tahmin ve uygulama.] *Ann Intern Med*. 2020.

Lieberman, J. N. (1965). Playfulness and divergent thinking: an investigation of their relationship at the kindergarten level. [Sıradanlık ve farklı düşünme: Anaokulu düzeyinde ilişkilerinin incelenmesi] *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 107(2), 219-224. doi: 10.1080/00221325.1965.10533661

Lieberman, J. N. (1977). Playfulness: its relationship to imagination and creativity. [Oynaklık: hayal gücü ve yaratıcılıkla ilişkisi.] New York, NY: Academic.

Lindquist, G. (2001). Elusive play and its relation to power. *focaal* [Zor oyun ve güçle ilişkisi. Odak.] – *European Journal of Anthropology*, 37, 13–23.

Liu, Y., Gayle, A. A., Wilder-Smith, A., & Rocklöv, J. (2020). The reproductive number of COVID-19 is higher compared to SARS coronavirus. [COVID-19'un üreme sayısı SARS koronavirüsüne göre daha yüksektir.] *Journal of travel medicine*. 27(2), 1-4.

Liu, Y., Yan, L.M., Wan, L., Xiang, T.X., Le, A., Liu, J.M., et al. Viral dynamics in mild and severe cases of COVID-19. [Hafif ve şiddetli COVID-19 vakalarında viral dinamikler.] *Lancet Infect Dis*. 2020

Lu R, Zhao X, Li J, Niu P, Yang B, Wu H, et al. Genomic characterisation and epidemiology of 2019 novel coronavirus: implications for virus origins and receptor binding. [2019 yeni koronavirüsünün genomik karakterizasyonu ve

epidemiolojisi: virüs kökenleri ve reseptör bağlanması için çıkarımlar] *Lancet*. 2020;395(10224):565-74.

- Macun, B. & Güvendi, Ö. F. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının oynama eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(78), 79-98.
- Macun, B., ve Güvendi, Ö. F. (2019) Okul öncesi dönem çocuklarının oynama eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl: 23 Sayı: 78 (Bahar 2019)
- Madigan, M., Martinko, J., Bender, K., Buckley, D., Stahly, D., 2016. Brock mikroorganizmaların biyolojisi (Ed: Prof. Dr. Cumhur Çökmüş), epidemiyoloji, *Palme Yayınları*, Ankara, 834.
- Major, B., Cozzarelli, C., Horowitz, M. J., Colyer, P. J., Fuchs, L. S., Shapiro, E. S., ... & Waldo, C. R. (2000). *Encyclopedia of psychology: 8[psikoloji ansiklopedisi] Volume set*.
- Malik, Y.S., Sircar, S., Bhat, S., Sharun, K., Dhama, K., Dadar, M., et al. Emerging novel coronavirus (2019-nCoV)—current scenario, evolutionary perspective based on genome analysis and recent developments.[Yeni ortaya çıkan yeni koronavirüs (2019-nCoV)—mevcut senaryo, genom analize ve son gelişmelere dayalı evrimsel bakış açısı.] *Veterinary Quarterly*. 2020;40(1):68-76.
- Mamun, M. A., & Griffiths, M. D. (2020). First COVID-19 suicide case in Bangladesh due to fear of COVID-19 and xenophobia: Possible suicide prevention strategies. [Bangladeş'te COVID-19 korkusu ve yabancı düşmanlığı nedeniyle ilk COVID-19 intihar vakası: Olası intihar önleme stratejileri] *Asian journal of psychiatry*, 51, 102073. doi: 10.1016/j.ajp.2020.102073
- Mental Health and Psychosocial Problems of Medical 140 Health Workers during the COVID-19Epidemic in China.[Çin'deki COVID-19 Salgını Sırasında 140 Tıbbi Sağlık Çalışanının Ruh Sağlığı ve Psikososyal Sorunları.] *Psychotherapy and Psychosomatics*, 89, 242-250. <https://doi.org/10.1159/000507639>
- Mihashi, M., Otsubo, Y., Yinjuan, X., Nagatomi, K., Hoshiko, M. ve Ishitake, T. (2009). Predictive factors of psychological disorder development during recovery following SARS outbreak.[SARS salgınıni takiben iyileşme sırasında psikolojik bozukluk gelişimini öngören faktörler.] *Health Psychology*, 28(1), 91–100. <https://doi.org/10.1037/a0013674>
- Miller, N., & Maruyama, G. (1976). Ordinal position and peer popularity.[Sıralı konum ve akran popülerliği] *Journal of Personality and Social Psychology*, 33(2), 123-131.
- Moghanibashi-Mansourieh, A. (2020). Assessing the anxiety level of Iranian general population during COVID-19 outbreak.[COVID-19 salgını sırasında İran genel nüfusunun kaygı düzeyinin değerlendirilmesi.] *Asian journal of psychiatry*, 102076. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102076>

- Morrison, C. D., Bundy, A. C., & Fisher, A. G. (1991). The contribution of motor skills and playfulness to the play performance of preschoolers. [Okul öncesi dönemdeki çocukların oyun performansına motor becerilerin ve oyunculuğun katkısı.] *American Journal of Occupational Therapy*, 45, 687–694. doi:10.5014/ajot.45.8.687
- Mutlu, E. (2021). 36-72 aylık çocukların mizaç tipi ile doğal oyun oynama eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Muys, V., Rodger, S., & Bundy, A. C. (2006). Assessment of playfulness in children with autistic disorder: a comparison of the children's playfulness scale and the test of playfulness.[Otistik bozukluğu olan çocuklarda oyunbazlığın değerlendirilmesi: Çocukların oyunbazlık ölçeği ile oyunbazlık testinin karşılaştırılması.] *OTJR Occupation Participation Health*, 26(4), 159-170.
- Myck Wayne, J. (2010). In defense of play: beginning the dialog about the power of play.[Oyunun savunmasında: Oyunun gücü hakkında diyalogu başlatmak.] *Young Exceptional Children*, 13(4), 14-23.
- Nicolopoulou, A. Oyun bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: Piaget, Vygotsky ve sonrası", (Çev. Dr. Melike Türkan Bağlı) *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1993, 37 (2) 137-169.
- Oktay, A. (1999). Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem. *İstanbul: Epsilon*.
- Olness, K., Mandalakas A. & Torjesen, K. (2015). How to Help the Children in Disasters. [Afetlerde Çocuklara Nasıl Yardım Edilir] 4th ed. Health Frontiers, Kenyon, USA.
- Orbalenya, A.E., Baker SC, Baric RS, de Groot RJ, Drosten C, Gulyaeva AA, et al. *Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus: - e species and its viruses – a statement of the coronavirus study group*. [Şiddetli akut solunum sendromu ile ilişkili koronavirüs: e türleri ve virüsleri – Koronavirüs Çalışma Grubu'nun bir beyanı] bioRxiv. 2020:2020.02.07.937862.
- Özdenk, Ç. (2007). 6 yaş Grubu öğrencilerinin psikomotor gelişimlerinin ağlanmasında oyunun yeri ve önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Özer, D. S., Özer, K. (2004). Çocuklarda Motor Gelişim. Ankara: *Nobel Yayıncılık*.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Page, L. A., Seetharaman, S., Suhail, I., Wessely, S., Pereira, J., & Rubin, G. J. (2011). Using electronic patient records to assess the impact of swine flu (influenza H1N1) on mental health patients.[Domuz gribinin (grip H1N1) ruh sağlığı hastaları üzerindeki etkisini değerlendirmek için elektronik hasta kayıtlarını kullanmak.] *Journal of Mental Health*, 20(1), 60-69.

- Pakpour, A. H., & Griffiths, M. D. (2020). The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors.[COVID-19 korkusu ve önleyici davranışlardaki rolü.] *Journal of Concurrent Disorders*.
- Panagiotaki, A., Trouli, K., Linardakis, M., & Grammatikopoulos, V. (2014, September). Influence of dramatic play in the development of playfulness in early childhood.[Erken çocukluk döneminde oyunculuğun gelişiminde dramatik oyunun etkisi] Paper presented at the International Conference On Education, Savaria University, Hungary.
- Panel, C.-T.G. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Treatment Guidelines.[Tedavi Yönergeleri] cited 2021 February 7; Available from: <https://www.covid19treatmentguidelines.nih.gov/>
- Piaget, J. Play, dreams and imitation in children.[Çocuklarda oyun, rüyalar ve taklit] *Norton*, New York,1962.
- Rentzou, K. (2013). Greek preschool children's playful behaviour: assessment and correlation with personal and family characteristics.[Yunan okul öncesi çocuklarının eğlenceli davranışları: kişisel ve aile özellikleri ile değerlendirme ve korelasyon.] *Early Child Development and Care*, 183(11), 1733-1745. doi: 10.1080/03004430.2012.752736
- Rentzou, K. (2014). Preschool children's social and nonsocial play behaviours. Measurement and correlations with children's playfulness behavior problems and demographic characteristics.[Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal ve sosyal olmayan oyun davranışları. Çocukların oyunbazlık davranış sorunları ve demografik özellikleri ile ölçüm ve korelasyonlar] *Early Child Development and Care*, 184(4), 633-647. doi: 10.1080/03004430.2013.806496
- Restal, G. ve Magill-Evans, J. Play and preschool children with autism, [Otizmli oyun ve okul öncesi çocuklar] *American Journal of Occupational Therapy*,1994, 48(2); 113-120.
- Rigby, P. & Gaik, S. (2007). Stability of playfulness across environmental settings.[Çevresel ortamlarda oyun oynamanın kararlılığı.] *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 27(1), 27-43.
- Rubin, G. J. ve Wessely, S. (2020). The psychological effects of quarantining a city. [Bir şehri karantinaya almanın psikolojik etkileri.]*The BMJ*, 368. <https://doi.org/10.1136/bmj.m313>
- Ruckser-Scherb, R. (2010), The relationship between playfulness and coping in preschool children 4 - 6 years of age.[4-6 yaş okul öncesi çocuklarda oyun oynama ve başa çıkma arasındaki ilişki.] *Ergoscience*, 5(3), 91-98.
- Saracho, O. N. Supporting literacy-related play: roles for teachers of young children,[Okuryazarlıkla ilgili oyunun desteklenmesi: küçük çocukların öğretmenlerinin rolleri] *Early Childhood Educational Journal*, 2004, 31(3); 201-206.

- Sarier, Y. (2015). Türkiye’de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: bir meta-analiz. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 1-19.
- Saunders, I., Sayer, M. & Goodale, A. (1999), The relationship between playfulness and coping in preschool children: a pilot study.[Okul öncesi çocuklarda oyunculuk ve başa çıkma arasındaki ilişki: bir pilot çalışma.] *American Journal of Occupational Therapy*, 53(2), 221-226.
- Schonfeld, D. J. & Demaria, T. (2015). Providing psychosocial support to children and families in the aftermath of disasters and crises.[Afet ve krizler sonrasında çocuklara ve ailelere psikososyal destek sağlanması] *Pediatrics*, 136(4), 1120-1130.
- Schwartzman, H.B., Transformations: the anthropology of children’s play, [Dönüşümler: çocuk oyununun antropolojisi] *Plenum Press*, New York ,1978.
- Sevinç, M. (2009). Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun. *İstanbul: Morpa*.
- Shigemura, J., Ursano, R. J., Morganstein, J. C., Kurosawa, M., & Benedek, D. M. (2020). Public responses to the novel 2019 coronavirus (2019-nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations.[Japonya’da yeni 2019 koronavirüsüne (2019-nCoV) halkın tepkileri: Akıl sağlığı sonuçları ve hedef popülasyonlar.] *Psychiatry and clinical neurosciences*, 74(4), 281. doi: 10.1111/pcn.12988
- Shin, N. (2004). Predictors of visual media use and their effects on imaginative playfulness in preschool children.[Okul öncesi çocuklarında görsel medya kullanımının yordayıcıları ve hayali oyunbazlığa etkileri.] Michigan State University.
- Silva, W.A.D., Brito, T.R.S. ve Pereria, C.R. (2021). Anxiety associated with COVID-19 and concerns about death: Impacts on psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, [COVID-19 ile ilişkili kaygı ve ölümlle ilgili endişeler: Psikolojik iyi oluş üzerindeki etkiler. Kişilik ve Bireysel Farklılıklar], 176, 110772. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110772>
- Smilansky, S. The effects of socio-dramatic play on disadvantaged preschool children, [Dezavantajlı okul öncesi çocuklar üzerinde sosyo-dramatik oyunun etkileri] John Wiley & Sons, New York, 1968.
- Sprang, G. ve Silman, M. (2013). Posttraumatic stress disorder in parents and youth after health-related disasters.[Sağlıkla ilgili afetlerden sonra ebeveynlerde ve gençlerde travma sonrası stres bozukluğu.] *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 7 (1), 105–110. <https://doi.org/10.1017/dmp.2013.22>
- Sutton-Smith, B. (1997).The ambiguity of play,[Oyunun belirsizliği] *Harvard University Press*, Cambridge, Mass.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2020). COVID-19 (SARSCoV2 ENFEKSİYONU) REHBERİ (Bilim Kurulu Çalışması) https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf Erişim Tarihi:1.04.2020

- Tae-Hyung, Y., Tae-Hyun, C., & Jae-Shin, L. (2014). The affecting factor on the children's playfulness in South Korea.[Güney Kore'de çocukların oyunbazlığını etkileyen faktör]*International Journal of Bio-Science and Bio-Technology*, 6(5), 23-32.
- Taner, M. & Başal, H. A. (2005). Farklı sosyoekonomik düzeylerde okulöncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 395-420.
- Tauber, M. A. (1979). Parental socialization techniques and sex differences in children's play[Çocuk oyunlarında ebeveyn sosyalleştirme teknikleri ve cinsiyet farklılıkları], *Child Development*, 50, 225-234.
- Taylor, S., Landry, C. A., Paluszek, M. M., Fergus, T. A., McKay, D. ve Asmundson, G. J. G. (2020b). Development and initial validation of the COVID Stress Scales[COVID Stres Ölçeklerinin geliştirilmesi ve ilk doğrulaması]. *Journal of Anxiety Disorders*, 72, 102232. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102232>
- Taylor, S., Landry, C. A., Paluszek, M. M., Fergus, T. A., McKay, D. ve Asmundson, G. J. G. (2020). COVID stress syndrome: Concept, structure, and correlates[COVID stres sendromu: Kavram, yapı ve korelasyonlar] . *Depression and Anxiety*. <https://doi.org/10.1002/da.23071>
- Trevas, E., Grammatikopoulos, V., Tsigilis, N., & Zachopoulou, E. (2003). Evaluating playfulness: construct validity of the children's playfulness scale[Oyunculüğün değerlendirilmesi: çocukların oyunbazlık ölçeğinin yapı geçerliliği]. *Early Childhood Education Journal*, 31, 33-39.
- Trevas, E., Matsouka, O., & Zachopoulou, E. (2003). Relationship between playfulness and motor creativity in preschool children[Okul öncesi çocuklarında oyunculuk ve motor yaratıcılık arasındaki ilişki]. *Early Child Development and Care*, 173(5), 535-543. doi:10.1080/0300443032000070482
- Türkmen, A. (2021). Banka personelinin COVID-19 korkusunun incelenmesi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 87-92.
- Tyler, R. E-G. (1996). Girls, boys and a top: gender/environmental differences and a test of playfulness research[Kızlar, erkekler ve bir üst: cinsiyet/çevresel farklılıklar ve oyunculuk araştırma versiyonu testi]. Master's Thesis, Colorado State University, Colorado.
- Udwin, O., & Shmukler, D. (1981). The influence of sociocultural, economic, and home background factors on children's ability to engage in imaginative play[Sosyokültürel, ekonomik ve ev geçmişi faktörlerinin çocukların yaratıcı oyunlara katılma yetenekleri üzerindeki etkisi]. *Developmental Psychology*, 17(1), 66-72.
- Ulutaş, A. (2011). Okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi. Adıyaman Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 233-242.

- Verenikina, I., Harris, P. ve Lysaght, P. Child's play: Computer games, theories of play and children's development [Çocuk oyunu: bilgisayar oyunları, oyun teorileri ve çocuk gelişimi], Proceedings of the international federation for information processing working group 3.5 open conference on young children and learning technologies, Sidney, Avustralya, 2003: 99-106.
- Vindegaard, N., & Benros, M. E. (2020). COVID-19 pandemic and mental health consequences: Systematic review of the current evidence[COVID-19 pandemi ve ruh sağlığı sonuçları: Mevcut kanıtların sistematik olarak gözden geçirilmesi]. *Brain, Behavior, and Immunity*, 89, 531-542.
- Vygotsky, L. S. Mind in society: The development of higher psychological processes[Toplumda zihin: Daha yüksek psikolojik süreçlerin gelişimi], *Harvard University Press*, 1978.
- WHO (World Health Organization) & FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) 2008. Viruses in food: scientific advice to support risk management activities: meeting report[Gıdadaki virüsler: risk yönetimi faaliyetlerini desteklemek için bilimsel tavsiye: toplantı raporu]. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44030>
- WHO (World Health Organization). 2020a. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 32[Coronavirüs hastalığı(COVID-19) durum raporu 32]. https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/situation-reports/20200221-sitrep-32-COVID19.pdf?sfvrsn=4802d089_2,
- WHO coronavirus disease(COVID-19) situation.[Coronavirüs hastalığı(COVID-19) durumu] reports.2020.<https://www.who.int/docs/>
- World Health Organization – WHO (2020). Maternal Mental Health.[Anne Ruh Sağlığı] erişim tarihi: 10.05.2020 https://www.who.int/mental_health/maternal-child/maternal_mental_health/en/
- Xiang, Y. T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T. ve Ng, C. H. (2020). Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. [2019 yeni koronavirüs salgını için zamanında ruh sağlığı bakımına acilen ihtiyaç duyulmaktadır.] *The lancet psychiatry*, 7, 228–229. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30046-8](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30046-8)
- Xiang, Y. T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., & Ng, C. H. (2020). Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. [2019 yeni koronavirüs salgını için zamanında ruh sağlığı bakımına acilen ihtiyaç duyulmaktadır] *The Lancet Psychiatry*, 7(3), 228-229.
- Yalçınkaya, G., Özen, G., (2022). COVID-19 Pandemi Döneminin Okul Öncesi Çağı Çocuklarının Oyun Oynama Eğilimlerine Etkisinin İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 95-107.
- Yang, M., Li, C.K., Li, K., Hon, K.L., Ng, M.H., Chan, P.K., Fok, T.F., 2004. Hematological findings in SARS patients and possible mechanisms.[SARS

hastalarında hematolojik bulgular ve olası mekanizmalar] *International Journal of Molecular Medicine*, 14(2): 311-315.

- Yavuzer, H. (2000). Çocuğunuzun ilk altı yılı. *İstanbul: Remzi*.
- Yıldırım, A. & Koçak, N. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 133-143.
- Yıldız, İ., Çıkrıkçılı, U., ve Yüksel, Ş. (2020). Karantinanın ruhsal etkileri ve koruyucu önlemler. Ankara, Türkiye psikiyatri derneği.
- Yin, Y., Wunderink, R.G.(2018). MERS, SARS and other coronaviruses as causes of pneumonia.[Pnömoni nedenleri olarak MERS, SARS ve diğer koronavirüsler] *Respirology*.;23(2):130-7.
- Youell, B. (2008). The importance of play and playfulness.[Oyun oynamanın ve oyunculuğun önemi] *European Journal of Psychotherapy and Counselling*, 10(2),121–129.
- Yücel, B., Görmez, A. (2019). SARS-Corona virüsüne genel bakış, *türkiye teknoloji ve uygulamalı bilimler dergisi*, Erzurum, 2019, 2(1), 32-39.
- Zachopoulou, E., Trevlas, E. & Tsikriki, G. (2004). Perceptions of gender differences in playful behavior among kindergarten children.[Anaokulu çocukları arasında oyun oynama davranışında cinsiyet farklılıkları algısı.] *European Early childhood Education Research Journal*, 12(1), 43–53.
- Zeng, L.N., Ceng, G.L., Yang, C.M. & Zeng, L. P.(2020). Mental health care for pregnant women in the COVID-19 outbreak is urgently needed.[COVID-19 salgınında hamile kadınlar için ruh sağlığı bakımına acilen ihtiyaç duyulanlar] *Women and birth*, <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2020.03.009>
- Zhang, W., Wang, K., Yin, L., Zhao, W., Xue, Q., Peng, M., Min, B., Tian, Q., Leng, H., Du, J., Chang, H., Yang, Y., Li, W., Shangguan, F., Yan, T., Dong, H., Wang, Y., Cosci, F. ve Wang, H. (2020).
- Zhao, J. , Lee, M., Ghader, S., Younes, H. , Darzi, A., Xiong, C. ve Zhang, L. (2020). Quarantine fatigue: First-ever decrease in social distancing measures after the COVID-19 outbreak before reopening the United States.[Karantina yorgunluğu: ABD'yi yeniden açmadan önce COVID-19 salgınından sonra sosyal mesafe önlemlerinde ilk kez düşüş]arXiv:2006 , 03716v2.
- Zhou, P., Yang, X-L., Wang, X-G., Hu, B., Zhang, L., Zhang, W., et al. Discovery of a novel coronavirus associated with the recent pneumonia outbreak in humans and its potential bat origin.[İnsanlarda son zamanlarda görülen pnömoni salgını ve potansiyel yarasa orijini ile ilişkili yeni bir koronavirüsün keşfi.]BioRxiv. 2020.
- Zhu N, Zhang D, Wang W, Li X, Yang B, Song J, et al. A Novel Coronavirus from Patients with Pneumonia in China, [Çin'deki Pnömonili Hastalardan Yeni Bir Koronavirüs] 2019. *N Engl J Med*. 2020;382(8):727-33.

Zhu, Y., Zhang, L., Zhou, X., Li, C. ve Yang, D. (2021). The impact of social distancing during COVID-19: A conditional process model of negative emotions, alienation, affective disorders, and post-traumatic stress disorder [COVID-19 sırasında sosyal mesafenin etkisi: Olumsuz duygular, yabancılaşma, duygusal bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğunun koşullu bir süreç modeli.] *Journal of Affective Disorders*,281 131–137. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.12.004>

Zimmerman, E. “Play as research: The iterative design process”, *Design research: Methods and perspectives*, 2003, 176-184.

Zou, L., Ruan, F., Huang, M., Liang, L., Huang, H., Hong, Z., et al. SARS-CoV-2 Viral Load in Upper Respiratory Specimens of Infected Patients: N Engl J Med. 2020 Mar 19;382(12):1177- 1179. doi: 10.1056/NEJMc2001737. Epub 2020 Feb 19.

EKLER

EK-A: Covid-19 Korkusu Ölçeği

Kovid-19 Korkusu Ölçeği

Suggested citation:

Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M. E., & Satici, S. A. (2020). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00294-0>

	1 Kesinlikle katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle katılıyorum				
Koronavirüsten çok korkuyorum.	1	2	3	4	5
Koronavirüsü düşünmek beni rahatsız ediyor.	1	2	3	4	5
Koronavirüsü düşündüğümde ellerim terliyor.	1	2	3	4	5
Koronavirüse yakalanarak hayatımı kaybetmekten çok korkuyorum.	1	2	3	4	5
Sosyal medyada Koronavirüs ile ilgili haberleri ve hikayeleri izlediğimde kaygılanıyor ve endişeleniyorum.	1	2	3	4	5
Koronavirüse yakalanmaktan duyduğum endişeden dolayı uykularım kaçıyor.	1	2	3	4	5
Koronavirüse yakalandığımı düşündüğümde kalp atışım hızlanıyor.	1	2	3	4	5

Ölçek tek boyuttan oluşmakta ve ters madde bulunmamaktadır.

Abstract

The world is currently experiencing a pandemic of an infectious disease called COVID- 13 19 which has drawn global intensive attention. While global attention is largely focusing on the effects of the coronavirus on physical health, the impacts of the coronavirus on psychological health cannot be overlooked. Therefore, this study aims to adapt the Fear of COVID-19 Scale into Turkish and investigate the relationships between fear of COVID-19, psychological distress, and life satisfaction. Data were collected by convenience sampling method, which allowed us to reach total 1304 participants, aged between 18 19 and 64 years, from 75 cities in Turkey. In the adaptation process of the Fear of COVID-Scale, confirmatory factor analysis, Item Response Theory, convergent validity, and reliability (Cronbach's α , McDonald's ω , Guttman's λ_6 , and composite reliability) analyses were performed. Additionally, the mediating role of psychological distress on the relationship between fear of COVID-19 and life satisfaction was tested. The uni-dimensionality of the 7-item scale was confirmed on a Turkish sample. Item Response Theory revealed that all items were coherent and fit with the model. The results indicated that the Turkish version of the scale had satisfactory reliability coefficients. The fear of COVID-19 was found to be associated with psychological distress and life satisfaction. Results indicated that the

Turkish version of the Fear of COVID-19 Scale had strong psychometric properties. This scale will allow mental health professionals to do research on the psychological impacts of COVID-19 in Turkey

EK-B: ÇOCUKLAR İÇİN OYNAMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ (ÇOEÖ)

Madde	Hic bu çocuk gibi değil	Nadiren bu çocuk gibi	Kısmen bu çocuk gibi	Çoğunlukla bu çocuk gibi	Tamamen bu çocuk gibi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					

Fiziksel Kendiliğindenlik: 2, 4, 6, 13.
Sosyal Kendiliğindenlik: 9, 11, 12, 14, 17.
Bilişsel Kendiliğindenlik: 15, 16*, 20, 23.
Zevkin Dışavurumu: 1, 3, 5, 8, 22*.
Mizah Anlayışı: 7, 10, 18, 19, 21.

* TERS MADDE

EK-C: Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu

29-61 ay aralığında En az 1 çocuğunuz var mı ?

Evet() Hayır()

Cinsiyet :

Kadın/Anne () Erkek/Baba ()

Eğitim durumu:

İlkokul() Ortaokul() Lise() Üniversite() Yüksek lisans/Doktora()

Gelir Düzeyi:

Düşük() Orta() Yüksek()

Medeni durum:

Evli() Boşanmış()

EK-Ç Etik Kurul Onayı

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 27.04.2022
TOPLANTI SAYISI: 2022-08

KARAR NO: 2022-08-26: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 180603004 numaralı Hakan SADAY' ın " Ebeveynlerin Covid-19 Korkularının Çocuklarının Oynama Eğilimi Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 25.02.2022 tarih ve 2022-05 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

**EK-D Özgeçmiş
Kişisel Bilgiler**

Adı Soyadı : Hakan SADAY
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

Eğitim

Derece **Eğitim Birimi** **Mezuniyet Tarihi**

İş Deneyimi

Yıl **Yer** **Görev**

2016-2018

2018-2019

2019-2021

2021-

Yabancı Dil : İngilizce B1

Yayınlar

Üye Olunan Dernek/ Vakıf : LÖSEV, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Çocuk

Bedenime Dokunma

EK F:
Bilgilendirici Onam Formu

Sayın katılımcı,

Bu araştırma İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Program tezi kapsamında, Dr. Öğretim Üyesi Esra SAVAŞ danışmanlığında Hakan SADAY tarafından yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı Ebeveynlerin Covid-19 Korkularının Çocuklarının Oynama Eğilimi Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi üzerinedir.

Size sunulan anketlerde geçen soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Soruları sizi en doğru şekilde yansıtacağını düşündüğünüz şekilde cevaplayınız. Vereceğiniz cevaplar araştırmasonuçlarının güvenilirliği açısından önemli olduğu için soruları cevaplarırken kimseden yardım almayınız.

Araştırmada toplanan veriler, bireysel değil bütün olarak değerlendirilecektir. Araştırmadaki sorularda sizden kimliğinize yönelik kişisel bilgiler istenmemektedir. Verileriniz kesinlikle gizli tutulacak ve araştırma sonuçları sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılım sırasında sorulardan veya herhangi bir başka nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz katılımdan istediğiniz zaman vazgeçme hakkınız bulunmaktadır.

Bununla birlikte, araştırmanın geçerliliği için bütün soruların yanıtlanması oldukça önemlidir. Araştırma ilgili herhangi bir görüş bildirmek ya da soru sormak isterseniz Hakan SADAY [Redacted] ile irtibat kurabilirsiniz. Anketi doldurmanız yaklaşık 10 dakika sürecektir. Bu araştırmaya yaptığınız değerli katkılarınız için çok teşekkür ederiz. Araştırma ilgili verilen önemli bilgileri okudum ve gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Okudum, Kabul Ediyorum	
------------------------	--